

BRANKICA STANIĆ / PUTEVIMA SVITANJA

Nakladnik

Redak

Urednica

Brankica Stanić

Lektorice

Silvana Braman - Čolović

Ivana Gložić

Grafička priprema

Slavenka Đikić

Ilustracija naslovnice

Slavenka Đikić

Fotografija na naslovnici

Marija Laća

Tisak

Redak

Knjiga je tiskana u travnju 2017. godine.

www.webknjizara.hr

Copyright © 2017. Sva autorska prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati ni prenositi ni u kakvu obliku niti ikakvim sredstvima elektroničkim ili mehaničkim, fotokopiranjem, snimanjem ili umnažanjem u bilo kojem informatičkom sustavu za pohranjivanje i korištenje bez prethodne suglasnosti vlasnika prava.

Brankica Stanić

PUTEVIMA SVITANJA

BRANKICA STANIĆ

Split, 2017.

PREDGOVOR

Odrastanjem čovjek često biva polomljen tako da se kasnije više i ne sjeća kako je izgledao dok je bio cjelina. Ne možemo birati obitelj u kojoj ćemo se roditi i ne možemo utjecati na nesreće koje nas nenajavljeno dočekuju putem. No možemo utjecati na naš stav prema onome s čime se u životu susrećemo - o njemu ovisi hoće li nas život svakim svojim grubljim potezom polomiti još više ili će nas samo učiniti čvršćima. O stavu koji imamo prema sebi i svijetu oko sebe ovisi hoćemo li probleme doživljavati kao automatski poraz, kao kaznu, ili ćemo ih shvatiti kao izazove i priliku za napredovanje.

Roman Putevima svitanja donosi priču o fotografkinji Tini koja odlučuje odbaciti koncept "sreće" kakav su joj nametnuli drugi i zakoračiti u nepoznato - Tina napušta zaručnika, Hrvatsku, napušta sve što je poznavala, te se upušta u borbu s vlastitim strahovima, kompleksima i nesigurnostima kako bi ponovno pronašla i prihvatila sebe, kako bi pronašla smisao, zadovoljstvo i istinsku sreću.

Svijet u kojem je Tina odrastala opterećen je tragovima prošlosti, lažnim moralom i prikrivenim nezadovoljstvima, svijet je to koji često počiva na obmani i lažnim osmijesima, svijet u kojem se prezire pojedinca koji odluči istupiti iz zadane uloge.

Tinin put nije bio jednostavan, a najveće prepreke koje je trebala premostiti nalazile su se upravo unutar nje same. Čovjeku je potrebno mnogo hrabrosti kako bi poslušao i slijedio glas svoga bića. A promjena - ona nikada ne dolazi preko noći i uvijek sa sobom nosi bol jer se lome

stari i nastaju novi svjetovi, jer odlazi poznato, a dolazi nepoznato. No jednom kad se promjena svojim korijenjem uhvati za dušu pojedinca, on više nikada ne može biti isti, on tada može samo rasti i nezamislivo mu postaje vratiti se na staro.

Vješto ispreplićući živote glavnih likova, sijekuci sadašnjost slikama prošlosti, te premještajući radnju iz Hrvatske u Irsku, autorica gradi dinamičan i zanimljiv svijet romana čije ideje nastavljaju postojati i nakon posljednje stranice, zrcaleći se u unutarnjim iskustvima i skrovitim mislima svakog od nas. Nema čovjeka koji ne bi htio poći vlastitim putevima svitanja. Ova knjiga pomoći će vam da te puteve osvijestite, uvažite i koristite.

Ivana Gložić

1.

*„Od svih strategija, željeti je najgora.“
Andrew Young*

Imala sam tu boljku. S mukom bih dolazila do gotovo svega u životu što je predstavljalo nekakav oblik želje. Željeti je za mene uvijek značilo pristati na dugoročno zlostavljanje same sebe brojnim preprekama koje su nicala ispred mene poput gljiva poslije kiše. Nikad nisam bila sigurna jesam li ih sama stvarala, je li jedan dio mene zapravo uživao u maltretiranju poput pravog mazohista ili je život jednostavno tako funkcionirao.

Savij se poput cvijeta na kiši, klonulog od kapi preteških za njegovu krhku stabljiku, i čekaj. Čekaj svoje sunce da te obasja i uvjeri da sve ima svoj smisao.

I nije bio problem vjerovati u to dok me sunce u svojoj ljepoti kupalo. Tad sam bila nepobjediva. Neuništiva i jaka. Puna mudrosti iz kišovitih dana. Pravi life coach za sve nesretnike koji još nisu pronašli svoje sunce. No, kad sam bila jedna od manje sretnih, priča je išla ponešto drukčije. Zadržati se na pozitivnoj strani klackalice postalo bi prokletu teško.

Ponekad bi me nedaće poklapale jedna za drugom, sustavno i metodički u pravilnim razmacima, kao da mi žele reći - *Ovaj put si pretjerala. Tvoje sunce prejako sja, spusti se na zemlju, puži i savijaj se kako ti i priliči.*

S vremenom bih otupila, prihvatila da sve ionako ima svoj tok, da ne mogu pobjeći od onoga što jesam. I da nije

bitno stvaram li sama svoje tuge ili su mi zapisane negdje u zvijezdama. U oba slučaja tu su, čemu brinuti?

Činilo mi se da me daleko više mučio gorak okus koji je ostajao još dugo vremena nakon kišnih perioda. Zbog njega je sunce gubilo sjaj. Zbog njega bi mi često bilo svejedno.

Sunce moje divno. Nije li licemjerno od tebe što me takvom silinom obasjavaš sada, nakon što si me bacilo pod noge i nemilosrdno gazilo? Kao da mi želiš poručiti - *U mojoj si vlasti i s tobom činim što god hoću, kad god hoću.* Bacaš mi mrvice sreće nakon kamene kiše boli. I očekuješ zahvalnost. Da ti kažem da vrijediš svake prolivene suze. Da tvoja svjetlost sve opravdava i svemu daje smisao. Hm.

Sve češće mi se činilo da plaćam previsoku cijenu za svoje zubato, krajnje sebično sunce. A možda samo previše želim? Nije li Buddha rekao kako je mudro ne željeti ništa? Promašeni život moje majke samo je govorio tome u prilog. Imala je 45 godina kad je umrla. Onako kako je i provela većinu svog života. Sama.

Starinski sat s klatnom koji je svečano objavljivao svaki puni sat bio je prva stvar koju sam uklonila iz stana kad je umrla.

Bio je prekrasan i masivan. Kazaljke su mu bile sjajnog i lijepog kova, vratašca koja su čuvala tri utega staklena, a gornji dio kućišta tako detaljno i precizno izrađen podsjećao je na krunu. Prema riječima moje majke, bio je rad poznatog njemačkog urara Beckera Gustava izrađen negdje oko 1880. godine i pripadao je njezinoj majci, mojoj baki. To me svejedno nije spriječilo da ga se što prije riješim, naprosto sam ga mrzila jer je za mene imao

lošu sentimentalnu vrijednost, onu od koje bi mi se stegao želudac svaki put kad bih ga čula da otkucava puni sat. Budio je u meni nevesele uspomene iz djetinjstva, bio je svjedok svake krize koja se odvijala unutar naša četiri zida i to ga nije spriječilo da svakog sata umilo i vedro zazvoni pokazujući svoju beščutnost, svoje sretno i stabilno postojanje. Čistu suprotnost svojim sustanarima. Povrh svega podsjećao me na prolaznost života.

Sjećam se majke vitka i čvrsta tijela, duge sjajne kose koja je vijorila za njom skupa sa svilenim kućnim ogrtačem boje bijele kave koji je često nosila, kako energično maršira po kući, držeći telefon u jednoj i cigaretu u drugoj ruci. Cigaretu koja bi uredno izgorjela do kraja, prije nego bi moja majka uspjela da povuče više od dva tri dima. Stajala bi onako između kažiprsta i srednjeg prsta, savršeno manikiranih i oblikovanih noktiju obojanih u crveno, i sagorijevala. Koliko sam samo puta ugazila na pepeo koji bi joj neprimjetno pao jer je bila odveć zanesena u razgovor. Ugazila bih ga i raznijela po stanu, ostavljajući za sobom trag, uprljavši tepih, iste boje kao i njezin ogrtač, koji je dominirao dnevnom sobom čineći, prema majčinih riječima, izvrstan kontrast kutnoj garnituri tamno smeđe boje.

Uredno bih dobila jezikovu juhu: „Ne paziš kud staješ, Tina!“ Korila bi me i klečeći energično čistila tepih kao da je od presudne važnosti da njegova čistoća ostane netaknuta unatoč vremenu koje mu nije išlo u korist. Vremenu koje je sat iza nje uredno bilježio. Čak i onda kad su njezini pokreti postali usporeniji, tijelo tromije i punije pod isfucanim ogrtačem boje bijele kave, a kosa kratka i prošarana sijedim vlasima.

Bilo mi je 25 godina kad je umrla od srčanog udara. Ležala je nasred nesretnog tepiha kojeg je godinama tako brižljivo prala i čuvala. Tepiha sada umrlijanog crnom kavom i komadićima razbijene šalice.

Na prvu mi se učinilo kao da spava. Kao da je usred nezgode sa šalicom shvatila da je strahovito umorna i da bi bilo najbolje malo odmoriti prije nego krene u raščišćavanje nereda kojeg je napravila ispustivši šalicu kave iz ruku. Kad sam joj prišla i s lica odmaknula pramen kose umrlijan talogom i sitnim komadićima bijelog porculana, njezin prazan pogled potpuno je pobio tu moju teoriju. Dok sam je tresla i dozivala imenom gušeći se u navali suza, sat iza nas veselo je odzvonio.

Želje. Jedna od mojih bezbroj želja bila je imati sretno djetinjstvo. Nije mi se ostvarila. Jedna od mojih bezbroj želja bila je imati stabilnost, sigurnost, nekakvu konstantu tokom svojih mladenačkih odraslih godina. Ni ta mi se nije ostvarila. Iako sam se trudila svim silama, iako sam željela cijelim svojim bićem ne biti obilježena. Prekrižena s liste sretnih ljudi samo zato jer sam imala loš start.

Napravila bih korak naprijed, život bi me vratio dva unazad. Dala bih sve od sebe, nazad dobila tek djelić, ili baš ništa. Rasipala svoju energiju na pokretanje ili eliminiranje stvari koje su zahtijevale da budu netaknute, poput sjemena u zemlji, ostavljene vremenu da prokljaju. Tada nisam znala da je ponekad jedino što trebaš odustati. Pustiti da svemir odradi svoje. Danas znam, previše želje i truda, baš kao i premalo, u stanju je potpuno uništiti naše snove.

2.

*„Postoji slon u našoj sobi.
Ogroman je i ne miče se pa ga je teško zaobići.
Ipak, provlačimo se pored njega, pitamo jedni druge:
“Kako si?”
- “Dobro sam!” i još takvih besmislenih pitanja.
Razgovaramo o vremenu. Razgovaramo o poslu.
Razgovaramo o svemu osim o slonu koji leži usred sobe.”
Terry Kettering*

Parkirala sam auto između borova, nasuprot kafića Tequila Sunrise, uživajući u svibanjskom suncu koje se lijeno provlačilo kroz gustu borovu šumu ostavljajući dojam dosta hladnijeg jutra nego je zapravo bilo. Koža mi se naježila na naletu laganog vjetra dok sam iz prtljažnika vadila sportsku crnu torbu s rolama, štitnicima i bočicom vode. Svukla sam Nike tenisice s nogu i nabrzinu uskočila u role nestrpljivo iščekujući da se maknem iz debele hladovine. Zategla sam kopče na rolama i pojurila niz betonsku stazu. Svega petstotinjak metara dijelilo me do izlaska iz šume i suncem obasjane zadarske šetnice Karme.

Na desnu stranu prostirale su se kuće, vikendice i apartmani, nemarno razbacani, svih oblika i veličina baš kako i priliči svakom dalmatinskom gradu. Na lijevo pogled je pucao na prekrasno plavetnilo, galebove i čigre u samo njima znanjoj igri te pokoju brodicu koja se lijeno vukla po površini mora ostavljajući za sobom pjenušav trag. Jutro je bilo naprosto predivno, tiho i spokojno, bez

puno šetača jer je bio radni tjedan. Vikendom je cijela šetnica vrvila ljudima. Rolerima, biciklistima, majkama s dječjim kolicima, ljubavnim parovima i nemoguće velikim brojem pasa, što mi je često onemogućavalo da se rolam bezbrižno. *Razlog više da maksimalno uživam u ovom jutru* - pomislih prisjećajući se kako sam se prije nepuna dva sata jedva natjerala da se izvučem iz kreveta. Sad mi je itekako bilo drago.

Nesanice koje su me sve češće morale bile su rezultat moje više nego dobre sposobnosti da guram probleme pod tepih. Ne suočavam se s njima u nadi da će jednostavno ispariti. Ako im ne pridajem važnost, da će postati manji od zrnca prašine i odlepršati.

Nedavno sam napunila 30 godina. Za nešto manje od godinu dana trebala bih se udati. Za ljubav svog života. Hm, da. Ljubav nečijeg života. Zvuči tako isključivo, kao rješenje sa suda na koji nemaš pravo uložiti prigovor ili žalbu.

Filip, moj zaručnik, je ljubav većine mog dosadašnjeg života. Zajedno smo dugih sedam godina. I sve je bilo sasvim u redu, odnosno vjerovala sam da je bilo, dok se jedne kobne večeri prije nepune dvije godine nije bacio na koljena i zaprosio me. Nakon što me nahranio i napio u finom restoranu, odveo na pustu plažu i obljubio cijelu dok se u daljini čula dreka pijanih tinejdžera i zvuci klasične gitare...

Čula sam se kako govorim *da* misleći pritom kako pjesma Soldier of Fortune¹ definitivno ne bi trebala biti ona

1 Soldier of Fortune je poznata melankolična rock balada glazbenog sastava Deep Purple iz 1974. godine

uz koju se opijaš negdje na plaži, još manje ona na koju izgovaraš *da* ljubavi svog života. Ali izgovorila sam, kratko i jasno. Filip me zagrlio, podigao s tla i zavrteo. Nije skrivao sreću, lice mu je sjalo. Kao i moje, no uzrok mog sjaja bilo je popijeno vino koje je uspješno skrivalo sreću koju sam osjećala u nedovoljnoj količini. *Nisam to tako zamišljala* - prošlo mi je kroz glavu. Postajem službeno ljubav nečijeg života. Ne bih li trebala biti euforična?

No, nisam bila. Osjećala sam se uhvaćeno u klopku. Osjećala sam kako me hvata panika. Negdje duboko u meni kao da se nešto pomaklo onaj tren kad sam pristala na prosidbu i pustilo na slobodu tako mnogo pomno skrivenih duhova. Dok je svjesni dio mene sve pravdao strahom od vezivanja, nesvjesni se derao na mene, zahtijevao da mu posvetim nešto više pažnje od uobičajenog - *Ma što ti znaš!* i prkosnog lupanja vratima pravo u facu.

Fokusirana na stazu ispred sebe, pojačavala sam tempo vožnje, osjećala bol u nožnim mišićima i vjetar na licu koji mi je tjerao suze u oči. Neki uvrnuti dio mene uživao je u boli koju sam si namjerno nanosila forsirajući svoje tijelo.

Kažnjavala sam se. Svoju nesposobnost da razlučim zdravi dio svoje ličnosti od onog bolesnog, zaraženog mučnim djetinjstvom koje je, sigurna sam, uvelike odgovorno za sve ono što sam kao individua predstavljala.

Smetalo me to. Nekad tek toliko, nekad tako snažno da sam doslovno željela iskočiti iz svoje kože.

Željela sam jednostavno biti ja. Čista i neokaljana. Nenagrižena vanjskim utjecajima. Često sam se znala upitati, u trenucima samoće, kako bi se sretna Tina ponašala? Sretna Tina je za mene bila ona koja je, da je mogla birati, provela svoje djetinjstvo u nekoj manje

dramatičnoj obitelji i s puno manje ožiljaka od one nesretne kojoj nikakva mogućnost izbora nije ponuđena.

Postojala je javna slika mene. Jedna od mojih mnogobrojnih maski. Najčešći epiteti su bili mirna, tiha, povučena, draga, pomalo čudna, marljiva, vrijedna... Očito je to bila maska koju sam negdje putem odlučila ponuditi svijetu. Nije me nešto posebno dirala, nisam nešto puno ni razmišljala o njoj dok jednog dana nisam shvatila da je čisti produkt moje želje da se ne sukobljavam sa svijetom koji me okružuje. Moj način da zaradim ljubav. Da budem prihvaćena.

Svoje sam postojanje uvjetovala. I sve sam se češće pitala tko sam zapravo? Kad uklonim sve uvjete, sva očekivanja, sve akcije nastale kao odgovor na mučne dječje godine, tko ostaje? Kakva Tina? I želi li ta Tina biti dio Filipova života? Želi li Filip uopće takvu Tinu?

Frustrirano sam otpuhnula, želeći promijeniti tok svojih misli. Strah koji bi mi se razlio po duši poput tinte na papiru svaki put kad bih razmišljala o svom trenutnom životu, nije bio nimalo ugodan. Vjerovala sam da ga vješto prikrivam. Vjerovala sam da brinem bez veze. Da previše analiziram iz jednog sasvim razumljivog razloga.

Ne prolazi li svaka mlada isto? Problem je valjda bio što nisam bila tipična mlada. Ni tipična žena. Na sebe nisam mogla primijeniti pravilo većine.

Biciklist je projurio pored mene gotovo me srušivši. Zaljuljala sam se, mlatarala rukama po zraku poput kakve divlje ptice, no uspjela sam povratiti stabilnost zahvaljujući isključivo dugogodišnjem rolanju i spretnosti. Bijesno sam gledala za biciklistom koji je jurio potpuno nezainteresiran za zbivanja oko sebe.

Još jedan bjegunac - pomislih.

Nastlonila sam se na obližnju ogradu i, pokušavajući umiriti svoje disanje, promatrala more. Mobitel je zazvonio, uguran u malenu torbicu oko struka, zajedno s ključevima od auta i bočicom vode. Izvukla sam ga i, ugledavši Filipovo ime na ekranu, namjestila usiljeni osmijeh i vedro lice, kao da je Filip tu pored mene i kao da je u stanju promatrati moje reakcije.

Još jedna maska. Da ugodim. Da budem prihvaćena. Da zaradim ljubav.

3.

„Cijelog života se liječimo od nesretnog djetinjstva.“
Ivo Andrić

„Želiš li još?“ upitala sam majku sjedeći na rubu njezina kreveta sa zdjelom pileće juhe u rukama. Ugodan miris juhe nije uspijevao prekriti odvratni zadah koji se širio oko njezina tijela.

„Ne mogu“, prošaptala je i zbacila glavu natrag na jastuk.

Njezina duga plava kosa bila je prljava i čupava. Ono šminke što joj je ostalo oko podbuhlih očiju bilo je razmazano i pojačavalo bolestan izraz koji joj je počivao na licu. Ruke su joj drhtale, odjeća zaudarala na cigarete i alkohol. Oporavljala se od još jednog mamurluka.

Imala sam 15 godina i njegovala majku pijanicu. Držala joj glavu nad školjkom dok je povraćala. Borila se s njezinim napadima bijesa sputavajući joj ruke koje su tražile bilo što da razbiju i sruše. Otimala bi se poput divlje mačke i režala dok bih ju vukla prema njezinoj sobi i pokušavala ugurati u krevet.

Za javnost, za školu, iz koje sam često izostajala, imala sam boležljivu majku. Svi su spremno prihvaćali moje laži zahvalni što ih pošteđujem mogućnosti bilo kakvog uplitanja u naš život, što bi, kao dio društva, bili dužni učiniti da sam javno priznala ono što su svi oni ionako već znali: da mi je majka alkoholičarka. Zatvarali su oči, a ja sam im u tome pomagala. Mene je gonio sram, njih pak, ne

znam... lijenost? Ljudi se toliko uljuljaju u uloge koje igraju u svojim životima da ih promjene naprosto plaše. Makar se radilo i o najbanalnijim stvarima. Lakše je zatvarati oči i okretati glavu, ići kao po ravnoj crti. Na autopilotu, vođen jedino najosnovnijim potrebama.

Spustila sam zdjelu na ormarić pokraj kreveta. Bio je utorak (tko se još opija u ponedjeljak navečer?), dva sata popodne, posljednji školski sat je nedavno završio. Kroz otvoren prozor čula sam smijeh i glasno nadvikivanje svojih školskih kolegica. Nikad kad bih izostajala nisu zastale ispred moje zgrade, niti pozvonile na vrata. Nikad kad bih se vratila natrag u školu ne bi ni spomenule moj izostanak. Kao da se nije ni dogodio, samo bi prešle preko njega. Autopilot.

Majka je zastenjala. Spustila sam pogled s prozora na nju. Držala se rukama za glavu i mrštila.

„Kakva nepodnošljiva buka“, reče. „Daj zatvori prozor! I donesi mi kakvu tabletu za glavu.“

Ustala sam se s kreveta, pokupila zdjelu s ormarića i uputila prema sobnim vratima.

„Neću zatvoriti prozor jer ovdje strahovito smrdi, a tableta si dovoljno popila.“

Glas mi je bio pun prezira i ljutnje. Sam bog zna koliko puta su naše uloge bile zamijenjene, koliko sam ju korila, ispravljala i tetošila kao što to svaka majka čini svojoj kćeri.

Zastala sam na izlazu i okrenula se prema njoj, pomislivši pritom kako će se zdjela, koju sam držala u rukama, raspasti od siline kojom sam ju stiskala.

„Operi se, izgledaš užasno“, dodala sam hladno i izašla iz sobe. Pratio me majčin histerični smijeh.

„Tina! O, Tina!“ vikala je. „Tina, dušo, slatka si kad se duriš! Kad šefuješ isto! Na oca si skroz... Kako se samo on znao durići! A tek naređivati! Oh...“

Začuo se tresak, srušila je nešto u sobi. U sekundi stvorila sam se na vratima. Još je držala u zraku ruku kojom je u jednom potezu srušila sve s ormarića: budilicu, uokvirenu fotografiju nas dvije iz nekih sretnijih dana, čašu s vodom i nekoliko časopisa. Pobjedonosni osmijeh krasio joj je lice.

„Tina dušo, kako bi bilo da mi doneseš jednu tabletu, glavobolja me ubija.“

Imala sam 15 godina i njegovala majku pijanicu.

Kako živiš kad djetinjstvo provedeš na rubu? Žonglirajući između razarajućih emocija kao podivljali klaun? Kad odrasteš, a svijet očekuje tvoj udio u normalitetu? Sklapajući pritom oči pred bilo čim što može poremetiti taj privid savršenstva, tu normalnost stvorenu da sve one koji se usude od nje odstupati na ovaj ili onaj način, muči do iznemoglosti.

4.

„Ljudi praštaju sve osim iskrenosti.“

Antun Gustav Matoš

Za život sam zarađivala radeći kao fotograf, većinom na vjenčanjima. Imala sam svoj obrt, svoj studio u kutu dnevne sobe koji se sastojao od radnog stola, računala i stolice. Većinu posla odradivala sam virtualno, reklamirajući se preko svoje Facebook stranice i različitih društvenih mreža koje su, pored usmenih preporuka, uvelike bile odgovorne za dobivanje novih klijenata.

U avanturu fotografiranja vjenčanja upustila sam se prije nekih šest godina, nedugo nakon početka veze s Filipom. I danas se živo sjećam njegove ne odveć entuzijastične rečenice: „Ako je to ono što želiš, zašto ne?“

Filip je bio dosta tradicionalan tip čovjeka i kao takav u neprestanom sukobu s onim modernim koji, između ostaloga, podržava ambicije svoje partnerice. Iako to nikad nije rekao, osjećala sam da ne želi da sanjam veliko. Vrijeme u kojem je živio radilo je protiv njega i uglavnom je mudro šutio kad su u pitanju bile moje ambicije. Pa ipak, osjećala sam nekad, ako poželim vinuti se negdje dalje i više, da bi mi podrezao krila. Odnosno, barem pokušao.

Jesam li već godinama stagnirala upravo zbog njega? Želeći izbjeći moguće sukobe? Zadržavajući manje-više isto tempo, osjećaj lažne sigurnosti i slobode?

Nije da nisam željela više... Fotografiju sam obožavala, u svom sam poslu uživala. Željela sam svoj studio. Stalne

suradnike i svoje zaposlenike. Da ne visim sama nad računalom gotovo svaku večer do sitnih jutarnjih sati sređujući materijale prijašnjih svadbi. Da ne ugovaram sastanke s klijentima po raznim kafićima i restoranima gdje bi me često ostavili da sama podmirim račun jer nekako mnogo ljudi vjeruje da su fotografi ljudi koji se kupaju u parama. Nebrojeno sam puta morala odbiti klijente jer naprosto nisam imala vremena, jer povremeni suradnici koje bih nekad unajmila isto nisu imali vremena. Moj posao je zahtijevao širenje, a ja po tom pitanju nisam činila apsolutno ništa. *Nemam sad vremena - rekla bih samoj sebi. Ovi mjeseci su najluđi, čim se posao malo smiri, pozabavit ću se tim.*

Nizala sam izgovore u svojoj glavi, dok bih sjedila za svojim radnim stolom i krvavih očiju buljila u fotografije koje su mi sve s vremenom postajale apsolutno jednake i nezanimljive.

Moj najveći oslonac bila je Matea, djevojka u čijem sam prijateljstvu uživala još od srednjoškolskih dana kad me jednom prilikom uspjela odlijepiti od knjige i odvući na jedan od svojih poznatih tuluma. Kupila me puštanjem hitova Pearl Jama i krajnje flegmatičnim stavom prema svemu onom što je u meni budilo alarme za uzbunu.

Par godina kasnije, gorljivo je poticala moju ljubav prema fotografiji, hobiju koji se provlačio kroz cijelo moje djetinjstvo još od trenutka kad sam bila u stanju držati u rukama očev Zenit, fotoaparatus koji je većinu vremena skupljao prašinu u njegovoj radnoj sobi i budio moju znatiželju svojom sjajnom srebrno-crnom konstrukcijom i logom moskovske olimpijade.

Pored samog fotografiranja, najdraži dio posla bilo mi je slaganje vjenčanih fotoalbuma kad sam, nakon sati i

sati obrađivanja i razvijanja, konačno mogla vidjeti rezultat svog rada i upakirati ga u privlačan i jedinstven poklon za mladence. Filip mi nikada nije pomagao, nisam ni smatrala da mora, no svejedno sam ponekad osjećala razočaranje što je potpuno nezainteresiran za ono što je meni značilo tako mnogo.

Fotografiranje ljudi donosilo mi je zaradu, no fotografiranje pejzaža bilo je ono što me potpuno opuštalo jer nije uključivalo apsolutno nikoga, ničije želje, ničije misli, ničije riječi, samo ljepotu potpune tišine i bezglasne komunikacije s prirodom. Kad bih osjetila da pucam po šavovima, potrebu za izolacijom i bijegom, navukla bih na sebe udobnu trenerku, tenisice, spremila opremu u ruksak i uputila se na neku od dalmatinskih destinacija duž obale.

Moglo bi se reći da sam bila samotnjak, introvert, netko kome prevelika izloženost drugim ljudima zna oduzeti velike količine energije. Moja povlačenja su rijetko nailazila na plodno tlo. U modi su bili glasni ljudi, društvenjaci. Ljudi koji vole izlaske, opijanja, bjesomučne šopinge, beskrajne selfije i čekiranja kojima pokazuju kako je život savršen i lijep. To je ono što je predstavljalo nekakav normalitet, ono što se moralo. A ja sam često uspijevala ići mimo normalnog, mimo onog što se mora. Mišljenja i potrebe većine znaju buditi nemir u meni, podsjećati me na ono što se od mene očekuje. Tjerati me da se osjećam nedostatno, poput robe s greškom.

Ma tko si ti da misliš da možeš drukčije, da želiš drukčije? - korili su me svojim pogledima iz svojih udobnih fotelja normalnosti.

Nisam uvijek imala snage da se oduprem. Naoko bih popustila, obično sa šutnjom. Iznutra bih gurala svoje, izvana bila samo jedna u masi. Ako nisam izgovorila naglas,

ne prizna se, tješila sam se. O kako sam samo bila u krivu! Postepeno sam se pretvarala u bezobličnu masu nejasnih stavova i želja jer nisam više znala gdje je prestajalo ono nametnuto, a gdje sam počinjala ja. Zapetljana u klupku šutnje, postepeno sam nestajala, postajala tek obris koji je jedva dao naslutiti da je tu nekoć postojao netko svoj.

Bila je prohladna svibanjska večer, negdje oko devet navečer, kad sam upalila svoj laptop u potrazi za svojom sljedećom destinacijom. Posljednjih nekoliko dana bili su strahovito iscrpljujući i moja je duša žudjela za bijegom. Mrcvarila sam Google dobrih pola sata prije nego sam se odlučila za Murter, ispijajući pritom hladnu kavu čija je šalica ostavljala tamne tragove na svijetloj površini stola i podsjećala me na potrebu kupnje podmetača.

Planirala sam odspavati nekoliko sati i onda krenuti. Dočekati zoru negdje vani bilo je nešto što nisam voljela propuštati. Dok sam pažljivo spremala fotografsku opremu u torbu, mobitel je zazvonio. Na ekranu se pojavila fotografija Filipa, smiješio se skupljenih usana gledajući svojim plavim očima ravno u kameru.

„Hej“, kratko ga pozdravim.

„Vidim još uvijek si divno raspoložena.“

„Ma ne... dobro sam, taman se pakiram.“

„Pakiraš? A kud ćeš ti to, molim te?“ nazirala mu se ljutnja u glasu. „Koliko me sjećanje služi, ne putuješ nikamo.“

„Oprosti, Filipe, ali do maloprije nisam znala da ću ići, da jesam, znaš da bih ti rekla.“

Trudila sam se zvučati što smirenije, pomisao na svađu s njim stvarala mi je mučninu u želucu.

„A što ti to znači? Što se to maloprije dogodilo i dovraga kamo ideš!?” On je bez sumnje bio raspoložen za svađu.

„Filipe...”

„Pitao sam te, kamo ideš?”

„Do Murtera. Sutra popodne se vraćam.”

„To je zbog onog danas, zar ne?”

„Ma ne... idem samo odraditi jednu seriju fotografija. Imam par turističkih agencija zainteresiranih za moje fotografije dalmatinskih otoka pa pokušavam upotpuniti...”

„Ti znaš da ona ne misli ništa loše”, moj ga posao nikad nije interesirao.

„Znam...”

„Kad bi je barem pokušala prihvatiti, svima bi olakšala.”

„Prihvaćam je, Filipe”, glas mi je bio jedva čujan.

„Tražim te samo malo razumijevanja, nije ni njoj lako, znaš...”

„Što je sad ovo Filipe?” glas mi je drhtao. Stegla sam mobitel čvršće kao da time mogu umanjiti podrhtavanje svog glasa. „Nisam s dovoljno entuzijazma birala pločice za našu kupaonicu? Je li to problem? Je li Klara suptilno izrazila zabrinutost zbog neukusa koji imam?”

Tog smo dana Filip, Klara i ja bili u šopingu. Klara, njegova majka i Josip, njegov otac, izrazili su želju da nam kao vjenčani dar pomognu oko uređenja naše kuće. Ponudili su se da nam financiraju kompletno uređenje kupaonice. Josip, vječito zaposlen, predložio je da nam jednostavno stavi na raspolaganje određenu svotu novca

i da sami kupimo što god želimo. Klara je pak smatrala da bi nas na taj način morali ograničiti s iznosom, što ona dakako nikako nije željela. I samo tako dala si je za pravo da ide s nama u obilazak po centrima dok smo mi tražili odgovarajuću opremu.

Vrlo brzo je naš izlazak poprimio obrise noćne more jer se moj ukus nije podudarao s njezinim. Konstantno je isticala kako se nje ne tiče naš izbor, da ni slučajno ne obraćamo pozornost na cijenu, da je ona tu samo da obavi plaćanje, no uporno je davala svoje sugestije, tražila mane onome što se meni sviđalo i s onim lažnim osmijehom svoje izlaganje završila jednim: „Ali, naravno, ako se vama sviđa...”

Često sam se pored nje osjećala poput najveće nesposobne glupače. Poznavala je prilično dobro povijest moje obitelji jer je moja majka bila dobra prijateljica s njezinom sestrom. Jednoj istinskoj katolkinji poput nje, koja je cijeli svoj život provela baš onako po pravilima crkve, kaos moje obitelji nije sjedao baš najbolje.

Bila je savršena žena, supruga, majka, domaćica, uvijek na usluzi svojim muškarcima, jer to je valjda bio glavni smisao ženinog života - služiti svome suprugu i svojoj djeci. Karijera žene je bila bolest suvremenog svijeta koju je, da se nju pitalo, trebalo pod hitno iskorijeniti. Da ne spominjem kako je tek gledala na neuspjeh moje majke da održi obitelj na okupu, njezin alkoholizam i često mijenjanje partnera nakon smrti mog oca. A ja sam bila kći upravo jedne takve žene.

Oduvijek me fascinirala kršćanska spremnost na osudu s obzirom na svjetonazore koje je ta vjera propovijedala. Njihova ljubav uredno se gasila i oslobađala mjesto

osudi kad god bi naišla na bilo što što je odstupalo od slike jednog istinskog vjernika. Praštanje im je često bilo negdje na dnu prioriteta. I iako sam i sama pripadala toj vjeri, jedino zajedničko što smo imale bio je krsni list. Još sam se prepirala s Filipom oko crkvenog vjenčanja. Ja ga nisam htjela, on naravno je. Odnosno, za njegovu majku to je bilo jedino vjenčanje koje priznaje. Nisam se slagala s određenim porukama koje je ta vjera odašiljala u svijet i shodno tome činilo mi se suludim stati ispred svećenika, slušati njegovu propovijed, potvrdno kimati glavom jer se to od mene očekuje, jer tako mora biti.

Kao fotograf imala sam prilike naslušati se tih propovijedi nebrojeno puta. I bile su mi smiješne, prvenstveno jer su ženu stavljale u kalupe, davale im uloge koje većini mladenki nisu bile ni na kraj pameti. Taj nesrazmjer stvarnog života i onoga zapisanog u svetim knjigama kao ispravnog posebno mi je bio ironičan kad bi mlada stajala pred oltarom s trbuhom do zuba. Crkveno vjenčanje bilo je samo forma, nešto što radiš jer, eto, svi to rade. Ne uradiš li, što će selo reći? Što baba Kata, strina Marija, što svekrva Klara? Sadržaj je manje bitan, bitno je kako to izgleda prema van. A izgleda savršeno. Bila sam na dovoljnom broju vjenčanja da se uvjerim da je jedino forma bitna. Vjenčanja su postala poput seoskih zabava na kojima se utvrđuje status i moć pojedinca, posebice među glavnim akterima obitelji čija su djeca svoju ljubav odlučila okruniti svetim brakom.

Još jedan razlog što nisam željela crkveno vjenčanje bio je taj što zapravo nisam imala svoju obitelj, što sam kao jedinica s mrtvom majkom alkoholičarkom i ocem koji je umro od raka kad mi je bilo svega 10 godina stršala kao maslačak u polju bijelih tratinčica. Nisam voljela kad je

pozornost bila usmjerena prema meni. Nije me bilo sram odakle potječem, no živcirali su me lažni sućutni pogledi i komentari, ona tišina koja bi nastala kad se razgovaralo o očevima i majkama, a nečiji se pogled zaustavio na meni kao da sam u najmanju ruku deformirana, amputiranih udova toliko potrebnih za život. Doduše, možda i jesam bila deformirana, ne fizički, ali emotivno... Koliko sam bila ispravna? Koliko možeš biti ispravan nakon određenih životnih nedaća? Za svoju buduću svekrvu bila sam poprilično neispravna.

Klara je na prvu djelovala samosvjesno, snažno. Sigurna u sebe i svoje postupke. S vremenom su sve njezine vrline nekako uspjele biti zasjenjene jednom odista neugodnom manom. Neiskrenošću. Izbijala je iz svake pore njezinog postojanja. Ubrzo sam shvatila da baš nikad neću znati što je ono što Klara zapravo misli ili osjeća. Sve je bez iznimke bilo uredno zapakirano u ono što priliči misliti i reći. Ono što bi bilo u danjoj situaciji u redu osjećati. Jebeš to. Kakav temelj bilo kakvom odnosu neiskrenost može pružiti? Onakav da se druga strana vječito pita, hoda kao po vrlo tankom ledu jer nikad ne zna gdje je taj procjep. Pukotina zbog koje će se strmoglaviti.

Kraj nje sam se osjećala krajnje nesigurno ne znajući nikad jesu li njezine reakcije na moje riječi iskrene ili izgovorene reda radi. Osjećala sam da bi mi u pravilu trebalo biti svejedno. Neiskrenost je njezin teret kojeg je svojevolumino pristala nositi. No, Klara nije bila osoba koju, ako ti ne odgovara, jednostavno izbjegavaš. Bila je osoba s kojom si dužan imati kakve takve odnose.

Često ne bih uspijevala naći smisao ikakve komunikacije između nas dvije. Gledala bih je u oči i pitala se - *Čemu?*

Čemu da gubim vrijeme s tobom? Većinom bih šutjela. Pričala o vremenu. Akcijama u Konzumu. Odrađivala bih svoju obvezu poštivanja Filipove majke.

„Godi li ti kolač draga?“ prenuo me njezin glas iz misli. Laktovima se oslonila o stol držeći u rukama šalicu kave. Na usnama joj je počivao lažan osmijeh, onaj koji ne dotiče oči. Iščekivala je odgovor.

„Da, divan je“, uzvratih. I bio je divan. Pravila je izvrsne kolače, što sam joj još davno rekla. Kao što sam joj rekla da ne volim baš njezine punjene paprike. Koristila je začine koje ja nisam voljela.

Vjerojatno sam i sama kriva za naš zategnuti odnos. Možda daleko više od nje. Kako sam bivala starijom, sve mi se više činilo da je upravo moja iskrenost mana. Glumci puno bolje prolaze. Svejedno, i dalje nisam znala glumiti, nisam htjela. Neiskrenost je u meni stvarala nemir i kaos. U kaosu nikad nisam znala dobro funkcionirati.

I tako je Klara glumila, a ja većinom šutjela. Išlo nam je sasvim dobro. Dvije strane potpuno iste medalje.

5.

*„Slučajnosti ne postoje.
Svi smo mi marionete vlastitih podsvjesnih želja.“
Carlos Luis Zafon*

Negdje oko tri ujutro skuhala sam si svježju kavu, pokupila opremu i uputila se prema Murteru koji je od Zadra bio udaljen nekih šezdesetak kilometara. Računala sam da će mi otprilike trebati sat vremena vožnje do tamo. Imala sam sasvim dovoljno vremena da uhvatim izlazak sunca i hrpu dobrih fotografija. Planirala sam obići što više plaža kojima je Murter bio i više nego bogat i poznat.

Na Murteru sam bila jednom, prije par godina na kampiranju s Filipom. Oduševljena njegovom ljepotom, obećala sam si vratiti se jednom sama s fotoaparatom i pobliže ga upoznati.

Čigrađa je uvala smještena na južnoj strani otoka, omeđena je borovom šumom i dok je središnji dio uvale pjeskovit i ljeti obiluje kupačima, strane uvale su stjenovite i kao stvorene za nekoga tko voli osamu. Mjesec svibanj bližio se svom kraju i kupači su mi još uvijek predstavljali najmanju brigu, no ipak sam se uputila do stjenovitih predjela jer su oduzimali dah svojom netaknutom i divljom prirodom.

S ruksakom na leđima, opskrbljenim foto-opremom, vodom, termosicom kave i pecivom sa šunom i sirom, sljedećih nekoliko sati provela sam lutajući po plažama i fotografirajući. Svi problemi, sve nedoumice, bili su sasvim nebitni. Samo priroda, svježji zrak, fotoaparat i ja. Doslovno

sam mogla osjetiti kako svakim klikom napetost u mojoj duši popušta, sve dok nije potpuno nestala i ustupila mjesto potpunoj opuštenosti i miru.

Negdje oko podne osjetila sam umor. Leđa, iako naviknuta na opterećenje od teške foto-opreme, vapila su za odmorom. Odlučila sam uputiti se do centra Murtera, pronaći kakav ugostiteljski objekt i nešto pojesti.

Vrijeme je bilo divno, sunčano i mirno. Jaknu koju sam jutros imala na sebi morala sam skinuti i svezati oko struka jer su, kao i svakog proljeća, jutro i večeri bili iznimno hladni, a tokom dana temperatura se drastično dizala.

Murter je, poput većine dalmatinskih otoka, živio od turizma i ljetnih prihoda, ostatak godine ulicama je uglavnom vladala pustoš. Kao što sam i pretpostavljala, većina ugostiteljskih obrta bila je zatvorena iz jednostavnog razloga jer nisu imali za koga raditi. Tek njih nekoliko bilo je otvoreno cijelu godinu, mahom za lokalno stanovništvo.

Pronašla sam jednu konobu čija je terasa na moje iznenađenje bila gotovo puna, smjestila se ugodno u jednom kutu i nakon naručene pizze i čaše vina, bacila se na pregledavanje materijala. Mobitel sam isključila i ostavila u automobilu, ne želeći da mi bilo što ili bilo tko pokvari dan. Ipak, osjetila sam lagani grč u želucu pri pomisli na Filipa i naš sinoćnji razgovor. Ma možeš otići i na kraj svijeta, ono što ignoriraš progonit će te i tamo. I što dalje bježiš, što se više trudiš umaći... Tu malu pukotinu u sebi ne možeš zakrpati. Uvijek se slomi na istom mjestu. I svaki put ostavi za sobom sve veću i veću pukotinu. Sve dok jednog dana rupa ne postane tolika da joj nikakva zakrpa ne može pomoći. Sa starim hlačama je lako. Jednostavno ih baciš. Što ćeš s poderanom dušom?

Spustila sam aparat na stol i otpila gutljaj vina. *Danas samo sretne misli, danas samo sretne misli* - mantrala sam tiho u sebi. Odmak od problema uvijek dobro dođe, tješila sam se. Pomaže sagledati širu sliku, vidjeti stvari iz nekog sasvim novog kutka.

Završivši s jelom i promatrajući ljude oko sebe postala sam svjesna blage nelagode koja se budila u meni. Jedina sam sjedila sama za stolom i počela sam žaliti što ipak nisam ponijela mobitel sa sobom. Bar bih nekako uposila svoje ruke. Pokušala sam u nekoliko navrata uhvatiti konobaričin pogled i zatražiti račun pa nisam odmah primijetila muškarca koji se zaustavio pored mog stola. Odmjerila sam ga nabrzinu i upitno pogledala. Nije izgledao kao osoblje restorana i nesvjesno sam zauzela obrambeni stav.

„Daaa?“ pomalo drsko upitah.

Osmjehnuo se pa upitao: „Gospođica Kralj?“

Zbunjeno sam ga posmatrala razmišljajući o tome poznajem li ga. Pretraživala svoj um, pokušavajući negdje smjestiti njegovo lice. Neugodnu tišinu ispunio je još jednim osmijehom i ispružio svoju ruku. Gledala sam ju sumnjičavo.

„Luka Bajlo“, reče, strpljivo držeći svoju ruku u zraku. Lijepu ruku. Snažnu. S izraženim venama i dugim prstima. Konačno spustim svoju u njegovu. Čvrsto ju je stisnuo.

„Pa moje ime čini se već znate“, promrmljam, iščekujući od njega nekakvo objašnjenje. *Netko od bivših klijenata možda?* – razmišljah. *Sumnjam, upamtila bih te oči.*

„Tina Kralj, fotografkinja, jesam u pravu?“ upita me. Potvrdno kimnem.

„Naletio sam bio jednom na vaše radove na Facebooku“, osmjehne se gledajući me prodorno. „A i jedan vaš kolega

vas je nedavno spomenuo kao dobar izvor jako kvalitetnih i zanimljivih fotografija.“

„Oh...“ bilo je sve što sam uspjela promrmljati. Zatečena i nespremna na njegov direktan pristup, u trenutku kad sam i duhom i tijelom bila potpuno izvan svog posla, moja reakcija je izostala. Nisam se sjetila niti upitati o kojem je kolegi riječ. Osim toga, nije bila baš svakodnevna pojava da mi prilaze nepoznati ljudi i raspituju se za moj rad, obično bi mi se obraćali e-mailom. Ono što je dodatno pojačavalo moju zbunjenost bila je sama Lukina pojava. Bio je zgodan, bilo je teško ne primijetiti njegova široka ramena i čvrste mišiće na njegovim rukama, no to nije bilo ono što je negdje u dubini moje duše pokretalo alarme za uzburku. Nešto u njegovom pogledu, načinu na koji me promatrao svojim neobičnim zelenim očima. Zračio je nekakvim mirom, karizmom, činilo mi se da bih bez susprezanja mogla istresti pred njega svoje najmračnije tajne, svoje ludilo, i naići na potpuno razumijevanje, oprost, razrješenje svih svojih grijeha. Pomisao da postoji netko tko bi bio u stanju prihvatiti nas bolje i potpunije od nas samih, probudila je u meni jak nemir. Nesvjesno sam prekrížila ruke na grudima ne znajući kako da ispunim tišinu između nas, tišinu koja, činilo se, njega ni najmanje ne dira. Imala sam snažnu želju da zurim u njegove oči poput malog djeteta kad mu daš novu igračku. Konačno, nakašljao se pa dodao:

„Ja sam grafički dizajner i imam jednog klijenta... Čini mi se da je vaših nekoliko fotografija upravo ono što traži za svoj projekt. Imao sam vas namjeru kontaktirati, ali evo, igrom slučaja danas naletim na vas“, uputi mi još jedan očaravajući osmijeh i zavuču ruke u džepove svojih traperica.

Još jedno *oh* je bilo sve što sam uspjela reći. Nikad nisam bila dobra u čavrljanju sa strancima, baš uvijek bih se

spetljala i nadala da će druga strana već nekako naći načina da nas oboje poštedi nelagodne tišine. U većini slučajeva bi naši, ljudi tišinu uglavnom dozvoljavaju samo onima koje dobro poznaju. Luka je definitivno bio izuzetak.

„Svakako pošaljite upit, vjerujem da se možemo dogovoriti“, uspjela sam konačno promucati.

Stolu je prišla konobarica i upitala je li sve bilo u redu gledajući u dva komada pizze koja su ostala na mom tanjuru. Potvrдно sam joj odgovorila i zatražila račun. Luka, međutim, nije pokazivao želju da ode. Stajao je ležerno pored stola s rukama zavučenim u džepove svojih traperica i očima šarao tren po terasi restorana, tren po mom licu. Često sam se divila ljudima koji su u stanju biti potpuno opušteni u društvu neznanaca. Ja sam uvijek bila kruta i odveć ozbiljna.

„Otkud vi u Murteru?“ upita me iznenada.

Bacila sam pogled na račun koji je konobarica u međuvremenu donijela, izvukla nekoliko novčanica iz novčanika, odložila ih na stol i ustala.

„Uz dužno poštovanje, gospodine Bajlo, nije da vas se tiče.“

Ne znam zašto sam to rekla. Nešto u vezi njega tjeralo me da se ponašam obrambeno, da dam petama vjetra i nikad se ne osvrnem. Možda sam samo bila ljubomorna na način na koji se on očigledno ophodio sa svijetom oko sebe. Ležerno, bez muke, dok sam ja vječito bila u nekakvom grču. Čak je i na moje očito neprijateljstvo reagirao blago.

„Pa sad, i nije da me se tiče, u pravu ste“, pomaknuo se u stranu, da bih mogla proći. Ruksak mi je već bio na leđima, a fotoaparati u rukama.

„Možda bi bilo bolje da sam počeo pričati o vremenu. Divno je danas, zar ne?“ podigao je pogled prema nebu. „Ali vjerujem da ste to već i sami vidjeli“, opet onaj osmijeh.

Evo je. Krivnja. Što se ponašam tako prema nekome tko samo pokušava biti ljubazan. Ona poslušna dobrica u meni opet je počela cmoljiti. *Pa što da je ljubazan?* - vikala sam na nju buntovno! *To ne obvezuje i mene na ljubaznost!* Istisnula sam uzdah kroz čvrsto stisnute zube i pogledala ga.

„Gle, žao mi je... nekako... jednostavno niste pogodili trenutak. Sad moram ići, no bit će mi drago da pošaljete upit. Čime se bavi vaš klijent? Kakve fotografije traži?“

Šutio je par trenutaka ne mičući pogled s mojih očiju pa mi odgovorio:

„Ona je spisateljica. Upravo spremam za tisak njezinu prvu knjigu i trenutno se dogovaramo oko naslovnice. S obzirom na tematiku romana, čini mi se da bi jedna od vaših fotografija snimljenih s onom crvenokosom djevojkom s pjegicama mogla biti ono što ona traži.“

„Oh, Esma!“ prisjetila sam se mlade djevojke iz Bosne koju sam, ugledavši ju na plaži prije par ljeta, očarana njezinom neobičnom ljepotom silno željela fotografirati. Srećom, nije imala ništa protiv. I dan danas, te fotografije često budu uvrštene od raznih, kako domaćih tako i stranih fotografa i portala, kao jedne od najboljih. Esmi su pak otvorile vrata u svijet fotomodela, s čime se i danas uspješno bavi.

Pričali smo još par minuta, otrpao me do automobila uz obećanje da će mi se svakako javiti. Nekoliko dana poslije, njegovo ime pojavilo se među porukama na mojoj

Facebook stranici. Često sam se dosta kasnije pitala, bih li voljela da nije? Da je pronašao nekakav razlog za potpunu tišinu između nas, pa makar to bilo samo postojanje neobičnih reakcija koje su naša bića ispoljavala jedno naspram drugog? Da se poštediti ludila, drastičnih rezova i života bez opipljivih granica sigurnosti?

Dođe valjda čovjeku koji se opire životu vrijeme za prisilan rast, na ovaj ili onaj način. Svemir se pobrine da one preslabe pogurne, natjera ih da progledaju, kolika god cijena bila. Moja je cijena bila visoka. No patnja koja je proizašla iz iste, bila je ujedno i moj najveći blagoslov.

6.

*"Jednoga se bojim: ne biti dostojan svojih patnji."
F. M. Dostojevski*

Jedinstvenost. Nešto što se cijeni. Utipkajte tu riječ u Google. Naći ćete pregršt zanimljivih, inspirativnih i nadahnjujućih hvalospjeva jedinstvenosti. Istina, nema ništa ljepše od sposobnosti da budeš svoj. Meni je pak oduvijek bilo zanimljivo društvo koje, dok na jednu stranu potiče ljude da budu svoji, na drugu masakrira svakog individualca u pokušaju da se istakne. Kakav ste tretman dobili svaki put kad ste istupili iz mase? Jesu li vas obasipali hvalospjevima ili slali prijekorne poglede i pogrdne riječi jer ste se usudili poremetiti savršeno uhodani stroj jednoličnosti?

Jedinstvenost, koliko god bila divna, ima jednu veliku manu. Ide pod ruku s usamljenošću.

Ja sam to znala bolje od ikog. Epitetu jedinstvenosti nisam mogla umaći samim time što sam imala privilegij roditi se u nadasve zanimljivoj obitelji. Ako uopće kaos u kojem sam odrasla mogu tako nazvati.

Tješila sam se da su možda sve obitelji takve, da sve funkcioniraju u širokoj lepezi disfunkcije i da sam ja ta koja treba ojačati, stisnuti zube. Da su svi oni osmijesi i izrazi zadovoljstva koje sam znala vidjeti na drugima samo dobro uvježbana predstava za javnost. U četiri zida svi se oni bore s različitim demonima, vjerojatno i s puno gorim od mojih. S vremenom, kako se razvijala moja ljubav prema knjigama i kako je moj čitalački opus bivao

sve veći i širi, shvatila sam da neke stvari, iako postoje, ne bi trebale niti mogu služiti kao primjer normalnosti, a jedinstvenost koju posjeduju nije niti malo nadahnjujuća.

Nisu sve jedinstvenosti jedinstvene. Dok nekima treba dati prostora za razvoj krila i let, neke bi trebalo ugušiti prije nego se usude zaživjeti.

Majčin alkoholizam zbog kojeg je tako jedinstveno plesala po ulici, posrtala u prekratkoj suknji, mamila osmijehe suprotnog spola.

Očeva jedinstvena sposobnost da potiskuje emocije u tolikoj mjeri da je zbog njih obolio, dobio rak i umro.

Moja jedinstvena želja da sve uradim bespriječno i kako treba pod svaku cijenu, da bih izbjegla bilo kakvu mogućnost da me usporede s majkom. Moja jedinstvena potreba za dokazivanjem, potreba da mi drugi kažu kako vrijedim samo da bih ušutkala ono nesigurno dijete u sebi koje se godinama kupalo u osjećaju bezvrijednosti.

Najbolja učenica uzornog vladanja. Mezimica svih profesora. Točna, bespriječna, detaljna. Sve ispite dala u roku. Diplomirala s najboljim ocjenama. Rasla poput cvijeta na svaku pohvalu i lijepu riječ profesora. Svaka nova pohvala samo me gurala naprijed da budem još bolja, još savršenija. Kao takva nisam imala mnogo prijatelja. Što je samo pojačavalo moj osjećaj bezvrijednosti. Konstantno sam bila kao na klackalici: vrijedim - ne vrijedim, dobra sam – loša sam. Konstantno sam analizirala svoje postupke, svoje riječi, kojima bih privukla više odobravanja?

Pravila, pravila, pravila. Postavila sam ih bezbroj. Ako želiš biti prihvaćena, ne smiješ to, to i to. Ako želiš biti voljena, moraš to, to i to. Dala sam se oblikovati poput

gline. Svakome prema potrebi. Bježala sam panično od bilo kakve usporedbe s vlastitom majkom, uvjereni da smo nas dvije nebo i zemlja, no sve mi se više činilo da nema zapravo neke velike razlike između nas. Obje smo prosile za ljubav. Samo na drukčije načine. Dok sam ja izigravala dobru curicu noseći oklop samostalno, samosvjesne i sigurne osobe, ona je svijetom lutala bez ikakvog oklopa. Ogoljevala se pred svima, bez ikakve samokontrole, dajući se cijela na pladnju. Bile smo na suprotnim stranama potpuno jednake priče.

Sjećam se... bilo je to nekih dvije-tri godine nakon smrti mog oca. Sjedila sam za radnim stolom u svojoj sobi oblijepljenoj posterima popularnih glumaca i pjevača. Vrijeme Backstreet Boysa, Spice Girls-ica i Take That-a. Vrijeme kad se plakalo nad filmom Titanic, nesretnom sudbinom Jakea i Kate i uzdisalo za mladašnim Leonardom di Capriom. Vrijeme kulturnih Dosjea X i sjedenja svakog četvrtka uvečer za malim ekranom nestrpljivo iščekujući trenutak kad će se Mulder i Scully konačno poljubiti. Vrijeme kad su ogrlice-tetovaže, karirane košulje par brojeva veće, martesice i mini ruksaci bili nezaobilazan dio garderobe svake tinejdžerice kojoj je bilo stalo do ugleda u društvu. Vrijeme kad sam prebrzo odrasla, kad sam bez ikakvog uljepšavanja prerano shvatila kako život i ljudi mogu biti okrutni.

Sve je počelo smrću mog oca, s mojih nepunih 11 godina. Iako moji roditelji nikad nisu bili jedan od sretnijih parova, sve ono prije očeve smrti predstavljalo je sasvim bezazleno pa čak i sretno odrastanje u usporedbi s onim što se pokrenulo njegovom smrću i nastavilo dugi niz godina.

Na ušima sam imala slušalice, priključene na walkman i preslušavala kazetu Pearl Jama po milijunti put, te nisam odmah čula kad je majka ušla u sobu.

„Dobro, čuješ li ti mene?!“ dreknula je istovremeno povlačeći slušalice s moje glave. Zajaukala sam jer je usput potegla i pramen moje kose. „Dozivam te ima cijela vječnost!“ dodala je, zanemarujući moj jauk. Odavno je prestala mariti za išta što se nije ticalo nje osobno. Zaudarala je na alkohol, nešto što sam ćutala sve češće, no i dalje mi nije doprlo do svijesti da moja majka ima problem s alkoholom. Voli izaći i popiti, tako je to nekako otprilike u mojoj glavi izgledalo.

Pogledala sam ju ljutito, no u njezinim očima nisam vidjela nju. Tek neku podivljalu, progonjenu zvijer.

„Skuhaj nam kavu!“ obrecnula se osorno i uhvatila za glavu. „Glavobolja me ubija!“

I samo tako, okrenula se i izašla. Mislila sam da je zbog pijanstva pobrkala riječi, no izašavši iz sobe, shvatih da je u kući još netko. Neki muškarac sjedio je na kauču u dnevnoj sobi i pušio. Kad me spazio, upitao je majku:

„Tvoja mala?“

„Aha“, promrmljala je, pripalila cigaretu i teatralno dodala. „Ante, upoznaj Tinu, Tina ovo je Ante.“

Ante me pohotno odmjerio od glave do pete zadržavajući pogled na mojim grudima koje su počele rasti prilično rano. Ante je gotovo momentalno za mene postao odvratan, pijani mamin prijatelj koji je vječito visio u našem dnevnom boravku, ostavljao za sobom boce od piva i pune pepeljare posvuda, svađao se s mojom majkom svako malo i imao neizdrživ poriv da se svojim

ogromnim, gadljivim tijelom očeše slučajno o moje u baš svakoj prilici.

Ti trenutci. Kad nas je moja majka upoznala. Kad se izderala na mene što toliko otežem s kavom kao da pečem tuku. Kad sam stajala u kuhinji i lijevala njihove proklete kave u šalice dok se čuo njihov neprirodni cerek. Tad sam shvatila da nešto opasno nije kako treba s mojom majkom. S našim životima. Da ne mogu biti svakodnevna ni normalna pojava pijana ogorčena majka, koja sipa uvrede i zahtjeve, njezin podjednako odvratan ljubavnik, koji bi se rado osladio njezinom kćeri, koja sve to mirno promatra s ledenim izrazom na licu. Licu na kojem se ne može očitati niti jedna emocija. Držanjem koje bi i kraljicu posramilo.

Postala sam sjena. Poslušna i pokorna. Netko tko će udovoljiti njihovim željama samo da ne navuče na sebe njihov pijani bijes. Tada sam vjerovala da je to moja putna karta za izlaz iz tog pakla. Danas se pitam zašto sam izabrala biti baš takva? Zašto nisam bila buntovnica? Netko tko reži, pokazuje zube, bori se? Netko tko će im dati do znanja da ono što rade nije ispravno i da sasvim sigurno tako neće postupati sa mnom? Netko tko će svojoj polumrtoj majci u tri sata ujutro, koja povraća i pokušava pogoditi školjku, reći jednostavno - neću te tješiti, neću čistiti za tobom, neću te stavljati u krevet, neću slušati tvoje žalopojke, neću te njegovati dok se ne otriježniš dovoljno da možeš ponovno napraviti potpuno jednaku stvar. NEĆU. ODJEBI. TI I TVOJI PROKLETI JEBAČI. PROKLETE PEDOFILČINE. JA. TI. NE. DUGUJEM. NIŠTA.

Danas često vjerujem da sam bila slabić, da sam šutjela upravo zato jer nisam imala snage ni hrabrosti boriti

se. Pogotovo otkako sam pristala na Filipovu prosidbu. Otkako sam počela analizirati naš odnos tjerana tihim nezadovoljstvom duboko u sebi.

Od početka naše veze bila sam poslušna i dobra djevojka. Uvijek se prva povlačila u raspravama, bila u pravu ili ne, samo da bih izbjegla svađu. Prešutjela neka razmišljanja koja su se kosila s njegovim vjerujući da sam tako tolerantna. Činila toliko toga da bih zadržala mir u kući. Činila toliko toga što u suštini zapravo nisam željela. Po svojoj sposobnosti prodavanja sebe za zrno ljubavi bila sam zaista jedinstvena.

No, nisu sve jedinstvenosti jedinstvene. Dok nekima treba dati prostora za razvoj krila i let, neke bi trebalo ugušiti prije nego se usude zaživjeti.

7.

*„Čovjek je više čovjek po stvarima koje prešućuje,
nego po onima koje kaže.“
Albert Camus*

Kao na toboganu. Onom punom zavoja, uzvisina i nizbrdica. Tako sam se osjećala s Filipom. Nije mi trebao nitko da mi kaže kako u životu nema pravocrnog tobogana, pravocrtnne vožnje, da takva i postoji pomrli bi svi od dosade. Savršeno mi je bio jasan život kad je bila riječ o njegovoj nepredvidljivosti, nestalnosti i naizgled nepremostivim preprekama. Pa ipak... Kad si konstantno izložen usponima i padovima, kad ulijećeš naglo u zavoje i još naglje izlijećeš iz istih, osjećaš mučninu. Umor. Slabost. Teško takav možeš biti sretan.

Danas je bio dobro raspoložen. Nakon epizode s njegovom majkom i mog bijega u Murter, konačno smo opet normalno komunicirali. Sjedili smo na rivi i upijali zrake sunca. Nebo je bilo vedro, bez ijednog oblačka, ukrašeno tek pokojim galebom. Šum mora ispunjavao je tišinu koja nas je okruživala. Blagi povjetarac nježno je savijao grane krošnji oko nas.

Sjedili smo na jednoj od klupa, koje su se svakih stotinjak metara protezale duž rive, nakon poduže jutarnje šetnje i odmarali. Prebacio je ruku preko mog ramena i blago ga stisnuo.

„Što ćemo za ručak?“ upitao je.

„Iskreno, s obzirom na ovako divno vrijeme, ne da mi se gubiti vrijeme na kuhanje“, uzvratila sam. „Možda da..“

„Hoćeš li mi takve odgovore davati i kad mi budeš žena?“

Maknuo je ruku s moga ramena. Samo tako, dobro raspoloženog Filipa je nestalo.

„Jer me zato ženiš? Da ti kuham svaki dan?“ osjećala sam ljutnju u sebi kako ključa ispod naizgled mirne površine. Filip otpuhne srdito.

„Ma nisam to rekao, Tina.“

Noga mu je jedva primjetno počela cupkati. „Hoćemo nazad?“ dodao je hladno.

„Pa dobro, čemu sad ovo?“ upitah razočarano, koreći se što jednostavno nisam rekla da ću spremiti nešto. Što sam sa svojim komentarom opet nadvila tamni oblak nad nas.

„Koje ovo?“ upita, pogleda uprtog negdje u daljinu. U ovakvim trenucima uvijek me izbjegavao pogledati u oči.

U ovakvim trenucima uvijek se pravio lud, kao da nema pojma o čemu pričam, prebacujući tako krivnju na mene. Sve je u savršenom redu, a ja sam ta koja bezrazložno stvara probleme. Bio je majstor u nabijanju osjećaja krivnje. Ili sam ja bila majstor u osjećanju iste. Kako god. Imao me u šaci.

Pitala sam se je li oduvijek bio takav. Naše prve godine pamtila sam po dobrom i dok bih vrtjela naš odnos u glavi, po tko zna koji put za redom, nisam se mogla sjetiti je li oduvijek bilo tako. Ili se s vremenom netko od nas dvoje promijenio. Unazad par godina osjećala sam nekakvu težinu u našem odnosu, nešto što mi je pritiskalo srce, i od pristanka na njegovu prosidbu mogla sam osjetiti kako težina postaje sve veća, kako me guši.

Tog istog dana predvečer, spremala sam se za večeru kod njegovih roditelja povodom rođendana njegovog oca. Prišla sam ogledalu i detaljno se promotrila. Sviđala mi se lagana cvjetna haljinica koju sam nedavno kupila. Lepršala je oko tijela i savršeno odgovarala uz moje omiljene ravne sandale boje pijeska. Zbog svoje visine od 177 centimetara, gotovo nikad nisam nosila cipele s visokom petom; i u onima sa najmanjom potpeticom osjećala sam se poput diva.

Uzela sam četku i počela češljati svoju dugu plavu kosu koja mi je sezala gotovo do struka, razmišljajući pritom da li da ju ostavim puštenu ili maknem s lica kakvom kopčom. Dvoumeći se, počela sam prekapati po ladicama komode u potrazi za kopčom koja bi pristajala haljini, većina onih koje sam imala bile su obične plastične i nisu nimalo odgovarale prigodi. Kad sam gotovo odustala od potrage, pogled mi padne na staru, gotovo zaboravljenu kopču, izrađenu u vintage stilu u boji staroga zlata s bezbroj malenih ruža, koju sam dobila jednom na poklon za rođendan od svoje majke. Uzela sam ju u ruke i prstima prelazila po laticama, čiji su rubovi sada bili napuknuti, nagriženi zubom vremena.

Pamtila sam dobro taj svoj 23. rođendan jer sam tom prilikom Filipa predstavila svojoj majci. Bili smo zajedno nekih pola godine i živo sam se sjećala Filipovog sve češćeg inzistiranja na upoznavanju obitelji. Svog gotovo bolesnog straha od predstavljanja svoje majke bilo komu. Tad sam već bila dovoljno stara da znam da mi je majka duboko zaglibila u blatu svog života i da slabo, ako uopće, mari za dojmom koji ostavlja bilo komu. Filip joj se nije sviđio, no nije me to nešto posebno iznenadilo jer se njoj nitko nikad nije sviđao, rado je ukazivala na tuđe mane bez ikakvog ustezanja, potpuno slijepa na svoje.

Sjećam se kako nas je na odlasku, nakon nadasve mučne večere, promatrala s nekom tupom, melankoličnom sjetom, tihim prezirom spram naših godina koje na život još uvijek gledaju dovoljno ružičasto da vjeruju da su baš oni ti koji su posebni, čija ljubav je takva da mijenja svijet. Povukla sam Filipa za rukav i drsko ju pogledala, uvjereni da je ona posljednja koja ima pravo na mišljenje o bilo kojem aspektu mog života.

„Majko, idemo mi“, rekoh osjećajući Filipove prste kako se čvršće obavijaju oko mojih, traže dlan da se ugnijezde.

Razvukla je usne u osmijeh, očiju prikovanih na naše spojene ruke. Nekakva sjena preletjela joj je licem, sjećanje možda na nečije ruke, one koje su ju isto tako držale, davale joj istu nadu. Izlazeći, čula sam kako je prasnula u smijeh, istrzan smijeh očajne žene. Smijeh koji potvrđuje da bez obzira na sve život ide dalje, tek si jedan zarez na njegovom pravcu, beskonačnom pravcu prepunom duša koje baš sve bez iznimke čeznu za istim. Za ljubavlju. I u tom moru duša kako da jedan, bilo čiji, promašaj ima ikakvu važnost, iako je tebi apsolutno sve?

„Jesi dobro?“ upitao me Filip dok sam u toploj, sigurnoj unutrašnjosti njegova auta pokušavala zakopčati svoj pojas. Kimnula sam nijemo bez odgovora, molećivo ga gledajući, preklinjući da me ne pita ništa. Da izbriše sasvim prirodnu, razumnu znatiželju spram suludog ponašanja moje majke.

„Gle, u redu je“, rekao je slegnuvši ramenima. “Tko to još razumije svoje roditelje? Drukčiji su to svjetovi od naših, dijele nas generacije.”

Kimnula sam mu zahvalno i osmijehnula se iako se uopće nisam slagala s njegovom izjavom. Nismo bili drukčiji

svjetovi, bili smo potpuno isti. Jedina razlika je u količini patnje koja nam leži na leđima. Naša su još mlada, gipka i savitljiva, njihova su istrošena, ne trpe kao prije, ne nadaju se kao prije.

Dok sam kasnije te večeri ležala na krevetu u njegovoj sobi, sklupčana u njegovom zagrljaju, a prostoriju su ispunjavali tihi zvuci Leonarda Cohena, pitala sam se koliko još dok ne postanem poput nje? Poput svih ljudi koji jednostavno otvrdnu, lutaju sumorno ostatcima svojih života, odbačeni, razočarani, izigrani. Nije li nam na kraju svima sudbina ista?

Dok netko poput moje majke nije mario, netko drugi poput Klare zavaravao je sve oko sebe svojim prijetvornim osmijesima, skrivajući krikove svoje duše poput dragocjenog dijamanta. Nismo li se razlikovali tek po sposobnosti maski nošenih za izvanjski svijet?

Namrštila sam se i krajičkom oka spazila Filipa kako stoji naslonjen na dovratnik prekrizanih ruku na prsima i promatra me pažljivo. Odložila sam kopču na ormarić ne odvajajući pogled od njegovog u odrazu ogledala. Što li mu se mota po glavi ovaj tren? Ne mogu odgonetnuti njegov zamišljeni pogled.

„Lijepo izgledaš“, rekao je i polagano krenuo prema meni.

Spustio je ruke na moje bokove i čvrsto me privio uza se. Osjetila sam poznati miris njegovog parfema. Prebacio mi je kosu preko jednog ramena, ogolivši drugo i utisnuo nježan poljubac u vrat.

„I divno mirišeš“, promrmljao je i nastavio me ljubiti duž vrata. Iznenadio me nedostatak vlastite reakcije. Kad sam se

okrenula i uzvratila mu poljupce, odveć silovito, očajnički se trudeći osjetiti nešto, pomislih kako nekad neke ljude valjda jednostavno prerasteš.

Par sati kasnije, vozili smo se prema kući njegovih roditelja. Naslonjena na suvozačevo staklo promatrala sam kišu kako se slijeva u potocima na cestu. Ulice su bile puste, tek se pokoja zalutala duša žustro probijala naprijed s kišobranom koji im je više smetao nego ih štiti od kiše. S radija se čula neka tiha, melankolična melodija koja je u potpunosti odgovarala trenutku. Filip je usredotočeno gledao ispred sebe, tek povremeno lupkajući palcem po volanu. Navika koju je upražnjavao uvijek kad je bio iziritiran prometom i uvjetima na cesti. Primijetila sam da gotovo nikad ne psuje za volanom, što sam smatrala pomalo čudnim s obzirom na njegov eksplozivni temperament i nizak stupanj tolerancije.

Njegovi roditelji nikad nisu pripremali neko posebno slavlje, no obiteljska večera povodom Josipovog rođendana je postala svojevrsna tradicija. Stezala sam čvrsto vrećicu s poklonom u svom krilu svaki put kad bi me zapljusnuo novi val mučnine pri pomisli na večer ispred sebe.

„Da nisi možda trudna?“ prisjetila sam se Filipovog pitanja ranije tog dana kad sam, rekavši da mi je mučno, pokušala opravdati pred njim svoje loše raspoloženje. Protrnula sam od same pomisli i prilično nevjesto pokušala sakriti svoju reakciju.

„Za manje od godinu dana će vjenčanje, a tebi se diže kosa na glavi od pomisli na djecu“, optužio me.

Promatrala sam ga tupo. Sjedio je udobno zavaljen na kauču u mom dnevnom boravku, jednom rukom tipkajući

po mobitelu, drugom pridržavajući ekran laptopa koji je držao u krilu.

Nisam imala jasnu viziju želim li djecu ili ne. Uvijek sam govorila: „Da, naravno da želim. Jednog dana.“ No, taj dan nikako nije stizao.

„Ne bih se htjela udati s trbuhom do zuba, to je sve“, odgovorila sam slegnuvši ramenima.

Odložio je mobitel i pogledao me. „Zašto?“ upita. „Nemoj mi reći da ti je neugodno stati trudna pred oltar?“ dodao je podrugljivo.

„Već sam ti rekla da ne želim crkveno vjenčanje“, glas mi je bio jedva čujan.

Tako lako me je mogao slomiti, kao da sam suha grančica. Obgrlila sam šalicu s kavom čvršće kao da mi njezino prisustvo može pružiti kakav spas i promatrala mjehuriće kako lagano plutaju površinom .

„Upravo zato sam to i rekao“, povisio je ton. „Nisi jedna od onih kojoj je linija najbitnija, pred svećenika ne želiš, dakle, možemo isključiti i moguću krivnju koju bi kao vjernica mogla osjećati! Koji bi to onda mogao biti razlog da moja Tina probljedi kao krpa kad joj spomenem trudnoću?!“ podrugljivo je naglasio riječ *vjernica*, posesivno onu *moja Tina*.

„Djecu ćemo imati, Tina, to ti je valjda jasno?“

Podigla sam pogled i susrela se s njegovim plamtećim očima.

„Uspjela si naš zajednički život odgoditi do samog vjenčanja, svim se silama trudiš izbjeći crkveno vjenčanje, nisam siguran da mi se sviđa sve to.“

Iako smo imali priliku za to, Filip i ja nismo živjeli skupa. On je još bio pod krovom svojih roditelja, a ja u stanu svoje majke. Naš zajednički dom trenutno smo uređivali. Budući da se radilo o staroj kući za koju je Filip dobio više nego dobru cijenu, zahtijevala je dosta renoviranja i u nju ćemo moći useliti vrlo vjerojatno netom prije samog vjenčanja.

„Što to?!“ ispalila sam. „To da za promjenu mislim svojom glavom?!“

Iznenadeno me pogledao. I sama sam bila iznenadena iskrom koja se u meni zapalila. Obično mu se nikad nisam tako obraćala. Obično bih pognula glavu i šutjela. Otišla za svoj radni stol i posvetila se poslu, prekidajući tako komunikaciju između nas. Izbjegavajući bilo kakav sukob, suočavanje.

Nagnuo je glavu u stranu zamišljeno me promatrajući par trenutaka, potom je svoju pažnju usmjerio na ekran laptopa.

„Znaš, čisto sumnjam da će gradski brak samo tako proći kod mojih roditelja.“

Nije on bio ništa sposobniji od mene kad je u pitanju bilo suočavanje i rješavanje konflikta. Svojim samouvjerenim nastupom ostavljao je dojam nekoga tko uvijek zna kako, tko rješava stvari. U suštini, činilo mi se, da je gori od mene. Iz nekog razloga bojala sam mu se suprotstavljati, a opet činilo mi se kad bih to učinila, da bi se povukao. Moć koju ima rasplinula bi se poput mjehurića od sapunice. Pa ipak, nisam više ništa rekla. Otišla sam za svoj radni stol i pokrenula svoje računalo.

„Molim te potruđi se biti raspoložena kad dođemo do mojih“, prenuo me iz misli Filipov glas. Zaškiljila sam kroz

vjetrobransko staklo, shvativši da ćemo za koji minut biti ispred njihove kuće. Opet val mučnine.

„Ne brini“, razvukla sam lice u široki osmijeh. „Tvoja mama neće ništa zamijetiti.“

Ona je bila ta zbog koje je baš sve trebalo biti savršeno, ispravno i kako treba, ponajviše za javnost. Filipov je otac bio drukčiji, opušteniji. Nije mario za većinu stvari koje su zaokupljale misli njegove žene. A možda je upravo to i predstavljalo srž problema.

Sjećam se kad sam ih tek upoznala, Klara je na mene ostavila pozitivan dojam, dok sam Josipa doživjela pomalo čudnim. Iz nekog razloga vjerovala sam da je Klari nametnuo ulogu kućanice i da se njegovom krivicom Klara baš nikad nije pokušala ostvariti na nekom drugom polju. Sve dok nisam shvatila da je Klara sama svjesno izabrala svoj put. Svoju je obitelj doživljavala kao nekakav projekt kojeg je trebalo dovesti do savršenstva. Svaki i najsitniji detalj koji bi zamutio idilu predstavljao je prijetnju zbog čega je povremeno znala imati silovite napadaje bijesa. Posebice otkako njezina djeca više nisu bila djeca, već odrasli ljudi s postupcima, razmišljanjima i prioritetima koja se nisu slagala s njezinima.

Josipa sam zatekla kako sjedi u svojoj omiljenoj fotelji i zainteresirano prati nekakvu dokumentarnu emisiju na tv-u. Rukom u kojoj je držao daljinski lupkao je po rukohvatu fotelje. Kad me ugledao nasmiješio se.

Filip je bio njihovo najstarije dijete, rođen na samom početku njihova braka, kad su Josip i Klara imali tek nešto više od dvadeset godina. Sada, Josip je bio u ranim pedesetima i izgledao poprilično dobro za svoje godine.

Visok, krupan, gotovo potpuno sijede kose i toplog pogleda. Filip je izgledom bio njegova kopija, jedino im se boja očiju razlikovala. Josipove su bile smeđe, a Filipove plave, naslijeđene od njegove majke. Zagrlila sam ga čvrsto, čestitala mu rođendan i dala poklon koji sam sama birala jer je Filip kao i obično bio zauzet za takve tričarije.

„Sitnica“, rekoh.

„Hvala, znaš da nisi trebala“, uzvratilo je odlažući poklon na maleni stolić za kavu gdje se već nalazilo nekoliko poklona.

„Ma nisam ni htjela, al’ eto, Filip je inzistirao...“

Nasmijao se srdačno, znao je vrlo dobro kakav je Filip kad su u pitanju bili pokloni, vječito je zaboravljao bilo kakve datume koji bi mogli nekome značiti nešto. Odavno sam prestala očekivati poklone od njega na svoj rođendan ili na našu godišnjicu. Nekad bi se sjetio, nekad ne. Da se poštedim razočaranja, obično nikad nisam ništa očekivala. Nečiji glasan smijeh dopro je do nas.

„Ostali su u kuhinji, vjerujem da smo sada svi na broju“, Josip je rukom pokazao prema izlazu iz dnevnog boravka.

Kuća u kojoj su živjeli bila je ogromna, s pet spavaćih soba, velikom kuhinjom i blagovaonicom te čak dva dnevna boravka. Jedan su obično koristili Josip, Klara i njihovi gosti, dok je drugi uglavnom bio rezerviran za bilo koga od mlađe populacije. Najčešće smo to bili Filip i ja ili Iva, Filipova mlađa sestra, sa svojim prijateljicama. Filip je imao još dva brata. Jedan je studirao u Zagrebu, a drugi se prije par godina odselio u Kanadu.

Uzdahnula sam duboko i polagano krenula prema kuhinji. Josip me, kao da mi čita misli, potapšao po ramenu i rekao uz osmijeh: „Ne brini, večeras je dobro raspoložena.“

Mislio je na Klaru, na naš zategnuti odnos i česta razilaženja u mišljenju. Osmijehnula sam mu se ne rekavši ništa i ušla u kuhinju gdje su Klara i Filip veselo razgovarali. Prostorijom se širio božanstven miris. Filip je ugledavši oca odložio svoje piće na pult i prišao mu da se pozdravi s njim. Klara je kimnula u mom smjeru.

„Večer, draga, kako si mi?“ procvrkutala je, noseći dvije velike zdjele salate u rukama. Ne očekujući odgovor, dodala je: „Hajde, molim te, ponesi ove košare s kruhom, večera je spremna.“

Uzela sam košare i pošla za njom u blagovaonicu, koja se nalazila odmah pored kuhinje, i iz koje je dopirao žamor više glasova.

Iva, Filipova sedamnaestogodišnja sestra, istovremeno je tipkala na mobitel i razgovarala s Terezom, dugogodišnjom djevojkom Filipovog brata Jakova. Jakov je pak pričao s nekim na mobitel. Kad nas je ugledao, Klaru i mene i potom odmah Filipa i Josipa iza nas, požurio je završiti razgovor. Iva me čvrsto zagrlila i poljubila u obraz, mlatnuvši istovremeno Filipa šakom u rame.

„I ja tebe volim, seko“, reče Filip, na što je Iva samo zakolutala očima. Pozdravila sam Terezu i Jakova, razmijenila s njima tek nekoliko riječi kad je Klara glasno pljesnula rukama.

„Idemo, ekipa, ovo se može baciti ako se ohladi!“

Stol je kao i obično bio besprijekorno postavljen sa svježim buketom ruža boje breskve na sredini. Uz tanjure, Klara je dodala salvete u istoj boji. Prisjetila sam se svoje majke na čijem se stolu moglo naći različitih tanjura, s još različitijim salvetama i priborom koji baš nikad nije uspijevala spariti. Još manje da je ikad pomislila staviti

vazu sa svježim cvijećem na stol. Tek jednom, sjećam se, otac joj je kupio buket crvenih ruža koje je stavila na stol. Prije nego je večera i počela, maknula je vazu, govoreći kako mu za objedom nije mjesto jer joj samo smeta. Kod Klare se savršeno uklapao. Možda zbog ogromnog stola za kojim smo sjedili. Onaj moje majke nije bio ni upola kao ovaj.

Kiša koja je vani još uvijek padala donijela je ugodnu svježinu u sparnu ljetnu večer, pa su inače zatvoreni prozori bili širom otvoreni puštajući unutra blagi, ugodni povjetarac. Sjela sam na svoje uobičajeno mjesto, s moje desne strane bio je Filip, s lijeve Iva, a prekoputa mene Jakov i Tereza. Klara i Josip sjedili su na začeljima stola.

„Dakle, tata, pedeset i koja ono?“ veselo će Jakov, sipajući u svoju čašu bijelo vino.

„Ne zajebavaj, sine“, uzvratilo mu je Josip, nimalo uvrijeđen.

„Jezik, Josipe!“ Klara ga je prostrijelila pogledom. Jakov je zakolutao očima, dok ju je Josip potpuno ignorirao.

Jakovu su bile 23 godine i studirao je informatiku u Zagrebu. S Terezom je bio u vezi još od srednje škole i kad je došlo vrijeme za upis na fakultet, iako je prvotno planirala studirati u Zadru, Tereza je upisala fakultet u Zagrebu da bi mogla biti bliže Jakovu.

Bili su lijep, skladan par. Po prirodi, Jakov je bio prilično zaigran, volio je izlaske, alkohol i zabavu. Ponekad u svemu tome nije imao mjeru i Tereza je pošlo za rukom da ga malo primiri. Iako je i dalje lumpovao, nije pretjerivao kao prije kad bi mrtav pijan dolazio kući u podne i potom danima ne bi izlazio iz sobe, ne dozvoljavajući nikom da mu se približi, zanemarujući tako svoje školske obveze.

Klara je obožavala Terezu, u prvom redu jer se, otkako je Jakov s njom, njegovo učenje popravilo, kao i razmišljanje o budućnosti. Ostatak obožavanja se vjerojatno krio u Terezinom odobravanju gotovo svega što je Klara govorila i radila. Nisam mogla odgonetnuti čini li Tereza to jer zbilja razmišlja poput Klare ili joj se samo želi svidjeti. Imala sam dojam da je više ovo drugo u pitanju jer, iako Terezu nisam dobro poznavala, onoliko koliko jesam nije ukazivalo na pretjeranu sličnost s Klarom.

Razgovor za stolom vrtio se oko Jakovljevog i Terezinog fakulteta. Bilo je ljeto i vrlo dobro smo svi znali da im obadvoma išta vezano za fakultet nije ni na kraj pameti do jeseni, no to ipak nije spriječilo Klaru da im dosađuje konstantnim upitima o planovima za jesen. Klara je bila jedna od onih kojima je postizanje ugleda na društvenoj ljestvici bilo od presudne važnosti. Jedna od bitnih stavki bilo je, naravno, školovanje njezine djece koja su imala interes u potpuno različitim poljima, što je Klari jako teško padalo. Josip je bio doktor i nekako se valjda nadala da će, ako ne svi, barem jedno od djece poći očevim stopama. No baš nitko od njih nije izrazio želju za tim pozivom. Josipa to nije ni najmanje smetalo, no Klaru je izjedalo, kao da je biti doktor jedino hvalevrijedno zanimanje. Filip je završio ekonomiju, Matej, njegov brat u Kanadi, bio je programer, Jakov je studirao informatiku, a Iva je pokazivala veliki interes za digitalni marketing.

„Daj, mama, pusti ih malo na miru“, umiješala se Iva. „Ljeto je. Tko normalan razmišlja o školi kad je vani 35 stupnjeva!“

Jakov se nacerekao, a Klara je Ivi poklonila ne baš srdačan pogled. Imala je zastrašujuće oči.

„Slušaj, mlada damo“, obratila se Ivi. „Ovo ti je zadnja godina srednje. I tebi je vrijeme da odlučiš koji ćeš studij konačno upisati. I ostavi se mobitela za večerom, rekla sam ti to već milijun puta!“

Iva je frknula nosom i nastavila tipkati po mobitelu. Klara se jedva sudržavala. Josip je pokušao promijeniti temu, no na moju žalost nije mogao goru izabrati.

„Kako napreduju pripreme za vjenčanje, Tina?“ upitao je.

Filipova ruka, kojom je taman posegnuo za čašom, zaustavila se u zraku. „Sretno“, podrugljivo mi je dobacio.

„Dobro, zaista...“ promucala sam šaljući Filipu ljutite poglede.

„Eh, da“, javila se Klara. „Neki dan sam srela fratra Antu, pitao me kad planirate utvrditi točan datum.“

„Datum je već utvrđen, Klara“, odgovorila sam. „4. svibnja, znaš to.“

„Oh, znam dušo, ali fratar ne zna“, mrvila me svojim ledenim pogledom. „Datum treba rezervirati na vrijeme, inače će ga netko drugi uzeti.“

Filip je blaženo uživao u hrani, ponašajući se kao da se razgovor njega ni najmanje ne tiče.

„Tina ne želi crkveno vjenčanje, mama!“ svečano je objavio kao da najavljuje neku vijest od životne važnosti za sve. Nastao je muk, mogla sam čuti kako su na tren sve vilice i noževi za stolom prestali raditi, a sve oči bile uprte u mene.

„Filipe, mislim da zbilja nije trenutak...“ promrmljala sam, osjećajući kako mi lice gori od nelagode.

„Misliš? Ja baš vjerujem da je izvrstan, cijela obitelj je na okupu“, uživao je u predstavi.

„Pa to je ipak nešto što ćete vas dvoje odlučiti“, dobacio je Josip, osjećajući poput mene katastrofu u zraku. „I što god odlučite, mi ćemo vas podržati.“

Klara koja čitavo vrijeme nije maknula svoje oči s mene, sad se odlučila umiješati.

„Podržati?!“ ispalila je. „Podržati, Josipe?! Što je sljedeće!?“

„Klara...“

„Zadržat će svoje prezime jer je to danas moderno i neće imati djecu jer se puste karijere trebaju izgraditi! Kog se vraga onda žene?!“

„Klara, dosta!“ viknuo je Josip razdraženo. „Možeš li barem jednom držati jezik za zubima?“

„Oh, ovo mi se sviđa“, oglasila se Iva, odložila mobitel i zabavljeno nas sve promatrala. Tereza i Jakov pogledavali su se spuštenih glava, prevrćući nezainteresirano hranu na svojim tanjurima.

Nije to bio prvi put da sam bila na tapeti. Nekim ljudima Klara se nikad nije suprotstavljala što god mislila, kao i svi mi. Nekima ni u ludilu nećemo proturiječiti ili ako im već proturiječimo, učinit ćemo to tiho, diskretno, na način koji nam uvijek ostavlja mogućnost uzmaca. Nekima ćemo pak bez problema sasuti sve u lice ne pazeći pritom ni na riječi ni na ton svog glasa. Činit ćemo to onima koje smatramo slabijima u usporedbi s nama, onima kod kojih ne postoji ograda, čija je moć suprotstavljanja ravna nuli. *I do kada kaniš biti slabić?*- začula sam tihi glas u sebi. *Malena, beznačajna ping pong loptica kojom se svi poigravaju kako ih je volja?*

„Zanimljivo je, Klara,“ začula sam sebe kako govorim, „kako od mene očekuješ da budem uzorna, tradicionalna

žena i vjernica dok istovremeno svoju kćer guraš da završi fakultet, bude neovisna i ne pomišlja na udaju prije nego na tvoj zid okači barem deset diploma. Ne bi li i ona trebala uskoro prionuti uz svog muža, kuhati mu, prati, peglati i rađati djecu u duhu kršćanstva koje tako rado promoviraš?" osjetila sam kako me pod stolom lupila Filipova ruka po bedru, no nisam se obazirala. „U mom krajnje nekršćanskom odgoju to se zove licemjerstvo, Klara.“

„Tina!“ viknuo je Filip.

Okrenula sam se i uputila Filipu divlji pogled. Disala sam plitko, srce mi je tuklo sto na sat.

„Što ti je danas?!“ upitao me.

Tako to bude kad se skrivaš, kad naneseš debeli sloj tko zna čega sve ne i kročiš kroz svijet vjerujući da te unatoč svim maskama ljudi vide, znaju što osjećaš, što želiš, iako to vrlo često ni sama ne znaš. Ja sam iz nekog razloga uvijek birala ne reagirati. Pustiti druge da čine i govore što ih je volja pa i onda kad sam potpuno bila protiv svake izgovorene riječi. Nije na meni da se miješam, mislila bih. I da se miješam, baš nikoga neću time natjerati da misli drukčije. Ljudi su odveć kruti za tako nešto, uvijek će činiti što ih je volja, čemu se truditi? Ali nije više bilo smisla ni šutjeti. Nije li šutnja svojevrsno slaganje, prešutni pristanak? Odbijala sam sudjelovati u stvorenoj iluziji Tine kao pokorne dobronice. Otirača na kojem baš svatko može obrisati svoje noge, a ja ću s osmijehom reći - *U redu je, znam da to zapravo ne želiš, znam da nisi namjerno*. Bilo je lijepo za promjenu vidjeti Klaru kako šuti, gleda u svoj tanjur, umjesto u moj. No nisam dugo uživala. Vrlo brzo u mene se uvukla grižnja savjesti, onaj osjećaj da sam ja negativac u cijeloj priči.

Vidiš, majko, što god učinila, nisam ti bila dovoljno dobra. I danas, što god činim, nisam dovoljno dobra. Ako šutim, nisam dobra sebi, ako progovorim, nisam drugima. Nosim te kroz cijeli svoj život, iako si davno umrla. Jesi li tako i ti svoju nosila? Čitav svoj nesretni život jer nisi bila u stanju izbaciti njezine krive poteze sa svoje ploče života? Hoću li nastaviti tradiciju? Ili ipak još ima nade da je zauvijek prekinem?

8.

*"Malo iskrenosti je opasna stvar,
a mnogo iskrenosti je fatalno."
Oscar Wilde*

Sparni srpanj lagano je zakucao na vrata uzimajući sebično i ono malo svježine koja se mogla osjetiti barem u večernjim satima. Bilo je nepodnošljivo vruće. Pojačala sam klimu na najjače i brišući graške znoja sa čela sjela za svoj radni stol te nastavila s obradom fotografija, zadatkom koji je bez odlaganja morao doslovno pojesti nekoliko posljednjih dana. Bila sam u laganom zaostatku, a to nikako nisam voljela. Promatrala sam nasmiješena lica mladog para na fotografijama, njezinu raskošnu haljinu, zaljubljeni pogled. Sa svojih dvadeset i koju zna li uopće što je ljubav? Ako zna, zavidim joj. Ja sa svojih 30 nemam blagog pojma. Uzdahnem isfrustrirano i otpijem gutljaj sad već potpuno hladne kave. Bacim pogled na zidni sat pitajući se zašto Matea toliko kasni, nešto što inače gotovo nikad nije činila. Taman kad sam posegnula za mobitelom s namjerom da ju nazovem, zvono na vratima se oglasilo.

„Oprosti, draga“, ispričavala se, ljubeći me u obraz. „Stara me udavila, jedva sam je se riješila.“

Mirisala je lijepo, kao i obično. Njezin sam parfem znala osjetiti u stanu još satima nakon što bi otišla.

Matea je bila djevojka sitne građe. Na njoj je sve bilo maleno ali skladno. Male grudi, stražnjica, bokovi. Jedino su njezine okrugle oči nosile epitet krupnog. Plijenile

su pozornost i davale joj pomalo sanjiv izgled nježne djevojčice. Bila je dvije godine mlađa od mene, no meni se, upravo zbog njezine pomalo dječje pojave, činilo da nas dijeli mnogo više. Ponekad bih znala ostati iznenađena nekim njezinim odveć ozbiljnim razmišljanjima, misleći - *Hej curo premlada si ti za to*. A onda bih shvatila da nas ne dijeli tako mnogo godina.

Na prvu, činilo se pomalo neobičnim da smo Matea i ja tako dobre prijateljice. Matea je bila glasna, otvorena, zabavna, pričljiva. Moja sušta suprotnost. No ispod te maske društvenjaka krila se jedna jako zanimljiva i senzibilna osoba, uvijek željna znanja. Nije postojala tema o kojoj s njom nisam mogla razgovarati, s njom sam mogla biti ono što jesam u svakom trenutku ne strahujući od bilo kakve osude ili prigovora. Bila je protuteža mom pomalo odveć zatvorenom karakteru. Sva moja pijanstva, izlasci i ludosti dogodili su se upravo zahvaljujući njoj. Ja sam pak umirivala njezin ponekad odveć divlji karakter. Često mi je znala reći da upravo zbog mene uspjeva postaviti granice svojim ludostima.

Činilo se da ne postoji ništa čega se Matea boji. No njezina najveća boljka bila je kroničan nedostatak hrabrosti i odvažnosti kad su u pitanju bile njezine privatne stvari. Još uvijek je živjela s roditeljima, iako se više od ičega željela osamostaliti. Još uvijek je njezin završni ispit, koji ju je dijelio od diplome, stajao nepoložen jer se nekako podrazumijevalo da će onda promijeniti posao blagajnice u jednoj poznatoj modnoj trgovini i potražiti nešto u svojoj struci. Još uvijek je skakala iz jedne površne veze u drugu, iako je čeznula za ponešto dubljim i stabilnijim odnosom. Znala sam joj reći kako je glupo bojati se života. Imala sam sposobnost da gotovo uvijek, htjela ne htjela,

primijetim kod drugih ljudi obrazac kojim si osiguravaju nezadovoljstvo u svom životu. Valjda upravo zbog svoje šutljivosti i sklonosti proučavanju svega oko sebe. No rijetko sam tu sposobnost znala primijeniti na vlastiti život.

Spustila je na stolić vrećicu s koje je jarkim crvenim slovima vrištao natpis Konzum i bacila se u fotelju uz duboki uzdah.

„Donijela sam nam mađarice“, reče. „Može kava?“ uputila mi je vedar osmijeh i sagnula se s namjerom da skine cipele. Pogled joj je pao na zaslon mog računala s kojeg nas je promatralo nasmiješeno lice djevojke u vjenčanici.

„Moolim teee reci mi da to nije hitno! Rekla si da si slobodna večeras!“ pogledala me uvrijeđeno.

„Ne brini“, nasmijala sam se. „Samo sam kratila vrijeme dok sam čekala tebe.“

Nisam ju htjela opterećivati s pojedinostima, a i meni je trebao predah. Oči su me doslovno pekale od predugog buljenja u ekran. Bila sam iscrpljena i trebao mi je odmor. Otišla sam do kuhinje pripremiti svježju kavu. Čekajući vodu da prokuha, izvukla sam iz ormarića dva mala tanjura i servirala mađarice na njih.

„Zašto je ta fotografija dolje?“ prenula me Matea iz misli.

„Ha? Koja fotografija?“ spustih tanjure s mađaricama na stolić ispred nje.

„Ova“, podigla je ruku i prstom pokazala u smjeru mog radnog stola.

Okvir koji je čuvao fotografiju Filipa i mene i kojeg sam držala na svom radnom stolu pored monitora, ležao je

licem prema dolje, postolje uz pomoć kojeg je okvir stajao uspravno sada je stršalo zlokobno u zraku. Nekoliko sati prije, dok sam radila za stolom i bjesomučno razmišljala o našem odnosu, frustrirano sam tresnula njome o stol. Smetao me njegov pogled kojim kao da me kori za svaku negativnu pomisao koja prođe mojim mislima vezano uz nas dvoje.

„Ma ništa“, odmahnuh rukom, mršteći se. Vratila sam se natrag u kuhinju po šalice s kavom. Pratio me Matein pogled.

Matea nije znala za dvojbe koje sam imala u vezi udaje za Filipa, ali je, bila sam sigurna, osjećala da ih imam. Strpljivo je čekala kad ću joj se otvoriti. Ja sam pak vjerovala, ako svoje misli pretočim u riječi i izgovorim naglas, da im onda neću moći umaći, da će tako postati stvarne i istinite, za razliku od sada, kad su samo misao, kad ih mogu otpisati kao plod mašte. Zamišljeno sam lijevala kavu u šalice i prestrašeno poskočila ugledavši Mateu naslonjenu na dovrtak kuhinjskih vrata kako me promatra.

„Isuse, Matea!“ viknula sam razdraženo. „Umalo sam se zalila vrelom kavom!“

Nije se ni pomaknula, samo me zamišljeno promatrala.

„No?! Što je?!“ prasnula sam sad već pomalo ljuta. Jer je kasnila, jer sam se zamalo opekla, jer me pitala za fotografiju, jer me tako neumoljivo promatra bez riječi. Konačno je progovorila.

„Obećala sam samoj sebi da neću ništa reći, da se neću petljati...“ počela je.

„Mislim da nema puno smisla miješati se u tuđe veze... Mislim, pogledaj mene! Imala si pravo za svakog idiota

s kojim sam bila, pa ipak sam i dalje bila, usprkos tvojim riječima.. to dok sam ne shvatiš, nema puno smisla..”

„Matea...” osjećala sam paniku, osjećala sam kako će moje sumnje biti izgovorene naglas. Osjećala sam užas jer ako to i ona vidi, ako to i drugi vide...

„Mislim da se ne bi trebala udati za Filipa”, ispalila je. „Ne mislim da je on loš ili tako nešto... iako je prilično vješt manipulator... ali... mislim da nije za tebe... pa gle... evo da je to to, reci mi ne bi li trebala skakati od sreće ili barem s nešto više veselja planirati to vjenčanje... Ti kao da se spremaš za pogreb.”

Stajala je na dovratku, očiju vlažnih od suza, glas joj je podrhtavao, uplašeno je iščekivala svoju reakciju. Ja sam pak nepomično zurila u nju.

„I tako prokleta mnogo šutiš!” viknula je i stala ispred mene. „Jebemti, reci nešto!”

Zurila sam u nju, nesposobna da izustim ijednu riječ. Osjećala sam stezanje u grlu kao i svaki put kad bi me obuzela panika.

„U pravu si”, prošaptah konačno. „Nisi trebala ništa reći.”

„Tina...”

„Najbolje bi bilo da prekinemo ovaj razgovor”, pokupila sam kave s radne ploče, zaobišla Mateu i pošla u dnevni boravak. „Što se mene tiče, nije se ni dogodio”, dodala sam hladno.

U tome sam bila majstor. Postati santa leda i izbjeći raspravu, po cijenu bilo čega. Ništa nije smjelo uzdrmati moj prividno savršeni svijet. Tko god bi se tada našao pored mene, povukao bi se. Ironično, više od ičega cijenila sam

iskrenost kod drugih ljudi. Sama je gotovo nikad nisam bila u stanju pružiti.

„Znaš, nekad si pravo oličenje kučke!“ začuh ljutiti Matein glas iza sebe i potom glasni tresak ulaznim vratima.

Otišla je. Stezanje u grlu postalo je gotovo nepodnošljivo. Duboko sam udahнула i izdahнула nekoliko puta pokušavajući povratiti ravnotežu. Danje svjetlo je polagano nestajalo i ostavljalo prostoriju u sve većem mraku. Stajala sam nepomično na istom mjestu beskrajno dugo, sve dok prostorijom nije ovladao gotovo potpuni mrak. Jedini izvor svjetlosti bila je ulična svjetiljka zahvaljujući kojoj sam još uvijek mogla vidjeti obrise pokućstva, stolić i dva tanjura s mađaricama. Sagnula sam se, stavila oba kolača na jedan tanjur i sjela u naslonjač.

Je li i mnome zavladao potpuni mrak ili ipak tu negdje još uvijek imam maleni izvor svjetlosti, sačuvan da mi pokaže pravi put?

9.

*"Na svijetu uvijek postoji jedna osoba koja čeka onu drugu,
bilo da je nasred neke pustinje ili usred velikog grada.
A kad se te osobe sretnu i njihovi se pogledi ukrste,
sva prošlost i sva budućnost gube svaki značaj.
Samo postoji taj trenutak i ta nevjerovatna sigurnost
da je sve stvari pod suncem ispisala jedna ista ruka,
ruka koja je stvorila po jednu dušu blizanku za svaku osobu
i koja je u njima probudila ljubav bez koje ni jedan san
ljudske rase ne bi imao smisla."
Paulo Coelho*

Luku sam ponovno srela nekoliko tjedana poslije našeg prvog susreta, upravo kad sam sjedala na terasu kafića Tequila Sunrise, nakon nešto više od sata rolanja. Naši su se razgovori do tada odvijali isključivo virtualno i odnosili se uglavnom na posao, iako sam povremeno osjetila kako se s lakoćom hvatam na njegove usputne primjedbe i uživam, možda i više nego bih trebala, u našem dopisivanju. Kad sam ga ugledala par stolova dalje kako mi maše i poziva da mu se pridružim za stolom, osjetila sam blagu nervozu, isti onaj nemir kao i prilikom našeg prvog susreta. Zastala sam na trenutak, dvojeći da li da mu pridem, no činilo se sasvim glupo ne učiniti upravo to, jer tek tad bih stvorila neugodnu situaciju. Uzdahnula sam osjećajući nelagodu jer sam bila u kratkim sportskim hlačicama i topu, znojna od dugog rolanja i bez trunke šminke na sebi. Bilo je deset sati, jutarnja svježina je počela nestajati i ustupati mjesto nesnošljivoj vrućini koja će se zadržati sve do kasno

navečer. Ponekad me ljeto nerviralo jer sve se svodilo na to da bježiš od vrućine, poput vampira skrivaš se od sunca da te ne sprži. Prišla sam njegovom stolu pitajući se što radi ovdje, u tom sam kafiću bila često jer sam živjela u blizini i bila sam sigurna da bih ga zapamtila da sam ga tu prije viđala. Pružio mi je ruku i čvrsto stisnuo moju. Ispred sebe na stolu imao je laptop i šalicu kave. Nosio je duge svijetlo sive lanene hlače i plavu majicu kratkih rukava. Primijetila sam djelić tetovaže na ruci, izvirivala je ispod rukava majice.

„Drago mi je da te vidim, Tina, sjedni“, rukom je pokazao na stolicu pored sebe, no umjesto do njega sjela sam preko puta njega. Glup potez, naravno, jer me Luka odmah skužio.

„Nije valjda da sam još uvijek na listi sablasnih tipova koji lovaju osamljene žene po otoku Murteru dok iste nedužno uživaju u svome ručku?“ upitao je kroz smijeh.

„Ma ne, nisi...“ smeteno sam uzvratila.

I opet ta tišina. Trenutak u kojem me gledao pravo u oči dovoljno dugo da osjetim kako crvenim.

„Ne sjećam se da sam te viđala ovdje prije, živiš u blizini?“

„Živim u Sukošanima, no kad imam posla u gradu volim doći ovdje i popiti kavu, mirno je i pogled je divan“, rekao je to proučavajući moje lice, šarajući očima po njemu pa zatim naglo skrenuo pogled na more, prizor zbog kojeg se boravak na bezličnoj terasi kafića, s neudobnim stolicama od bambusa i prosječnom kavom činio vrijednim svake minute. Kafić se nalazio na uzvisini, na vrhu litice, omeđen ogradom od čvrstog konopa. Visoki borovi davali su mu hlad, a zvuk valova koji su se razbijali o stijene ugođaj zbog

kojeg je mnogima ovo mjesto priraslo srcu. „Trčiš ovdje?“ upitao je.

„Ne, rolam, daleko ugodnije od trčanja“, namrštila sam se prisjećajući se osjećaja kad sam jedno vrijeme pokušavala svoju formu održavati trčanjem. Nije išlo, imala sam velike grudi koje su me uvijek ometale prilikom trčanja bez obzira kakav grudnjak imala. Na kraju sam odustala i posvetila se rolanju.

Konobar je prišao našem stolu, na što me Luka upitao želim li što popiti.

„Ne, hvala, zbilja ti ne bih htjela smetati“, pogledala sam njegov sivi Apple MacBook na stolu. „Samo sam se došla javiti.“

„Ne smetaš, Tina, ionako radim na naslovnici s tvojom slikom, kad si već tu volio bih da ju pogledaš.“

Neodlučno sam zastala, dok je konobareva prisutnost samo pojačavala moju nelagodu. Na kraju sam naručila kavu i limunadu, baš onako kako sam i namjeravala, kako sam i činila gotovo uvijek poslije rolanja.

„Mislim da će s ovom slikom naslovnica biti pun pogodak. Pa bar se nadam“, počeo se po čelu. „Ta me ženska već pomalo izluđuje svojim nejasnim željama.“

„Nismo li sve takve?“ upitala sam. Pogledao me iznenađeno pa se nasmijao. Ima lijep osmijeh.

„Iskreno se nadam da niste.“ Okrenuo je laptop ekrana prema meni. „Isto tako se nadam da ti neće smetati malo jača upotreba Photoshopa.“

Zagledala sam se u ekran. Sliku Esmee kako sjedi u plićaku, lica podignutog prema kameri, krupnih očiju. Za

razliku od originala, slika je sada djelovala mistično, jer je Esmu obavijala magla. Maknuo je iz njezine duge crvene kose tratinčice koje sam joj bila uplela u kovrče i koje su slici davale posebnu dimenziju. Smanjio je količinu pjega na njezinom licu, umjesto plavih oči su joj sad bile zelene. Promijenio je boju topa koji je nosila. Na vrhu se nalazilo ime autorice, a dno slike krasio je naslov romana ispisan jako lijepim, ženstvenim fontom.

„Malo jača? Pa to više uopće ne izgleda kao moja slika!“ viknuh.

„Tina...“

„Žao mi je, Luka, ali već sam ti bila rekla da dozvoljavam samo male promjene.“

Okrenuo je laptop prema sebi i šutke me promatrao. „Moja klijentica je spremna ponuditi veći iznos od dogovorenog za ovu sliku, oduševljena je njome.“

Frknula sam nosom. „Može nuditi milijune, svejedno joj je. Ja cijenim svoj rad.“

Opet tišina. Opet taj prodorni pogled. Trudila sam se ne pridavati pozornost činjenici da mi ruke drhte, da su mi dlanovi znojni, da od njegovih pogleda osjećam trnce duž svoje kralježnice.

„Gle, nema načina da me razuvjeriš“, rekoh. „Nemam problem s mijenjanjem boje topa, pa ni tratinčice nisu problem, ali pjegice i oči... to zaboravi. To uz boju njezine kose i daje smisao cijeloj fotografiji. Sada je to samo jedna obična fotografija, djevojka više uopće ne slična Esmu. Mislim, naslovnica ne izgleda uopće loše... pozadina je divna, ne želim reći da ti...“ Samo je šutio i promatrao me, a

ja nisam mogla prestati govoriti. „Ta slika sada jednostavno ne izgleda kao moj rad, a moj rad ima specifičan i prepoznatljiv stil koji ne mijenjam ako se klijentima ne sviđa, uvijek je lakše da klijenti pronađu onog fotografa čiji im stil odgovara i tako izbjegnju ovakve situacije.“

„Slažem se sa svime što si rekla“, potvrdio je kratko cijelo moje izlaganje i slegnuo ramenima. „Svejedno, morao sam pokušati.“

„Ako joj se slika toliko sviđa, zašto je želi mijenjati?“ upitala sam.

„E, to bih i ja volio znati. Navodno želi da djevojka izgleda što sličnije njezinom glavnom liku kako ju je ona zamislila u svojoj glavi. Esma je valjda najbliža toj viziji. Vjeruj mi, davno nisam imao tako napornog klijenta, zapravo ne mogu vjerovati da još uvijek nismo završili. Prijelom knjige sam davno napravio, sve ovo vrijeme pokušavam doseći taj neki njezin ideal koji, da stvar bude gora, ona ne zna dobro ni objasniti“, zavalio se natrag u naslonjač stolice i protegnuo ruke iznad svoje glave.

Imao je tamnu, kovrčavu poludugu kosu. Iznenadila me želja da ju dotaknem, provjerim kakva je na dodir. Kad je spustio ruke i vratio se natrag nad laptop, nekoliko pramenova palo mu je na čelo. Rukom ih je zataknuo za uho.

„Žao mi je zbog toga,“ rekla sam, „ali ja jednostavno ne mogu dozvoliti da toliko promijeni sliku. Točnije, ne želim. Ako joj se fotografija ne sviđa ovakva kakva jeste... Srećom ne živim od prodaje za naslovnice tako da si bez problema mogu priuštiti da kažem ne. Žao mi je što time tebe dovodim u neugodnu situaciju.“

Odmahnuo je rukom i posegnuo za šalicom kave na stolu. Prisilila sam se da konačno istresem paketiće šećera u svoju i zadovoljno primijetila da sam uspostavila kontrolu nad svojim drhtajima.

„Većinom fotografiraš vjenčanja, zar ne?“ upitao je. Kimnula sam glavom i otpila gutljaj kave. „Unosan posao, vjerujem.“

„Da se živjeti pristojno.“

„Uvijek sam se igrao s fotografijom, no na kraju sam se ipak odlučio za grafički i kasnije web dizajn. Iako obožavam svoj posao, u zadnje vrijeme baš imam želju maknuti prašinu sa starog Nikona...“

Nasmijala sam se. „Mislim da te potpuno razumijem, meni je grafički dizajn oduvijek bio zanimljiv, mislim da još uvijek negdje u stanu imam svoje prve radove napravljene u Illustratoru. To je česta pojava u našim profesijama i ljudi na kraju obično prihvate oboje.“

„S tim da jedna uvijek više prevagne“, rekao je, uzvraćajući mi osmijeh. „Barem u našem slučaju.“

Naš razgovor se nastavio sljedećih nekoliko sati. Dana. Mjeseci. Sasvim nedužno, gotovo prirodno naša su druženja postajala sve češća, sve intenzivnija.

Bio je zanimljiv, drukčiji. Netko s kim je razgovor tekao lako, bez ikakve težine. Prilično otvorenog i fleksibilnog uma, apsolutno sve oko sebe prihvaćao je u točno onakvom stanju u kakvom je postojalo, bez predrasuda. Odrastajući i živeći u okruženju gdje su svi moji postupci konstantno bili pod povećalom, najviše od mene same, njegovi pogledi na svijet bili su nevjerojatno osvježeni.

Nemir od njegove blizine je popustio, no zamijenio ga je osjećaj da se upuštam u nešto u što ne bih smjela. Pa opet, bio je dovoljan samo jedan pogled u njegove oči, samo par riječi s njegovih usana da mu čujem duboku, umirujuću boju glasa, pa da sve nedoumice nestanu. Ponekad mi se činilo da djeluje na mene poput kakvog opijata, odvodi me u nekakvo nerealno stanje daleko od stvarnosti koja mi je poput vjernog psa dahtala za vratom. Lukina prisutost u mom životu dodatno je istakla osjećaj nezadovoljstva spram puta kojim sam odlučila kročiti u svom životu. Trud koji sam isprva pokušala ulagati u zadržavanje kontrole nad našim odnosom bio je slab, sramotno mali i na kraju kao da nikad nije ni postojao. Da bih se opravdala, sve sam gurala pod tepih prijateljstva. Dok je postojala nekakva prihvatljiva etiketa, našem sam odnosu dozvoljavala postojanje.

Pričao mi je o svom djetinjstvu provedenom na relaciji Zagreb–Zadar, kao rezultatu rastave braka njegovih roditelja. Mati mu je bila Zagrebčanka koja je nakon neuspjeha s njegovim ocem svoj novi život htjela započeti u svom rodnom gradu. Luka je živio s njom, no koristio je svaku priliku da dođe ocu na more jer mu je bez pogleda na isto život bio nezamisliv. Kad je došlo vrijeme za upis u srednju školu, zahtijevao je od majke da ga pusti natrag u Zadar kod oca. Majka, koja mu se tada taman ponovno udala i bila trudna, popustila je. „Bio sam problematičan, zapravo nepodnošljiv, neprestano sam joj prigovarao, na kraju me pustila. Od tada živim u Sukošanima.“

Otac mu se također ponovno oženio, no nisu imali djece. Živjeli su povučeno u velikoj, prostranoj kući na tri kata koju je Lukin otac izgradio još za vrijeme braka s njegovom majkom. Dok se drugim katom koristio Luka,

treći je stajao nedovršen kao podsjetnik na neostvarene želje njegova oca; htio je veliku obitelj s puno djece. I baš poput većine dalmatinskih muškaraca, gradio je kuću s više katova kako bi jednog dana njegovi potomci imali gdje stanovati.

Rekao mi je da je dugo krivio majku što oni kao obitelj nisu uspjeli opstati i da joj je najviše zbog toga radio probleme dok je živio s njom u Zagrebu. „Sad kad više nisam dijete, kad znam kako se život zna poigrati sa svima nama, sad mi je žao što sam tolike godine proveo u krivnji. No, što ćeš, kroz život ne možeš proći bez ijednog ožiljka, trudim se prvenstveno zbog sebe nikog ne osuđivati.“

Poput mene, volio je knjige, naše rasprave o književnosti znale su trajati satima. Preporučivali smo jedno drugom naslove, sve njegove preporuke ostavljale su duboke tragove u meni. Nijedna knjiga na koju me uputio, činilo mi se, nije bila slučajna. Kao da je savršeno dobro znao kroz što prolazim, na mnoga moja neizgovorena pitanja dao mi je odgovore putem knjiga. S 40 pravila ljubavi autorice Elif Shafak² me doslovno slomio, razbijesnio. Od samog početka nisam se mogla oduprijeti uspoređivanju s likom Elle, mirnom ustajalom vodom prepunoj tihog nezadovoljstva. No usporedbe se nisu tu zaustavile, gotovo u svakoj pročitanoj stranici mogla sam pronaći djelić sebe i

² Elif Shafak je nagrađivana i jedna od najčitanijih turskih spisateljica. Aktivna je kao politička komentatorica, kolumnistica i predavačica. U njenom radu odražava se duboko zanimanje za povijest, filozofiju, sufizam, usmenu kulturu i kulturnu politiku. Roman 40 pravila ljubavi prati dvije usporedne priče – jednu suvremenu, američke kućanice Elle u nesretnom braku, i drugu smještenu u trinaesto stoljeće kad je sufijfski pjesnik i mistik Rumi susreo svog duhovnog mentora, derviša lualicu Šemsa iz Tabriza. Obje priče zajedno utjelovljuju Rumijevu bezvremensku poruku ljubavi.

svog života; Ellin odnos sa suprugom podsjećao me na moj s Filipom, njezino prepuštanje životu da se jednostavno događa, zanemarivanje svojih najdubljih težnji – nisam li to isto i ja radila? Odnos s Azizom koji me neodoljivo podsjećao na moj s Lukom. Rumijeva preobrazba nakon susreta sa Šemsom, snaga i potreba duhovnog razvoja, ta jaka želja za prisnošću s drugim bićem, za svojim ogledalom, svojom srodnom dušom, tjerala me da kopam duboko ispod svoje površine i preispitujem se poput učenika željnog znanja, otkrivanja dotad mu nepoznatih svjetova.

Bila sam uvjerena da mi Luka kroz nju želi reći isto što je i Matea rekla, isto što sam i sama duboko u sebi osjećala, ali sam očajnički odbijala priznati: da je mom životu prijeko potrebna drastična promjena. Sjećam se kako sam mu šutke vratila knjigu, bila je to jedna od rijetkih koju nisam s njim prokomentirala, a koja me dirnula više od bilo koje.

Često sam proučavala njegove stare fotografske radove, govorila mu što bi trebao poboljšati, a što promijeniti. Fotografije su mu većinom bile crno bijele i dosta se poigravao s boudoir fotografijom. Te su mi se fotografije posebno sviđale, iz svih je izbijala senzualnost i ženstvenost. Posjedovao je nevjerojatno oko za detalje. Pretpostavljala sam da su mu te djevojke nekoć bile partnerice zbog načina na koji su opuštено pozirale, no nisam se usudila pitati ga je li zbilja tako. Istovremeno mi je bio smiješan i uznemirujući osjećaj ljubomore koji me znao obuzeti zbog intimnosti koju su možda te mlade žene imale priliku ostvariti s njim.

Još jednom klijentu je ponudio moju fotografiju. Ovaj put se radilo o povijesnoj knjizi o gradu Zadru i jedna

moja stara slika crkve sv. Donata savršeno je ispunjavala sve klijentove kriterije. Luka je smatrao da bi obavezno trebala imati svoju web stranicu i samo tako, zajedno smo provodili sate i sate osmišljavajući najbolji mogući dizajn. Budući da sam pokazala veliki interes, istovremeno me i učio osnovama web dizajna.

Radovala sam se svakom našem susretu jer sam pokraj njega osjećala neobičan mir. Intrigirao me njegov um. Strast prema dizajnu bilo koje vrste. U ničemu nije vidio ono što jest već ono što bi moglo biti. Mnoga moja uvjerenja uspio je poljuljati jer bi me naprosto očarao svojim viđenjem stvari. Šetao se mojim umom, tiho ali postojano, rušio prepreke, popunjavao praznine, ispravljao krivine. No ni u kom se trenutku nisam osjetila inferiornom naspram njega, nije u meni budio osjećaj djeteta koje je uvijek nešto krivo i čeka svog učitelja da ju ukori. To je ipak bila Filipova specijalnost. Naprotiv, s Lukom sam imala osjećaj da kako god on djeluje na mene, da podjednako i ja djelujem na njega. Opijalo me divljenje koje sam mu često mogla vidjeti u očima.

Kad se zaljubimo u nekoga, zaljubimo li se u tu osobu ili u svoj odraz koji vidimo u njoj? U ono što postajemo kad smo u blizini te osobe? Ja kao da sam se iz ružnog pačeta pretvarala u prekrasnog labuda.

Ignorirala sam brojne izdajničke signale, uvjeravajući sebe da između nas nema apsolutno ništa osim prijateljstva. Pogled koji bi uvijek trajao bar sekundu duže nego je trebao. Slučajan dodir od kojeg bih osjetila nešto poput grča u dnu svog trbuha. Dvosmisleni razgovori, želja da podijelim s njim svoje radosti i tuge, kao i želja da o njemu saznam što više. Nikom nisam rekla za nas dvoje, čak ni Matei,

uvjeravajući se da se tu apsolutno ništa nema za reći. Bio je moja tajna, moj bijeg, odmor od stvarnosti koja me inače okruživala i odbijala sam vidjeti ikakvu opasnost u našim druženjima. Zapravo, bila sam poput slijepca. Tapkala sam po stijenkama svog života baš kao što to slijepac čini sa svojim štapom po ulici, tražeći svoj put. Možda sam bila i gora. Slijepci barem, naučeni na svoje stanje, vješto plove svojim životima s ostalim izoštranim osjetilima, ja nisam ni to znala. Pa opet, sve kao da je išlo jednim prirodnim, prijeko potrebnim smjerom. Luka i ja morali smo se sresti.

10.

*"Pile ne može vidjeti svijet dok ne razbije ljusku
koja ga štiti."
Herman Hesse*

Kako je moguće da dvoje ljudi koji su se do jučer kleli jedno drugome na vječnu ljubav, postanu tako daleki? Gori od stranaca, jer i prema strancu se odnosiš s poštovanjem, ljubazan si, a ova hladnoća što nas trenutno obavija je tako prokleta ubojita. Kao da stojim s jedne strane provalije, a on s druge, jedva da se i vidimo, od širine i dubine procjepa. Pitala sam se često kad je to točno počeo naš kraj? U kojem trenutku je naša sreća dosegla svoj vrhunac i onda se nespretno strmoglavila?

Sklopila sam knjigu koju sam čitala tiho, da ne skrenem Filipovu pozornost na sebe, i još tiše uzdahnula. Filip je sjedio za radnim stolom, čulo se samo lupkanje njegovih prstiju po tastaturi. Zurila sam u njegov potiljak, tamnu kosu, ramena koja su se blago pomicala od neprekidnog tipkanja.

Bila sam naslonjena na uzglavlje njegovog kreveta, u njegovoj sobi, u kući njegovih roditelja. Nekoliko jastuka podupiralo mi je leđa i unatoč ugodnoj temperaturi koju je proizvodio klima uređaj, mogla sam osjetiti kako mi leđa postaju ljepljiva od znoja. Razdraženo sam se pridigla i okrenula jastuke. Val olakšanja prošao mi je tijelom kad sam se oslonila na, ovaj put, hladnu tkaninu.

Od fijaska na rođendanskoj večeri njegovog oca, tu sam dolazila samo kad sam znala da Klara nije doma.

Naravno, Filipu je moje ponašanje bilo odveć djetinjasto i smatrao je da ću se kad tad morati ispričati Klari. I sama sam znala da ju ne mogu do vijeka izbjegavati, no isto tako nije mi se žurilo prekinuti tišinu koja se spustila između nas dvije.

Šarala sam očima po njegovoj sobi, prostoru koji je odisao gotovo sterilnom čistoćom. Sve je bilo uredno i imalo svoje mjesto, no znala sam da za to nije zaslužan on, već Klara. Priznao mi je jednom da u životu nije upalio usisavač ili oprao komad svoje robe. To je bio isključivo Klarin posao.

Smetalo me što Filip baš nikad nije izrazio želju da bude samostalan, točnije da živi sam. Smatrao je to bespotrebno, iako je to sebi mogao priuštiti. Radije je predlagao da se doselim k njemu, točnije u dom njegovih roditelja i da svi zajedno živimo kao jedna velika sretna obitelj. Uspijevala sam ga nekako odgovoriti od te sulude ideje.

Većina mladih ljudi u Hrvatskoj činila je isto - ostajala uz roditelje bespotrebno dugo. A roditelji su to mirno prihvaćali, odviše zaštitnički nastrojeni prema svojoj djeci koja su bila i više nego dovoljno stara da stvaraju vlastitu.

Strah od bilo kakvih promjena, uljuljanost u komfor i sigurnost predvidive svakodnevice mnoge je držala na jednom te istom mjestu iz godine u godinu. Bilo je tu ponešto i lijenosti. Što bi brinuli sami o sebi kad ima netko da to uradi umjesto njih? Da skuha, opere, očisti i opegla. Da koju kunu za kavu i cigarete kad zaškripi. A obično je škripalo često.

Česta slika koja se mogla vidjeti po Dalmaciji bili su momci u svojim tridesetim pa čak i četrdesetim godinama,

u markiranoj odjeći kupljenoj na kredit, na terasi kakvog kafića, nedefiniranog zanimanja, plaćajući kavu novcem koji su čas prije uzeli od majčine ili očeve plaće ili penzije. Žaleći se neprekidno. Ne pomičući se s mjesta. Konstantno kriveći državu, sistem, zlu sudbinu... Daleko od toga da je situacija u državi bila bajna, dapače, pa ipak nije li borba ono što treba ostati, a ne puštanje struji da te nosi kako je volja? Prebacivanje odgovornosti na sve i svakoga možda je jednostavnije, no živi li se tako uopće? Ako je sve nečije tuđe, što ostaje tebi?

Filipu se iz nekog meni nejasnog razloga nije pretjerano sviđao moj stan pa nikad nije predložio da se useli k meni. Vjerovala sam da tu ima i Klara svoje prste. Ne priliči da muškarac ode kod žene, mora biti obrnuto. I tako sam ja sama živjela u stanu svoje majke, a on u svojoj sobi u kojoj je živio od svog rođenja. Njegova ideja osamostaljenja bila je jednostavno svoju majku zamijeniti sa suprugom. Što je mene strahovito iritiralo. Na što sam na kraju opet pristala i kad sam odgovorila potvrdno na njegovu prosidbu, kupio je kuću. Naše gnijezdo koje trenutno uređujemo, gnijezdo u koje ćemo useliti nakon vjenčanja i kad ću preuzeti ulogu njegove majke. Prati, peglati, kuhati i rađati djecu svome mužu. Nisam imala ništa protiv uloge domaćice, no ja se nisam vidjela isključivo u njoj i zbog toga me plašilo okruženje u kojem je Filip odrastao. Osjećala sam da su njegova očekivanja u pogledu mene vrlo blizu odnosa koji imaju njegov otac i majka. „Ja sam zaposlen čovjek i za takve pizdarije nemam vremena“, bio je njegov odgovor na moje pitanje koji je razlog da u životu nije upalio usisivač. Ja ga pak imam na pretek, jer po njegovom mišljenju ne radim zapravo. Moje bavljenje fotografijom nikad nije ozbiljno shvaćao. Tek ludošću nakon koje ću jednom pronaći pravi

posao, s fiksnim radnim vremenom i šefom kontrol-frikom na kojeg ću se neprestano žaliti baš poput njega. Ili još bolje, neću uopće raditi. Nekako je uvijek propuštao vidjeti da ja od te ludosti živim. Plaćam svoje račune.

Ponekad mi se činilo da se u njemu nalazi istinski ženomrzac. Nešto u njegovom pogledu bilo bi drukčije svaki put kad bi došli do izražaja moji postupci ili riječi koji su u potpunosti odmicali od uloge jedne tradicionalne žene čiji je jedini smisao života služiti muškarcu i njegovim potrebama. Kao da se borio između onoga što je posmatrao cijelo svoje djetinjstvo i onoga što mu svijet, u kojem on kao odrasla osoba živi, nameće kao ispravno. U svojim najluđim fantazijama zamišljala sam kako će se onog dana kad mu kažem *da* prestati suzdržavati i pokazati svoje pravo lice, oduzeti mi sva prava i zaključati me u kuću da mu služim. Baš onako kako sam vjerovala da je Josip učinio Klari. No razlika je bila ta što je, činilo se, Klara u toj ulozi uživala, Josipove i njezine želje kao da su se poklapale. Možda zbog moje pasivnosti Filip vjeruje da ću u konačnici i ja upravo to izabrati. Plašila sam se našeg zajedničkog života, da će Filip suptilno izgurati u drugi plan moje potrebe i želje i zagospodari mnome u potpunosti. Možda ga je Matea s pravom nazvala vještim manipulatorom. Svoju volju baš nikada nije provodio na silu, no mnoge su stvari na kraju bile upravo po njegovom. Prije nego bih shvatila, svojom slatkorječivošću i biranjem pogodnog trenutka odnio bi još jednu pobjedu u nizu.

Iz misli me prenulo kucanje na vratima. Filip je ispustio jedan lijeni *daaa* na što je u sobu ušao Goran, Filipov najbolji prijatelj i uskoro kum. Visok, krupan, tamne kose očišane na kratko i glasa od kojeg se orila prostorija, ako ne i šire, u kojoj bi boravio.

„Ej, Tina, šta ima?“ njegova krupna ruka potapšala me po ramenu. Pitanje je bilo onako reda radi, jer se i prije nego sam pomislila odgovoriti već nadvio nad Filipom i nešto mu počeo objašnjavati.

Goran je bio drag momak. Neozbiljan, neorganiziran, ali drag. Tip osobe na koju se nisi mogao dugo ljutiti što god da učini. Bio je Filipovo godište i da, još uvijek je živio s roditeljima. No za razliku od Filipa, poslovno i financijski bio je u potpunom kaosu. Vječito je žicao za kavu i cigarete. Nije bio ni nesposoban ni glup, no stabilnost na navedenim poljima je bila nešto što jednostavno nije uspijevaio doseći. I one poslove koje bi uspio dobiti, ili bi mu prijatelji ili rodbina namjestili, ne bi dugo zadržao. Nekim divnim čudom kod njega se sve kompliciralo i postajalo nemoguće. Bio je odveć temperamentan i nestrpljiv, što mu naravno nije išlo u korist. No nekako sam bila sklona vjerovati da je taj crni oblak koji se nadvio nad njim, kako je često znao reći, zapravo sam stvorio s ciljem da sabotira apsolutno sve pokušaje da se pomakne s točke na kojoj se trenutno nalazi. Jer zapravo njemu ni nije bilo loše. Majka je još uvijek apsolutno sve činila za njega, trošio je bez srama kako njezinu tako i očevu plaću, konstantno obećavajući kako će im do zadnje kune vratiti čim počne raditi i malo se ustabiliti. Kad nije visio po kaficima, ni družio se s ekipom, igrao je igrice na računalu. Život mu je lagano klizio kroz prste, no on je i dalje vjerovao da je udobnost navike daleko više pozicionirana na ljestvici uspjeha od ponekad tako neudobnog preuzimanja odgovornosti za sve svoje postupke.

Bio mi je itekako poznat taj osjećaj. No ja možda i nisam tako dobar primjer za usporedbu. Ja sam otišla u potpuno drugu krajnost. Za sve sam krivila samo sebe.

Čula sam Filipa kako negoduje dok iz džepa izvlači novčanicu od sto kuna i daje ju Goranu. Bacio je pogled u mom smjeru, no ja sam se sakrila iza knjige i pravila se da čitam, pokušavajući zapravo čuti njihov razgovor.

„Stari, fala ti, znaš da ću ti vratit...“

„Pusti, Gorane, dobro je. Samo daj se zbilja potruđi za sutrašnji intervju, hej jedva sam to uspio srediti, CV ti je koma.“

„Ma oču stari, ne brini, nemaš pojma koliko sam ti zahvalan“, čulo se kako Goran uvlači novčanicu u džep traperica. „Slušaj, žurin sad, ono za večeras vridi, jel tako?“

Nisam čula Filipov odgovor, prepostavila sam da je ušutkao Gorana pokazujući u mom smjeru. Trenutak poslije, pozdravili su se. Goran je dobacio: „Aj bog, Tina!“ i nestao iz sobe.

„Što je to bilo?“ upitala sam Filipa i spustila knjigu.

„Ma“, Filip odmahne rukom i okrene se ekranu dajući mi time do znanja da nema namjeru razgovarati sa mnom.

Nisam znala kamo ide večeras. Na tren, htjela sam ga pitati, no shvatila sam da zapravo i ne želim znati. Nisam znala njegov razlog prešućivanja nekih stvari meni, no istu stvar sam i ja znala raditi. Često sam neke situacije skrivala od njega, ne zato jer nisam željela da za njih zna, niti jer su predstavljale nešto što želim od njega skriti. Jednostavno, u svojim je razmišljanjima bio dosta pravocrtan. Često je sve dijelio na crno i bijelo, sivilo jednostavno nije postojalo. Nisam voljela njegove osude na prvu, a s obzirom na tako isključiv pogled na svijet, jedino takve osude su dolazile u obzir. Nebrojeno puta sam bila svjedok njegove patnje do koje ne bi došlo da nije bio tako krut. A i pitala sam se

često... Da maknem ovu masku poslušne, dobre djevojčice, da odreagiram nekad burno i u afektu. Bi li mi oprostio? Što ako jednog dana posrnem? Pogriješim? Sve dobro će obrisati? Upamtit će taj jedan pad i posmatrati sve moje postupke kroz njegovu prizmu? *Pa neka. To je njegov problem* - znala bih sebi reći. Znat ćeš kolika je zapravo ta njegova ljubav koju tako često voli kititi najljepšim riječima. Onaj drugi dio mene, zakopan negdje duboko, ali ga ipak čujem, dolazi mi poput nečijeg glasa iz dubokog bunara, taj dio kao da vrišti. Posrni već jednom! Uz što glasniji mogući tresak da se konačno raspadne ta farsa koju nazivaš svojim životom... Voljela sam taj glas. Sve više i više.

11.

*„Ljudsko srce ima nezgodnu naviku
da sudbinom naziva
samo ono što ga satire.“
Albert Camus*

Onaj dan kad mi je Matea rekla da odlazi kao da se srušio jedini dio mog svijeta za koji sam vjerovala da je neuništiv. Sjedile smo na jednoj od svojih kava i upijale popodneve zrake sunca kad je usred razgovora jednostavno ispalila: „Odlazim u Irsku.“

Otkako smo sjele za stol osjetila sam da je ovaj put nešto drukčije. Naš se odnos bio uzdrmao onda kad je Matea iznijela svoje mišljenje o mojoj udaji za Filipa, no vrlo brzo se vratio na stari kolosijek. Rijetko kad smo dozvoljavale da nam stvari koje ne diraju direktno u naš odnos diktiraju uspjeh istog. Pa ipak, ovog put osjetila sam da je nešto drukčije između nas. Matea kao da je bila ogrnuta plaštom tajne. Nešto u načinu na koji je razgovarala sa mnom, nešto u njezinim pokretima tijela, načinu na koji se osmjehivala. Bila je nervozna i upravo sam saznala zašto.

Tišina, teška i gusta, nadvila se nad naš stol. Tupo sam gledala u naše šalice kave na stolu. Stajale su lijepo jedna do druge, u paru.

„Znači, ovo je jedan od posljednjih puta da stoje ovako zajedno?“ promrmljah.

„Što?“ Matea je nervozno prasnula i ošinula me pogledom.

Osjetila sam kako ljutnja raste u njoj i kako se svim silama trudi suzbiti ju. Predugo šutim, ne pokazujem nikakve reakcije na njezinu izjavu i ona ludi. S pravom. No nisam se imala snage ni pomaknuti. Matea je znala biti prevrtljiva, tu i tamo donijela bi nagle i nepromišljene odluke. Ovaj put, znala sam, osjećala, to nije bio slučaj. Iza ove odluke stajali su sati i sati promišljanja. Možda me to najviše i zaboljelo. Meni je odlazak u Irsku spomenula tek nekoliko puta, onako usput, jer je to: „Trenutno veliki trend u Hrvata i ne bi bilo loše isprobati.“ Jednu tako bitnu odluku donijela je ne podijelivši ju sa mnom. *Što to govori o tebi?* - vrisnula je na mene moja unutarnja kritičarka.

„Tina?“ povukla me za rukav razdraženo. Kiselo sam se osmjehnula suzbijajući navalu različitih emocija u sebi.

„Kad ideš?“ upitah tiho. Zadržala je pogled na meni par sekundi i polagano utonula natrag u naslonjač stolice.

„Iza ljeta“, reče. „Let je 20. rujna.“

„Trebam li tražiti novu kumu za svoje vjenčanje?“ nisam uspjela sakriti zajedljivost u glasu.

„Tina, na vjenčanje ću doći u kojem god dijelu svijeta bila... Uostalom, do vjenčanja je skoro godinu dana.“

„Što ti to znači?“

„Ništa, samo... dobro, zašto si takva?“

„Kakva?“

„Pa takva! Hladna i kučkasta! Upravo sam ti rekla da odlazim živjeti u drugu državu, a ti se ponašaš kao da idem u drugi kvart!“

„Pa s obzirom na to kako si to sve lijepo isplanirala bez mene, rekla bih da si ti ta koja se ponaša kao da ide živjeti

u drugi kvart, a ne u drugu državu! Takva promjena, a ti se nisi udostojila niti ju podijeliti sa mnom! Tako nešto iziskuje puno razmišljanja, puno istraživanja, puno vaganja za i protiv! Tako nešto obično podijeliš sa svojom prijateljicom! Ili si bila toliko glupa pa takvu odluku donijela preko noći!?”

„Vidiš, upravo zato ti nisam ništa govorila! Ti i tvoje proketo kalkuliranje, prokleti oprez! U svemu vidiš zamku, prijetnju...”

„Znači, jesi odlučila preko noći.”

„Ne, nisam! Samo nisam htjela biti zatrovana tvojim prokletim pesimizmom i oprezom! I da, odlazim jer u ovoj jebenoj državi nemam ništa! Odlazim jer već pet godina lupam po onoj blagajni za mizeriju od plaće i jedino što od tog posla imam je minus u banci i biciklu kupljenu na kredit! Biciklu, Tina, ne auto! Ne stan! Odlazim jer nemam što izgubiti. Ako i ne uspijem, barem ću znati da sam pokušala! Lupati po blagajni baš uvijek mogu.”

„U redu. Ti najbolje znaš. Ja ti svakako ništa ne želim nametati.”

„Oh da, sad se lijepo povuci u sebe i budi hladna kučka!”

„Prestani me već jednom zvati kučkom! A što ti zapravo hoćeš od mene!? S kojom bi reakcijom bila zadovoljna!? Ajde reci, da odglumim, kad ti već moja iskrenost ne paše, pa da svršimo već jednom s tim!”

Naše prepiranje se nastavilo i nastavilo. Danima. Dok nisam shvatila da ona zbilja odlazi i da ne želim te posljednje mjesece s njom provesti svađajući se. Imale smo ljeto pred sobom i odlučila sam ga provesti s njom u miru, čineći sve ono što smo odgađale jer nikad nismo imale vremena.

Teško mi je padala činjenica da odlazi. Sebično sam htjela da je tu pored mene, iako sam potpuno razumjela razloge njezinog odlaska, želju da uzme svoj život u svoje ruke i pokuša nešto učiniti s njim.

„Nisi li sve to mogla i ovdje?“ upitala sam ju jednom. „Zašto baš Irska? Zašto baš tamo odlučuješ zagospodariti svojim životom? Tako daleko...“

„Nije toliko daleko, svega tri sata avionom“, slegnula je ramenima. „Ne znam, Tina, tako je ispalo. Znaš, često sam osjećala da ja ne pripadam ovdje... I s onim svojim odveć zaštitničkim roditeljima, mislim da ovdje nikad ne bih mogla ništa više od onoga što već jesam. Da, diplomirala bih, mooožda našla posao u struci, sjedila u nekom uredu od 8 do 16h, vraćala se doma svojima i slušala njihove propovijedi o tome kako je svijet jedno veliko i opasno mjesto i kako trebam biti sretna što imam solidan posao koji ću, ako sam dovoljno mudra i pametna, čuvati sve do dana dok časno ne odem u penziju, provodeći zatim dane sama sa svojim mačkama, živeći na kori kruha jer upravo toliko si danas penzioneri u Hrvatskoj i mogu priuštiti... Uostalom, nije li tužno što živimo u vremenu u kojem ti netko ističe nekašnjenje plaće kao dodatni bonus koji većina poslodavaca ne daje? Što je ugovor na neodređeno poput diplome prestižnog fakulteta koju treba uokviriti i objesiti na zid da se familija njome diči?... Što nam se to desilo da nas čini tako pasivnima i negativnima? Zašto je najčešća rečenica koju čujem: „Dobro je kako je moglo biti...“ umjesto: „Dobro je, ali zašto ne bi bilo i bolje?“

U svemu je bila u pravu. Ja sam bila ta koja je bila odveć okupirana svojim osobnim problemima da bih primijetila koliko je stanje u Hrvatskoj teško. Pored toga, ja

sam spadala u one koji imaju itekako sreće. Jer sam imala vlastiti stan, bez ikakvog kredita, dok je velika većina živjela u podstanarskim stanovima, bez ikakve mogućnosti za vlastitim krovom. Jer sam radila za sebe, dok su mnoge izrabljivali drugi za nikakve plaće, ili još gore, radili bi, a mjesecima bili neplaćeni za svoj rad. Sve je više domaćih kompanija propadalo, odlazilo u stečaj, sve je više ljudi završavalo na ulicama bez jedinog izvora svojih primanja, bez mogućnosti da se ponovno zaposle, pogotovo ako su pripadali dobnoj skupini iznad 40. One kompanije koje su opstale na tržištu, koristile su situaciju i za mizerna davanja od svojih zaposlenika očekivali gotovo nemoguće, da rade dvostruko više i naravno brže. Stopa nezaposlenosti je vrtoglavo rasla, više nije bilo kao nekad tako neobično vidjeti nekoga da prekapa po kontejnerima za smeće u potrazi za plastičnim bocama ili komadom hrane.

S druge strane, bila sam nebrojeno puta svjedok novcu koji se nemilo rasipao po vjenčanjima, domjencima, poslovnim sastancima, pa i najobičnijim izlascima na kavu. Vozili su se bijesni auti, nosila markirana roba, odlazilo se pod nož. Sredina kao da je nestala, ili si bio na dnu i jedva spajao kraj s krajem ili si bio razmaženo bogataško derište.

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju mnogi su Hrvati proslavili odlaskom iz nje. Jedna od zemalja koja nije ograničila vremenski ulazak Hrvata, a da je koliko toliko imala bolji životni standard od naše zemlje, bila je Irska. Svako toliko čula bih da je netko otišao, internetski portali bili su preplavljeni pričama običnih ljudi koji su odlazili u potrazi za boljim životom. Pronalazili poslove u svega nekoliko dana, dok su se ovdje mučili mjesecima, ako ne i godinama. Irska je postala utopija za sve one kojima je bilo dosta preživljavati i mjesecima odlaziti na posao bez

ijedne krvavo zarađene kune na vidiku. Ljudi su se radovali poput malog djeteta zadovoljenim osnovnim životnim potrebama, poput plaće koja ti redovno sjeda na račun svaki mjesec, kupnji mlijeka ili jogurta koje nije sumnjiva podrijetla, komadu teletine na tanjuru jednom tjedno ako ne i češće, umjesto jednom mjesečno ili svakih par mjeseci.

Ono što je dodatno pridonosilo lošem stanju u državi i sve većoj želji mnogih da daju petama vjetra je opće stanje samih ljudi. Svo to nezadovoljstvo slilo se u pesimizam i stvorilo rijeku negativne energije koja te gotovo svakodnevno zapljuskivala kamo god da pođeš. Živčane i neljubazne službenice, prodavačice u dućanu, vozači na cesti, konstantna prigovaranja, kukanja, nesretne priče i ljudi.

Kako sam mogla zamjeriti Matei što želi otići?

Tako je to valjda u životu, kad si u nečemu privilegiran ne vidiš kako nedostatak istog utječe na one manje sretne. Matea se prvenstveno željela odcijepiti od svojih roditelja, posebice oca koji se oduvijek prema njoj ponašao odveć zaštitnički.

„Vjeruj mi, čak i da se odselim iz te proklete kuće i odem negdje u podstanare, bilo bi mi isto“, rekla mi je jednom. „Nadam se da će kod odlaska u drugu državu podvući crtu svojoj posesivnosti.“

Vjerovala sam Matei na riječ. Poznavala sam njezinog oca, jednom mi je čak došao na vrata, kad je Matea ostala prespavati kod mene, da se uvjeri da je ona zbilja tu. Što smo više razgovarale, više mi se činilo da Matea treba otići odavde što prije.

„Da se ne udaješ, rekla bih ti da pođeš sa mnom“, rekla je pomalo optužujućim tonom, sklopčana na mom kauču,

s kutijom keksa u krilu i sjetnim osmijehom na licu. Znala sam da opet razmišlja o Filipovoj nepodobnosti u ulozi mog budućeg supruga.

„Nemoj, Matea, molim te...” prisjetila sam se naše zadnje rasprave na tu temu i definitivno nisam željela reprizu.

„Svi mi imamo svoja krila za let”, prošaptala je, fiksirajući me svojim krupnim očima. „I dok ti neki ljudi pomažu da zamahneš njima svom snagom, neki će učiniti sve da ti ih podrežu.”

Šutjela sam par trenutaka, promatrajući ju. Promijenila se. Neka se tiha odlučnost, samouvjerenost provlačila kroz njezino postojanje.

„Što želiš reći?”

„Ništa, zbilja...” slegnula je ramenima. „Samo se nadam da znaš kojoj on skupini pripada. To je sve.”

12.

*„Ako nije ljubav, što je dakle ovo što osjećam?
Ali ako jest ljubav, zaboga što li je ona?
Ako je dobra, otkud joj ona smrtonosna gorčina?
Ako je zla, otkud onda ona slast u svakoj njenoj mucij?“
William Shakespeare*

Gledam te i znam. U tvojim očima lako se mogu izgubiti. Lutati vječno progonjena nemirima, žudnjom za dodirima, za potpunim pripadanjem nekome kao što si ti. Smiješno što sve samo jedan pogled može, zar ne? Posebice tvoj, koji kao da posjeduje dio moje duše. Kako inače objasniti to prepoznavanje? Taj osjećaj kao kad nakon dugog traženja konačno pronađeš drag, davno zametnuti predmet. Pa odahneš, sretna, jer nije izgubljen, jer je ponovno tvoj, jer ti pripada, jer si ga konačno pronašla. I sve što činiš nije bitno i sve što kažeš nije bitno jer je samo maska skrojena za vanjski svijet, neželjene pridošlice. Jedino ti oči žare onom divljom slobodom, istinskom biti koja očajnički traži svoj par...

„Zemlja zove Tinu“, mahnuo je rukom ispred svojih očiju. Trgnula sam se i ugledala njegovo nasmiješeno lice kako me znatiželjno promatra. „Jesi dobro?“ dodao je ponešto zabrinutim glasom.

Uspjela sam se osmjehnuti i odmahнула rukom.

„Dobro sam, Luka, ne brini. Nekad odlutam... zapravo često u zadnje vrijeme.“

Bila sam na njegovoj terasi, na ljujlački čiji su veliki, meki jastuci pozivali na drijemež, držeći čašu vina u ruci i povremeno se nogama odgurujući o pod, podižući ih zatim par centimetara od poda i puštajući ljujlačku da me njiše. Luka je sjedio preko puta mene. Dijelio nas je stolić na kojem su se nalazili ostatci pizze, dvije kartonske kutije s logom obližnjeg restorana i boca crnog vina. Njegov laptop stajao je po strani. Prije par sati došla sam vidjeti kako napreduje s radom na mojoj web stranici, no do sada ju još nitko od nas dvoje nije spomenuo.

Bio je dobar domaćin. Na stol bi uvijek pored pića iznio nešto za grickanje, ovisno o dobu dana. Uglavnom je to bilo voće, orašasti plodovi, kakvi slani krekeri i sir. Ponekad bi naručio pizzu, kao večeras. Nije se ponašao kao tipični samac. Kuća mu je bila prilično uredna, nikad mi nije dao da skupim tanjure sa stola ili operem suđe. Vješto bi sve pospremio dok bi meni dao svoje zadnje fotografske radove da ih proučim i dam svoj komentar.

Luka je bio stariji od mene tri godine i iza sebe je imao propali brak. Iz njegove uloge domaćina vidjelo se da je dugo godina proveo s nekim u zajedništvu, činilo se kao da je navike koje je stvorio s njom nastavio upražnjavati i nakon njezinog odlaska. Ponavljanje određenih obrazaca ponašanja ulijevali su sigurnost, ja sam to najbolje znala. Ponekad bih skrenula razgovor na temu njegovog braka, no uglavnom ju je vješto izbjegavao. Nisam ga pritiskala, nisam imala osjećaj da imam pravo na to. Nisam zapravo imala osjećaj da imam ikakva prava kad je on bio u pitanju pa svejedno, privlačio me poput magneta.

Dugo smo vremena uspješno balansirali na konopcu privida i zbilje. Dva najbolja frenda, sa srodnim zanimanjima, donekle uspješnim karijerama i hrpom tema za razgovor.

Zbilja bi povremeno izvukla svoje ruke iz džepova, zgrabila nas za ramena i snažno prodrimala, jednako snažno smo joj uzvraćali, tjerali ju da se zavuče natrag u dubine naših duša, gdje smo ju pospremili i naivno očekivali da nema apsolutno nikakvih prava buniti se.

Gledala sam u njegove ruke koje su mirno počivale na naslonu stolice, bez imalo snage da ga pogledam u oči, iste one o kojima sam čas prije razmišljala. Osjetila sam da me sve u vezi njega previše dira, budi neke čudne dijelove mene. Iznenada, nagnuo se prema meni i lagano mi prstima dotaknuo bradu povlačeći ju prema gore, želeći da ga pogledam.

„Nemoj“, šapnula sam jedva čujno.

Zastao je na tren, no nije maknuo ruku, kao da mi daje vremena da se predomislim, da se priprelim, skupim hrabrosti. Nježno je ponovno povukao moju bradu prema gore. Podigla sam glavu ovaj put, vrludala očima po njegovim prsima, koja su se u laganom ritmu nadimala i spuštala ispod majice koju je nosio, zatim po njegovom licu, usnama, obrazima, čelu, kosi, sve dok se konačno nisam zaustavila na njegovim očima. Neobičnim zelenosmeđim očima, koje su mijenjale boju ovisno o svjetlosti koja je dopirala do njih, kao i o njegovom raspoloženju.

I samo tako sve teorije koje sam imala, sve pretpostavke i razmišljanja. Sve bi nestalo, isparilo. Postalo potpuno nebitno i suvišno. Samo naše oči u nekom divljem plesu, logici znanoj jedino njima. Postojanju kojem nije bio potreban ostatak svijeta, baš nitko i ništa drugo.

„Što je to što projiciram na tebe?“ upitah. „Kakvu sam to bajku stvorila? I zašto? Da pobjegnem od vezivanja za čovjeka koji mi je dao apsolutno sve u životu?“

Lecnuo se jedva primjetno. „Apsolutno sve?“ upita i dalje me gledajući u oči, ovaj puta nešto opreznije. Znala sam na što cilja. Nasmijala sam se.

„Pa skoro“, odgovorih.

„Eto vidiš.“

„Nitko ni ne može dati apsolutno sve.“

Nagnuo je glavu u stranu razmišljajući.

„Jesi sigurna?“

„Prilično.“

„Zašto?“

„Jer je tako nešto naprosto nemoguće. Osim, naravno, u ljubavnim romanima“, rekla sam to pomalo prezrivo, ljutito.

„Evo recimo ti i ja...“ zastala sam osjećajući da bih vrlo lako mogla izgubiti kontrolu nad razgovorom. Vino me očito ponijelo. „Zaboravi“, dodala sam.

„Voliš li ga?“ upitao me iznenada glasom koji je vješto skrivao emocije.

Spustila sam svoje bose noge na tlo i zaustavila ljuljačku. Jednostavno pitanje, zar ne? No, meni se činilo kao da je pred mene bacio najkompliciraniji matematički zadatak i zamolio me da ga riješim u svega par sekundi. *Naravno da ga volim* - željela sam reći, no riječi nisu htjele van. Umjesto toga sam drsko uzvratila:

„To se tebe ne tiče!“

Iznenadila sam samu sebe svojom reakcijom, gledala u vrškove svojih nožnih prstiju i osjećala snažan nemir. *To je to* - pomislila sam. Došli smo do trenutka kad je u našem

odnosu pretvaranje postalo nepodnošljivo. Poželjela sam se vratiti natrag, na početak ove divne, tople večeri kasnog ljeta, kad sam ušetala na njegovu terasu, noseći knjige pod rukama, spustila ih na njegov stol i šaljivo rekla da mi više nikad ne daje Khaledove³ knjige, jer posjeduju nešto opako u sebi, nešto što dira duboko u dušu. Tad smo još bili prijatelji. Tad sam još bila samo netko tko je navratio kod svog dragog poznanika da mu vrati pozajmljene knjige, upita ga kako je, što ima novog? Tad sam još mogla popiti kavu, razmijeniti mišljenja, ispričati se i otići doma. Nazvati svog zaručnika i provesti večer s njim, nastaviti s održavanjem iluzije sretnog i stabilnog života u kojem imam sve, toliko da bi mi netko drugi pozavidio, dao sve da je na mom mjestu.

Vjetar koji je cijelo popodne lagano vitlao borove iglice po njegovoj terasi, sada je snažnije zapuhao i podigao haljinu s mojih koljena nekoliko centimetara prema gore, otkrivajući moja bedra. Od naglog naleta svježeg zraka, osjetila sam kako mi je drhtaj prostrujao tijelom, no haljinu nisam vratila natrag. Umjesto toga podigla sam pogled prema Luki i susrela se s njegovim očima koje kao da su gorjele. Spustio je pogled na moja bosa stopala, polagano ga podižući sve do mjesta koje je čas prije vjetar odlučio otkriti. Znala sam da imam dobre noge i besramno sam mu ih pokazivala. Puls mi se ubrzao, disanje postalo pliće. Luka je nepomično zurio u moja gola bedra nekoliko meni beskrajno dugih trenutaka, a zatim polako pogledom klizio preko mog trbuha, grudi, vrata, zaustavljajući se na mojim usnama dovoljno dugo da osjetim valove vrućine u svom tijelu. Kad

3 Khaled Hosseini je američki pisac i liječnik afganistanskih korijena. Poznat je po romanima Gonič zmajeva, Tisuću žarkih sunaca i A planine su odjekivale.

me konačno pogledao, u očima mu se jasno ocrtavala želja. Iznenada, ustao se i prišao mi. Oslonio je ruke na uzglavlje ljujlačke i unio mi se u lice. Povukla sam se natrag, zalijepila leđa o naslon ljujlačke. Od siline pokreta prosula sam vino po svojim golim bedrima i iznenađeno se zagledala u njega.

Jednom rukom, ne mičući očiju s mojih, posegnuo je za salvetom sa stolića, spustio ju na moja spojena bedra i nježnim pokretima, bez žurbe, brisao tragove vina. Lagano sam razmaknula noge.

„Možda si u pravu“, prošaptao je i kliznuo rukom između mojih nogu. Pomicao ju je prema gore, zastajkujući i puštajući tekućini da se upije u meku tkaninu salвете. Disanje mu se promijenilo, zjenice proširile, postale poput dva tamna bunara žudnje koja su me zavodljivo vukla k sebi. „Možda to *apsolutno sve* postoji samo u ljubavnim romanima, kako ti kažeš...“

Odavno je prešišao mjesto na kojem se vino prolilo. Uzbuđenje me doslovno razdiralo. Ruku je zaustavio svega nekoliko milimetara od mog međunožja. Osjetila sam poznato stezanje u donjem dijelu trbuha, srce kako mi tuče toliko glasno i snažno da sam bila uvjerenjena da ga on može čuti.

„Svejedno mislim da ne bi trebala reći *da* nekome tko izaziva takav nemir i ljutnju u tebi“, tiho je dodao.

Imala sam osjećaj kao da mi je dao pljusku. Odgurnula sam njegovu ruku i pokušala se ustati s ljujlačke. Nije mi dozvolio. Lagano me gurnuo natrag i sjeo do mene. Pomislila sam kako mi je prvi puta ovako blizu, kako bi bilo dovoljno tek malo da se nagnem i već bih mu bila u naručju. Glave naslonjene na njegove grudi, tijela pripijenog uz njegovo.

„Nemaš mi pravo to govoriti!“ viknula sam ljutito.
„Nemaš me pravo osuđivati!“

„Ne osuđujem te.“

„Ti me ne poznaješ.“

„Tina, poznajem te više nego možda većina ljudi u tvom životu.“

Pogledala sam ga zabezegnuto, otvorila usta s namjerom da ga optužim za potpuno bahatu i neosnovanu izjavu, pa ih ponovno zatvorila uz duboki uzdah. Koliko god to čudno zvučalo, bio je u pravu. Možda nije znao moju najdražu boju, u koju sam školu išla, kako je izgledao moj prvi posao, poljubac ili kako baš uvijek kad pravim domaću pizzu prepečem tijesto, no znao me. Toliko da sam ponekad osjećala čisti, nepatvoreni strah od mogućih posljedica. Primijetivši da mi njegova primjedba nije najbolje sjela, dodao je:

„U svakom slučaju, poznajem te dovoljno da mogu vidjeti da te uznemiruje pomisao da se udaš za njega.“

Nisam mogla vjerovati da mi sve to govori. Iako je bila istina, dio mene mu je zamjerio što si uzima za pravo moje unutarnje nemire pretvarati u riječi, puštati ih vani, na slobodu. Opet sam se pokušala ustati s ljuljačke; ovaj put me pustio.

„Nemaš pravo... jednostavno nemaš...“ mrmljala sam kružeći po terasi poput kakvog luđaka.

„Bi li više voljela da ti govorim samo ono što tvoj ego želi čuti? Da ti lažem?“

„Prezirem lažljivce.“

„Zašto onda sebe lažeš?“

„Luka, stvari nisu tako jednostavne kako se tebi možda čini.“

„Nisu ni toliko komplicirane kako ti misliš“, zastao je na tren pa dodao nešto tišim glasom: „Vjeruj mi, nije kraj svijeta nekoga prestati voljeti“, bio je uporan u namjeri da me konačno slomi. Da priznam.

„Nisam ga prestala voljeti!“ viknula sam.

Uzdahnuo je sasvim polako, strpljivo, kao da time želi osigurati kontrolu svojih reakcija i prišao mi. „Zašto si onda ovdje?“ upitao je tiho.

Promatrala sam ga u tišini. Tu snagu kojom je odisao. Detalje. Oblik mišića koji bi nastao na njegovoj nadlaktici svaki put kad bi nervozno stisnuo šake. Dugi prsti. Maleni ožiljak ispod brade. Bore između njegovih očiju jer se mrštio. Njegove neuredne kovrče koje je povjetarac uporno gurao na njegovo čelo. Poželjela sam taj tren vidjeti na njegovom licu osmijeh. Da ukloni onu zabrinutost na njegovom licu. Osmijeh koji je rijetko davao, no kad bi ga odlučio dati činilo mi se da poput svijeće obasjava put kojim kroči.

Bio je u pravu. Ako volim Filipa, zašto sam ovdje? Zašto sam ga samo tren prije bestidno izazivala, jasno mu dajući do znanja da ga želim? I zašto sam ga uopće željela? Zašto je cijelo moje biće vapilo za spajanjem, potpunim predavanjem čovjeku kojeg poznajem tek par mjeseci, dok je onaj s kojim sam odlučila provesti ostatak svog života postao tek podsjetnik na sve ono što ne želim? Nekoć sam vjerovala da ga volim, da je nešto najbolje što mi se moglo dogoditi. Kako i kamo je taj osjećaj nestao?

Jesmo li mi ljudi zaista u stanju biti u tolikoj zabludi? Ako možemo u trenu odbaciti svoja uvjerenja, promijeniti

se, kakvog uopće ima smisla graditi išta? Podizati zidine tako nam drage sigurnosti, dok nam je priroda nestalna i kao da uopće ne ovisi o našoj volji? Ili sam možda samo ja problem? Moje odrastanje u disfunkcionalnom okruženju koje me pretvorilo u nekoga tko nije sposoban vezati se?

„Sve je to tako glupo...” izustila sam. „Sve se u konačnici svede na isto... Sve to vrijeme izbriše. Da nas dvoje sad imamo šansu... iako mi se ovaj tren čini da je ono što osjećam... da je zbilja imamo, što bi onda? Uprskali je, eto što! Potiho se prezirali s vremenom, zamjerali si toliko toga, ostajali zajedno iz navike... Čemu odlaziti i počinjati iznova kad se sa svakom osobom osjećaj neuspjeha iznova ponavlja? Čemu se mučiti? Ljubav je precijenjena... Sve se na kraju svodi na to tko je u stanju trpiti više dok s osmijehom na licu svijetu šalje iskrivljenu sliku...”

I prije nego sam shvatila što se događa, već me je ljubio. Obavio je ruke oko mene i privukao me k sebi odlučno, prislonivši svoje usne na moje. Zatečena njegovom naglom reakcijom, zastala sam, no samo trenutak kasnije spremno sam odgovarala na njegove poljupce. Svidio mi se njegov okus, njegov dah, njegov miris. Moj se razum vrlo brzo utopio u navali dosad nepoznate strasti, kupajući sva moja osjetila ugodom, željom toliko jakom da sam bila spremna doslovno strgati odjeću s njegovog čvrstog tijela, tijela koje je sjedalo uz moje poput puzzle kad joj pronadeš par. Zastao je na tren i pogledao me, tražeći u mojim očima potvrdu, istovjetnost svojim željama. Rukama je obuhvatio moje lice i palcem prešao preko mojih poluotvorenih usana. Tijelo mi je regiralo na svaki njegov dodir, vođeno njemu znanom logikom, ostavljajući me da mu drhturim u naručju poput ogođelog djeteta prepuštenog na milost i nemilost hladnoj zimskoj noći.

„Molim te, ne dozvoli mi da se predomislim“, promrmljala sam boreći se s udisajima. Potpuno svjesna situacije u kojoj se nalazim, osjećaja prema njemu, činjenice da ću ih pokušati ugušiti dopustim li razumu prevlast samo na trenutak. A htjela sam da žive, da rastu, da mi pokažu svoju snagu, da konačno popune onu vječitu prazninu u meni koja je toliko dugo bila stanovnik moje duše da sam već odavno vjerovala da je baš nikakva ljubav ne može popuniti.

Poljubio me još jednom, ovaj put nježnije, jezikom lagano rastvarajući moje usne, dok su mu ruke polagano klizile niz moja leđa, nabirale moju haljinu i konačno dotakle голу kožu mojih bedara. Drhtaj mi je prostrujao tijelom, žudnja za potpunim pripadanjem. Provušla sam ruke kroz njegovu gustu kosu, privlačeći ga sebi, tražeći spas, olakšanje napetosti koja se nakupljala u meni još od našeg prvog susreta, istovremeno osjećajući ushićenje činjenicom da moji osjećaji nisu neuzvraćeni, da jednakim žarom griju i njegovo srce. Skupio je svojim rukama moje i nježno ih dotakao usnama u čijim je kutevima titrao osmijeh.

„Dođi“ prošaptao je i poveo me put svoje spavaće sobe.

Sjećam se svoje majke kad bi dolazila kući u sitne jutarnje sate. Gotovo uvijek je zaudarala na alkohol, teturala bi hodnikom, u hodu skidala cipele i psovala. Posmatrala bih ju kroz odškrinuta vrata svoje sobe, osjećajući gađenje i sažaljenje istovremeno. Krenula bi prema mojoj sobi, a ja bih se vratila u krevet i pretvarala da čvrsto spavam.

Došuljala bi se do mog kreveta, tiho koliko jedan pijanac može pojmiti tišinu. Stajala bi tako nekoliko trenutaka pored mog uzglavlja, a onda spustila poljubac na moj obraz. Njezina kosa pošakljala bi me po licu, njezin zadah, satkan od nepodnošljivog mirisa alkohola i cigareta, budio je u meni poriv za povraćanjem. Onih noći kad bih osjetila miris kakvog jeftinog muškog parfema znala sam da kući dolazi pravo iz nečijeg kreveta. To me strahovito pogađalo. Opraštala sam joj sve: pijanstva, letargičnost, nezainteresiranost koju je pokazivala prema meni, no to što je skakala iz kreveta u krevet baš i ne. lako mi je s jedne strane bilo sasvim jasno i logično da će nakon smrti mog oca kad tad doći vrijeme za druge muškarce u njezinom životu, kad god bi se pojavili, osjećala bih gađenje. Prema njima, koji su bez iznimke zaudarali na jeftina pića, cerili se, dok bi cigareta poskakivala između njihovih usana, i pohotno gutali očima tijelo moje majke. Prema njoj jer nije bila u stanju da me poštedi takvih prizora, mirisa muškog parfema kad bi mi dolazila u sobu, koji je uvijek u mom umu pokretao slike moje majke u radnjama koje definitivno nisam htjela zamišljati. Prema sebi jer sam mirno i bez pogovora prihvaćala sve to.

U svoj sam stan ušla tiho, gotovo bez daha, kao da je u njemu postojao netko od koga bih se trebala sakriti. Uхватила sam svoj odraz u zrcalu u hodniku, tragala za znakovima svoga nevjerstva. Smiješna si, poručivao mi je odraz, takve stvari ne pišu na čelu. Uputila sam se u kupaonicu pod tuš, s namjerom da skinem Lukin miris sa sebe, žaleći što se jednako lako ne mogu skinuti i tragovi na mojoj duši.

Susrete s Lukom doživljavala sam kao u kakvom usporenom filmu. Njegova snažna podlaktica oko mog

struka, boja glasa kojom je bojava sve ono što je smatrao bitnim za reći, rupice na njegovim obrazima kad bi se nasmiyao. Način na koji je ispijao kavu iz omiljene mu šalice s likom druida iz World of Warcrafta⁴. Njegovi dugi prsti kako lete po tipkovnici laptopa i bora između njegovih obrva koja bi se pojavila svaki put kad je bio zamišljen i fokusiran na nešto. Frustrirala me činjenica da mu ne uspijevam naći niti jednu manju, točnije niti jednu koja me smeta u tolikoj mjeri da ga smatram nespojivim sa svojim karakterom. Vjerovala sam da u njemu pronalazim sve ono što sam smatrala poželjnim kod muškarca i koristila ga kao savršen dokaz kako Filip to nije. Moj razum me uvjeravao da je realnost drukčija, branio mi je da slijepo vjerujem u utopijske gluposti koje mi je moje srce neumorno došaptavalo. Bilo mi je teško povjerovati da ljubav može biti takva: jednostavna, čista, sama sebi dovoljna. Sve je to iluzija. To ne postoji. Ne. To je samo moje bježanje od stvarnih problema. Zaludnost nećim nepoznatim, novim. Kao kad po prvi put okusiš kakvo egzotično voće i konzumiraš ga neprestano, oduševljena nekim novim osjetilnim podražajima. Uzimaš ga svakodnevno, bez mjere, želeći ga svaki put sve više i više, sve dok ti jednog dana ne postane sasvim obično. To je to. To smo mi. Baš ništa više.

Svejedno, odmaknuti se od nečega što te tjera da se osjećaš tako živom, od nečega što ti tjera krv da brže kola tvojim venama, srce da kuca življe, tijelo da se kreće kao da nema težine, je jako teško. Bila sam potpuno zaludena njime.

⁴ World of Warcraft je jedna od najpopularnijih masivnih mrežnih online igara uloga, ili skraćeno - MMORPG igra (eng. massively multiplayer online role-playing game).

Moje je prokletstvo bilo što nisam vjerovala da život može biti jednostavan. Lišen drame, težine, destruktivnih emocija. Sve što mi je dolazilo s lakoćom, poput spokojnog osjećaja koji je budila u meni njegova blizina, činjenice da se mogu zamisliti u njegovom naručju beskrajno dugo, nerazumnog poriva da nosim upravo njegovo dijete, koji se javljao svaki put kad bi nam se tijela tresla nošena opojnim okusom orgazma... sve je to bila ludost. Ako i nije, bila je osuđena na propast jer svoju sam sreću opet tražila u nekome drugome.

Ležala bih u njegovom krevetu zureći u strop, proklinjući se zbog slabosti, situacije u kojoj sam se našla, nesposobnosti da donesem bilo kakvu odluku trajniju od jednog dana. Moja žudnja za kontrolom i prepuštanjem bili su u stalnom sukobu. Unutarnji nemiri toliki da nisam vidjela ništa osim konfuzije. Ponekad bih plakala, vikala koliko ga mrzim i krivim za sve, da bih mu se već u sljedećem trenutku bacila u zagrljaj i pokušala svoju tugu utopiti u moru poljubaca. Izvlačio je iz mene koliko dobrog toliko i onog najgoreg, ponekad se uopće nisam mogla prepoznati. Prihvaćao me u potpunosti kakva god sam bila i to me najviše dovodilo do ludila. Sebi sam predbacivala toliko toga: slabost, nesigurnost, neodlučnost, plahost, sebičnost, neodgovornost, a u njegovim sam očima mogla vidjeti samo ljubav. Dobila bih poriv da ga namjerno silno povrijedim samo da skinem samu sebe s visina na koje me postavio, već u sljedećem se prezirala zbog tako sebičnog osjećaja.

„Ponekad tako silno želiš promjenu, da stvari pošto-poto sjednu na svoje”, rekao je glave naslonjene na moj trbuh dok su se moji prsti šetali kroz njegove meke kovrče. Glas mu je bio tih, umirujući, riječi obavijene bremenom

iskustva. „Činiš sve u svojoj moći da postigneš cilj kojem težiš, ali ne ide. Kao da te netko konstantno povlači za rukav, usporava tvoje kretanje... I možeš svoj um istrenirati do savršenstva, možeš znati u dušu svaki potrební korak, no sve je uzalud dok god ta promjena ne zahvati tvoje unutarnje biće. Taj korak je najteži. Jer ponekad tom djetetu u sebi govoriš i govoriš i govoriš, a ono ne sluša, uporno i tvrdoglavo tjera svoje. Ponekad imaš osjećaj da uopće nemaš utjecaja na njega. I to te plaši. Ali, znaš... s djecom treba strpljivo. Treba im pričati s nježnošću, ljubavljú, uzeti ih za malenu rukicu i odlučno povesti putevima svitanja...”

13.

*“Život je poput vožnje biciklom,
da biste održali ravnotežu, morate se stalno kretati.”*
Albert Einstein

Dan Mateinog odlaska došao je u trenu, kao i vjerujem sve stvari u životu koje ne želiš, a znaš da su neizbježne. Nije da nisam prihvatila njezinu odluku, kroz razgovore koje smo imale otkad je objavila tu za mene uznemirujuću vijest, vrlo brzo sam našla razumijevanje za njezin poriv da promijeni smjer života kojim je bila nezadovoljna.

Donekle sam zapravo bila iznenađena tim silnim nezadovoljstvom koje je vješto prikrivala. Koliko god s nekim bili bliski, nikad zapravo ne znamo što se sve krije u njihovoj nutrini. Vjerojatno vrlo često ni oni sami ne znaju.

Matea je bila zaigrana djevojka, netko tko često bježi od odgovornosti, što je njezinu odluku, tako gorljivo zagovarano, činilo dodatno intrigantnom. Slušala sam pažljivo njezine strastvene monologe, tu jaku želju da iskorijeni dugo potiskivani osjećaj nemira u sebi. Ustala bi se s kauča i ushodala gore dolje po prostoriji, fokusiranog pogleda, dok bi sa zanosom pretakala svoje misli u riječi. Moj inače pretjerano oprezan karakter morao se povući vidjevši pažljivo isplanirani plan njezinog odlaska u Irsku. Mislila je na apsolutno sve, svaku sitnicu koja bi mogla poći po zlu, za sve je imala rezervni plan. Iako me i tad još uvijek povremeno znala ubosti zavist pri pomisli da je apsolutno sve učinila bez mene, brzo bih zauzdala svoj ego i pustila

da me obuzmu ponos i divljenje. Vjerujem da joj je upravo to i trebalo. Da se puno oslanjala na druge, pitanje je bi li imala dovoljno snage poduzeti taj korak. One najdublje i najveće promjene moramo proći sami.

„Bez cmoljenja, molim te!“ obratila mi se zapovjednim glasom, sjedeći u jednom kutu kauča. Ja sam sjedila u drugom, tijelom smo bile okrenute jedna prema drugoj, dijelio nas je maleni poslužavnik na sredini kauča, sa šalicama čaja i omiljenim Mateinim suhim keksima koje sam ispekla taj dan.

„Neću cmoljiti, ali molim te probaj me razumjeti...“ tiho sam joj uzvratila. „Ne prigovaram ti, ne želim ti nabiti osjećaj krivnje, baš ništa od toga... Ali, jebi ga, ne mogu si pomoći, tužna sam. Razumijem te i podržavam te u potpunosti, to sam ti već rekla, ali mi je svejedno krivo što odlaziš... posebice sada kad...“

Zastala sam ne znajući što joj zapravo reći. Ni ona nije bila svjesna promjena koje su se odvijale u meni, najviše zbog toga jer ih ja sama nisam još znala uobličiti. Činilo mi se glupo opterećivati ju nečim što ni sama nisam znala definirati.

„Sad kad što?“ upitala me.

„Ne znam“, slegnula sam ramenima. „Sad kad se udajem valjda... voljela bih da si tu, to je sve.“

„Znaš da ću doći na vjenčanje.“

„Znam.“

„Makar morala dati otkaz, doći ću.“

Nasmijala sam se. Posegnula za kolačićem, trudeći se suspregnuti suze koje su mi iznenada navrle na oči.

„Dakle, sve spremno za sutra?“ upitala sam. Putovala je Ryanairom sa zadarskog aerodroma u pet popodne.

„Da“, samouvjerenom je potvrdila. „Milijun puta sam provjerila svoj ruksak da se uvjerim da ono najbitnije ide sa mnom: lova, dokumenti, životopis i plan za prve korake kad sletim. Za ostalo manje-više.“

Matea je već jednom turistički bila u Dublinu pa joj nije bilo pretjerano teško složiti sliku u glavi kamo će i kako kad sleti. Uvjeravala me da se njezin odlazak ne razlikuje puno od onog turističkog, izuzev činjenice da će ovaj put pokušati pronaći posao. Ako ne uspije, vraća se nazad i to je to.

„Ima ljudi koji su puno više od mene stavili na kocku i otišli gore“, rekla je. „Ljudi s malom djecom, koji su ovdje prodali sve što imaju i otišli nadajući se boljem životu. Zamisli samo, ako su oni imali hrabrosti... ne znajući što ih gore čeka, ne znajući hoće li uspjeti ili ne... bilo bi krajnje glupo da ja paničarim, ja koja se imam gdje vratiti kad god poželim.“

Bila je u pravu, no nikako se nisam mogla otresti tog osjećaja potištenosti koji sam osjećala, a nisam mu mogla pronaći razlog. Da, bila sam tužna što odlazi, što je neću moći vidjeti kad god to poželim kao do sada, no bilo je tu još nečega.

Kako pustiti nekoga tko ti je većinu tvog života bio podrška? Tko ti je vidao rane, skupljao krhotine slomljenog srca nakon prvih ozbiljnih ljubavi? S kim si razvijala nepobitne alibije za svako kašnjenje doma, izostanke iz škole, smijući se potom u kutu sobe u gluho doba noći, s džepnom lampom kao jedinim izvorom svjetlosti, ispisujući

stranice svojih dnevnika s onim osjećajem zajedništva i nepatvorene povezanosti koju samo mlada srca mogu osjetiti?

Dok sam ju grčila to popodne na aerodromu, udišući miris njezine kose, miris koji je podsjećao na tek ubrane cvjetove trešnje, shvatila sam da se strahovito bojim da ju potpuno ne izgubim. Bila je jedna od mojih rijetkih konstanti u životu, a sad mi se činilo da se naš pravac lomi, razdvaja na dva dijela koji odlaze različitim putevima. Spoje li se ikad više takvi? Kad ih život oblikuje, svaki na svoj način, ostavljajući za sobom različita napuknuća, kako da se poslije ponovno sastave, a da ih pritom ne žulja sve ono što su putem usvojili?

Ionako sam već bila prilično pogođena našim razilaženjima u mišljenjima. Od one svađe u kojoj je rekla svoje mišljenje o mojoj udaji za Filipa, udaljile smo se. Iako smo se vrlo brzo, kao i uvijek pomirile, nešto je ostalo visjeti između nas. Nedugo zatim, otkrila mi je svoj pažljivo skrivani plan za Irsku. Ja sam pak Luku još uvijek skrivala od nje. Boljelo me to, plašilo da smo već dobro zakoračile u neizbježni proces razdvajanja koji se sasvim prirodno nametnuo s prvim znacima prešućivanja, potrebom da određene stvari svaka od nas zadrži isključivo za sebe.

Iako sam željela, shvatila sam da neke stvari još uvijek nisam spremna podijeliti s njom. Jesam li se bojala osude? Jesam li htjela imati nešto samo za sebe, nezaraženo bilo čijim mišljenjima i opaskama? Ili sam upornom šutnjom samo ignorirala pojavu nečeg novog što je prijetilo da ostavi daleko dublji trag u mom životu nego sam i mogla zamisliti? Što god bilo istina, poslužilo je i više nego dobro mom prihvaćanju njezine odluke da sama isplanira svoj

put u Irsku. Razumjela sam ju, a možda je na kraju upravo to i najbitnije. Imati nečije razumijevanje čak i onda kad su naši izbori i odluke u potpunoj suprotnosti sa slikom koju netko ima o nama.

Tjedan dana poslije odlaska Matea mi je javila da je pronašla i posao i smještaj. *Ne mogu ja bez svoje kase* - napisala mi je. Posao je dobila u nekoj modnoj trgovini, a stan dijelila s još dvije cimerice: Poljakinjom i Brazilkom. Bila je izvan sebe od sreće. Iako smo se redovito čule putem poruka, povremeno bi mi poslala e-mail u kojem bi detaljno opisivala kako doživljava Irsku.

Jedne večeri u moj je inbox došao upravo jedan takav e-mail i taman kad sam se pripremila da u miru uživam u Mateinim živopisnim opisima, Filipov iznenadni, nenajavljeni dolazak me u tome spriječio.

Ovlaš me poljubio i uz glasan uzdah sjeo na kauč. Bila sam istovremeno impresionirana i zgađena svojom sposobnošću da pred njim budem vrlo slična i kao odana zaručnica i kao ona nevjerna.

„Nisam te očekivala“, rekoh sklapajući laptop i mičući ga sa stolića ispred njega.

„Jesi gladan? Mogu nešto na brzinu spremi ako želiš.“

„Nee“, promrmljao je trljajući oči. Izgledao je umorno. „Samo sam došao provjeriti kako si.“

Je li mi se to učinilo ili je naglasio riječ *provjeriti*? Sjela sam u fotelju preko puta njega i pomislila kako mu ovo možda nije prvi put da me provjerava.

„Mogao si i nazvati...“ čula sam se kako govorim glasom koji je slutio nevolje.

„Mogao sam. Mogla si i ti“, podigao je noge na stolić i prodorno me promatrao.

„Znaš da ne volim kad prođe dan, a da mi se ne javiš.“

Imala sam osjećaj kao da je temperatura u sobi naglo pala. Hladnoća u njegovom glasu je bila gotovo opipljiva. Trudila sam se izdržati njegov neumoljiv pogled, ali bezuspješno.

„Oprosti“, promrmljala sam jedva čujno.

„Što si rekla?“ upitao je, iako me, znala sam, sasvim dobro čuo. Pognute sam glave, poput djeteta, čupkala končice s ruba svog pulovera.

„Rekla sam oprosti, imala sam dosta posla danas...“

Testirao je stvarnost svoje dominacije nada mnomo, a ja sam ju poput prave poslušne djevojčice uredno potvrdila. *Ovo si ti - rekla sam si. Ovo je tvoja realnost. Postojanje žene koja hrabro i odlučno kroči kroz život, birajući svoje bitke, ne mareći za tuđe primjedbe i očekivanja, ljubeći i voljeći slobodno, je samo san. Ovo je ono što ti zapravo jesi, ono što zaslužuješ.*

Zadubljena u svoje misli, nisam ni primijetila kad se Filip ustao i stao ispred mene. Podigla sam glavu i ugledala njegovu visoku, krupnu, gotovo prijeteću pojavu. Nije se spustio u čučanj, nije sjeo na rub fotelje, želio je sasvim jasno naglasiti svoj položaj u našem odnosu. Sagnuo se i utisnuo nježan poljubac na moje usne.

„Znaš koliko te volim i koliko brinem“, rekao je. „Molim te, drugi put pripazi. Ja sam toliko zaposlen, toliko se trudim da bih nam osigurao mirnu budućnost, moram li se još i brinuti je li se tebi možda nešto dogodilo?“

„Ne moraš...“ činilo mi se kao da netko drugi izgovara te riječi, toliko mi je bio stran zvuk mog glasa. Pomilovao me po obrazu i osmjehnuo se.

„Moji nas sutra očekuju na ručku“, dodao je i otišao.

Nastavila sam čupkati končice svog pulovera, tupa i prazna. Ravnodušna. Umorna. Uzela sam svoj laptop namjeravajući pročitati Matein e-mail, razmišljajući pritom nevoljko kako je došlo vrijeme da preuzmem odgovornost za svoj život.

Šalje: Matea.Knezevic@gmail.com

Prima: Tina.Kralj@gmail.com

Predmet: Prvi mjesec je prošao! :)

Zamisli, draga, prošao je već puni mjesec od mog dolaska! Uzbuđena sam i ponosna jer sam jednim dijelom strahovala da ću do sada već biti natrag, na tvome kauču oplakivati svoju nesposobnost.

Mogu reći najgore je prošlo; taj ponekad tako naporni proces prilagodbe. Odricanje od nekih starih navika, prihvaćanje novih. Zvuči poput novogodišnje odluke! Pa skoro da i jest.

Znaš mene, oduvijek sam se smatrala osobom koja voli promjene jer ih prije svega smatram prilikom za rast i razvoj. Nikad nisam razumjela ljude koji dugi niz godina tapkaju na jednom mjestu unatoč nezadovoljstvu koje osjećaju.

Vjerojatno postanu robovi dobrih starih navika, poput nošenja udobnih starih tenisica koje ti je mrsko zamijeniti novim jer, tko će čekati dok se razgaze i trpit' žuljeve?

Ovaj put i meni ih se bilo teško riješiti. Dođe to valjda s godinama :) Nebrojeno sam puta uzdahnula i pomislila, da si ostala sad se ne bi morala s tim zajebavat! Vjerujem da će proći još dosta mjeseci prije nego budem mogla realno ocijeniti Irsku, jer toliko toga još treba vidjeti, upoznati i doživjeti, za sada samo skupljam pluseve i minuse.

Susreti s Ircima i dalje su pozitivni. Ljudi su jednostavno ljubazni, susretljivi, opušteni i spremni pomoći. Nađeš li se negdje u predgrađu gdje je ritam manje užurban nego u centru grada, prođeš li ulicom pokraj nekoga i pogledaš ga u oči, pozdravit će te, kimnuti glavom, nasmiješiti se. Uđeš li u lift, učiniti će isto. Zamisli samo koliko smo mi dolje otišli u kurac kad me takve stvari iznenađuju! Po tome odmah prepoznam tko je stranac; oni su mnogo oprezniji, suzdržaniji, spuštaju pogled, procjenjuju te ispod oka, osjećaju se nesigurno jer su daleko od mjesta koje su veći dio svog života zvali domom. Osim onih koji su tu već godinama, oni poprime irska obilježja.

Sa stanom sam zbilja imala sreću, cimerice su mi divne. Smještaj je i dalje na popisu najnezahvalnijih stvari ovdje, cijene rentanja vrtoglavo rastu, sad su i veće nego kad sam ja tražila smještaj. Primjerice, da želim živjeti ovdje sama to bi naprosto bilo nemoguće, ne bih si to nikako mogla priuštiti, osim naravno da imam neku masnu plaću.

Upoznala sam ponešto i naših ljudi ovdje, ima ih sve više i više. Ponekad je nemoguće proći centrom, a da ne čuješ barem jednom nekoga kako govori hrvatski. Da vidiš samo kroz što sve ljudi prolaze! Kakve sve poslove i uvjete stanovanja prihvaćaju samo da bi utekli od one

bijede u kojoj su godinama živjeli u Hrvatskoj. No ljudi šute i trpe jer su prva zaposlenja samo prva stepenica prema njihovom uspjehu. Bez prethodnog irskog radnog iskustva jednostavno si prisiljen odtrpit' neke stvari, pogotovo ako ne znaš dobro engleski. Dobra je stvar što su poslodavci skloni nagrađivanju ako im se dokažeš kao dobar radnik, bilo kroz veću plaću, dodatne bonuse, davanje dodatnih poslova koji se ekstra plaćaju... Što je totalno osvježenje.

Loša strana (a i ne mora biti, ovisi kako na to gledaš) je što krećeš od nule u apsolutno svemu. Nakon određenih statusa koje si skupio u Lijepoj Našoj, ma koliko oni mali ili veliki bili, ovdje si jednostavno nitko i ništa.

Potrebno je vrijeme da se postignu neke osnovne stvari. U suštini, to nije loša stvar jer imaš priliku nanovo izgraditi sva ona područja na kojima si prije fulala i smatrala ih svojim nedostatkom, no iziskuje određena odricanja, prije svega oduzima udobnost i sigurnost koju pružaju utabani putevi...

Raznolikost Dublina je nevjerovatna. Kad si priuštiš turističko razgledavanje, shvatiš da izborom svoga mjesta stanovanja prilično možeš utjecati na kvalitetu svog života. Od zaista lijepih kvartova i predgrađa, preko osrednjih do onih strahovito loših, prljavih i zapuštenih. Susretneš li se prvo s potonjim, Dublin će ti se činiti kao noćna mora iz koje ćeš željeti što prije pobjeći.

Najbolja strana cijele jedne ovakve avanture je definitivno upoznavanje sebe. Kakva si u novim i nepoznatim okruženjima. Kako se snalaziš, sklapaš nova poznanstva. Koliko si hrabra, odvažna, uporna kad ovisiš isključivo o sebi. I kakav god ishod avantura imala, jedno

je sigurno: otkrivanje novih stvari, upoznavanje različitih ljudi, učenje i usavršavanje obogaćuju duh i pružaju neprocjenjivo životno iskustvo.

Sve bih dala da mi se pridružiš...

Ljubim te puno,

Matea

14.

*„Najgore je kad ljudi ćute,
kad se ne objasne,
pa svaka sumnja ima pravo na život.
I tvoja i moja.“
Meša Selimović*

Te kišne noći u studenom čvrsto sam odlučila reći mu zbogom. I dok je nemir izbijao iz svake pore mog postojanja, njegove usne kao da su položile kakav zavjet tišine.

Luka nikad nije bio čovjek od puno riječi i rijetko mi je to smetalo. Suzdržanost ga je činila još privlačnijim. No večeras sam ga mrzila zbog toga.

Nije li i moj otac bio takav? Šutljiv čovjek od tek nekoliko riječi? Je li moja majka osjećala isto što ja sad osjećam prema Luki? Ponavlja li se povijest, prenosi s koljena na koljeno unatoč trudu koji ulažemo da joj umaknemo? Jer je zapisana u našem genetskom kodu, ludim glavama skrojenim tako da si uvijek kreiraju okruženje u kojem će ponavljati obrasce iz djetinjstva, stvarati onaj poznati osjećaj doma koliko god on nezdrav i uvrnut bio?

Nekoć sam bježala od bilo kakve usporedbe sa svojom majkom, sad mi se činilo da sam njezina vjerna kopija. To me ubijalo. A silno sam željela pokidati sve što je imalo ikakve veze s mojim djetinjstvom, s ljudima čije društvo nisam mogla birati. Odbijala sam vjerovati da te oni koji su te donijeli na svijet određuju. To je kao da ti stave teške

željezne okove na malene tek rođene ručice i nogice i kažu - *Hajde, idi ako možeš. Ako želiš.* Znajući da nisi u stanju niti pomaknuti se. I tako provedeš navodno SVOJ život. Prikovan uz nešto što nisi birao. Kako je to onda tvoj život? Što je tu tvoje? Produžetak si nečije tuge, nezadovoljstva, frustracije? I sve što trebaš je pobrinuti se da se tradicija ne prekine, ne padne u zaborav. Jebeš to. Jebeš takav život.

Opterećena vlastitim mislima, vlastitim osjećajima koji su samo stvarali potpunu pomutnju u duši, te sam večeri još jednom odlučila pobjeći. Povlačila sam se, gonjena jakim osjećajem odgovornosti, potrebom da postupim ispravno, logički, onako kako će odgovarati većini, a žrtve biti minimalne.

Prošlo je nepunih šest mjeseci otkako sam Luku upoznala u Murteru. I dok je sve izgledalo kao neka bezazlena igra do trenutka kad sam otišla u krevet s njim, sada je poprimalo oblik neizbježne katastrofe. Naš sam odnos uporno odbijala ikako drukčije okarakterizirati osim običnom, prolaznom zaludenošću. Nečim što se nije smjelo dogoditi i što je bilo potrebno što prije prekinuti. Luka je, vjerovala sam, imao ponešto drukčije mišljenje. Nije skrivao koliko mrzi kad naš odnos strpam u jedan sasvim obični, beznačajni djelić naših života i često bi me kroz priču naveo na tanak led, činjenicu da se mnoga moja uvjerenja kose s odlukama koje sam donijela, s realnosti koju živim. No nikad nisam osjetila da ima želju za nečim trajnijim, njegove su riječi često bile odveć apstraktne, opće, primjenjive na svakog pojedinca u potrazi za osobnom srećom. Moje obećanje dano drugoj osobi, dok sam se istovremeno njemu davala cijela, nijednom nije spomenuo. Nikad nisam uspjela odgonetnuti je li tako zbog toga jer mu odgovara uloga ljubavnika ili svojom

šutnjom želi izbjeći stvarnost, suludu situaciju u kojoj smo se našli, želeći kad smo skupa da postojimo neovisno o svijetu oko nas, njegovim pravilima i prohtjevima.

Pitala sam se nekad nisu li mu oči upravo zato tako posebne, govornjive jer kompenziraju njegovu šutnju. Bilo je divno slušati ih. No loša strana je što zapravo nikad nisi sasvim siguran u to što ti govore. Koliko sam riječi prilagodila sebi? Koliko sam čula ono što želim čuti? A opet, ne činimo li to isto i kad su riječi praćene zvukom i silaze s usana?

Dok stojim nasred njegovog dnevnog boravka i grčevito razmišljam što reći, izbjegavajući ga pogledati, osjećam kako mi prilazi. Parket pucketa pod njegovim bosim stopalima. Dotakne li me, gotova sam, pomislila sam, ispariti će sva hrabrost i odlučnost koju sam imala prije dolaska. Srce mi je počelo divljački tući, povukla sam se korak unazad, dva, tri... U ritmu njegovih stopala moja su tražila bijeg. Poskočila sam osjetivši iza leđa naslonjač fotelje i zaustavila se. Sljedeće sekunde već je bio ispred mene, jednom rukom obuhvatio me oko struka i pritisnuo snažno uza se. Prestala sam disati. Prislonio je svoje čelo uz moje spuštajući svoje usne sve bliže mojima, no nije me poljubio. Zaustavio se u posljednji tren, njegov topli dah milovao mi je lice. Disao je ubrzano. Mirisao naprosto božanstveno. Oduševljavao me način na koji je moje tijelo savršeno sjedalo uz njegovo. Bio je vitak; dugih nogu, uskih bokova i širokih ramena, tek nekoliko centimetara viši od mene. Protiv svoje volje primijetila sam koliko se prirodnije i sigurnije osjećam u njegovom zagrljaju nego u Filipovom, čija su iznimna visina i krupno tijelo, koje je pomalo opsesivno održavao u teretani, u kombinaciji sa njegovim karakterom znali buditi osjećaj straha u meni.

„Poljubi me“, prošaptao je i dalje udaljen od mojih usana svega nekoliko milimetara. Osjetila sam kako se negdje duboko u meni nešto pokreće. Širi od trbuha prema ostalim djelovima tijela.

„Poljubi me, Tina...“ ponovio je. Glas mu je bio tih, zavodljiv, molećiv.

Trebalo je da se nagnem svega par milimetara da bih dotaknula njegove usne. Prije nego je moj mozak odvagao sve za i protiv, već sam ga ljubila.

Možda je moj problem bio što sam naprosto sve morala racionalizirati. Sve je trebalo imati svoje mjesto, objašnjenje, razlog. Um mi je funkcionirao poput bezbroj malih pretinaca, strogo razdvojenih, bez mogućnosti da se i jedan od njih pomiješa ili premjesti i na taj način izgubi svoju jasnoću, osnovnu svrhu svog postojanja. Luka se nije uklapao ni u jedan pretinac. Točnije, moji osjećaji prema njemu. Brzina kojom su se pojavljivali, pojačavali i izmjenjivali dovodila me do stanja koje nisam znala kontrolirati, a upravo je kontroli gotovo cijeli moj život bio podređen. U Lukinoj blizini njezino je prisustvo isparavalo, činilo da se ponašam daleko od uobičajenog, tjeralo na postupke za koje nisam ni znala da sam sposobna. Bez nje sam bila ranjiva, laka meta. Bez nje su bol i patnja vrebali iza svakog ugla. Bez nje me Luka mogao slomiti ako to poželi. Toliku mu moć ipak nisam bila spremna dati.

Koristeći zadnji gram razuma, odgurnula sam ga od sebe i udaljila na drugi kraj prostorije. Do police s knjigama koja se protezala do samog stropa. Zabuljila sam se u hrbate knjiga pokušavajući im pročitati naslove. Nije mi baš išlo. Srce mi je lupalo snažno, disala sam kao poslije nekoliko kilometara trčanja. Željela sam ga. Jako. Seks s njim bio

je poput kakvog opijata, stalno sam htjela još, žudjela za njegovom blizinom poput pustinjaka koji danima nije okusio vode. *Moraš otići* - pomislila sam i osvrnula se.

Luka je i dalje stajao okrenut mi leđima, ruku naslonjenih na naslonjač fotelje. Po načinu na koji su mu se ramena dizala i spuštala znala sam da pokušava baš poput mene umiriti svoje disanje.

„Idem“, bilo je sve što sam uspjela promrmljati jedva čujnim glasom. Nije se pomaknuo, samo je okrenuo glavu u stranu, u mom smjeru. Ja sam bila gotovo na izlazu.

„Zašto imaš potrebu sve etiketirati?“ upitao me. Zastala sam naglo.

„Molim?“

„Sedam godina nije sinonim za ljubav i sreću do kraja života.“

Evo ga. Još jedno zrnce mudrosti koje ne otkriva baš ništa. Ne sadrži ni jedan djelić njegovih osobnih težnji. *Reci mi da ga ostavim! Reci mi da me voliš kao nikog prije! Reci mi sve one klišeizirane stvari koje si zaljubljeni parovi govore i možda, samo možda, skupim hrabrost i odem od njega!* - ništa od toga nisam izgovorila naglas.

„Zaluđenost jeste?“ upitah ga.

„Vidiš, opet etiketa.“

„A kako bi ti nazvao naš odnos?“

„Zašto ga moram nekako nazvati?“

„Kako to misliš zašto?“

„Tako kako sam rekao. Zašto ga moram nekako nazvati?“ sad se okrenuo prema meni i pogledao me u oči.

„Zašto jednostavno ne može biti onakav kakav jest, lišen bilo kakvih etiketa koje ti nameće izvanjski svijet?“

„Što ti zapravo želiš?“ gotovo sam vrisnula. „Da ti budem ljubavnica?!“

„Nisam to rekao...“

„Jesi, upravo si to rekao!“

„Tina, ja to ne tražim od tebe.“

„A što tražiš?! Što je to što ti želiš od mene?!“

Sa strepnjom sam promatrala njegovo lice. Otvorio je usta da nešto kaže pa ih ponovno zatvorio. Razočarano sam pomislila kako je vjerojatno već dobio ono što je želio.

„Mrzim te!“ viknula sam. „ Mrzim, mrzim, mrzim...“

Glas mi je pucao, osjetila sam kako mi se grlo steže, kao da me nečije ruke silovito stišću oko vrata i ne dozvoljavaju mi da udahnem. Gotovo trčeći, izašla sam iz prostorije. Onaj tren kad sam otvorila ulazna vrata, Luka me zaustavio. Uhvatio me za podlakticu i povukao natrag, zatvorivši pritom ulazna vrata.

„Potpuno je nebitno što ja želim“, tiho je izustio gledajući me pozorno. „Što god da ja želim, ti ćeš opet po svom. Nisi li i večeras došla s vrlo jasnom, unaprijed odlučenom, namjerom? Kako da se borim protiv toga?“

„Idi k vragu“, ledeno sam uzvratila, povrijeđena njegovim oklijevanjem od maloprije.

„Tina, samo želim da pokušaš stvari sagledati iz drukčijeg kuta. Ljubav se ne stavlja u kalupe.“

Stajala sam ispred njega poput kipa. Nisam se mogla pomaknuti. Bol koju sam osjećala bila je nepodnošljivo

jaka. Pa i tad, sve što sam željela bilo je sakriti se, ne pokazati mu koliko me dira, koliko mi je stalo do njega, koliko sam potrebu razvila za njegovom blizinom. Moj vrlo dobro uhodani obrazac ponašanja još iz djetinjstva bio je aktiviran. Ne daj im da te vide, ne daj im do znanja koliko te bole.

„Ovo nema smisla“, odmahнула sam glavom i zakoračila prema izlazu nadajući se da će se maknuti i jednostavno me pustiti da odem.

„Naravno da nema. Čim se ne uklapa u tvoj način razmišljanja, nema smisla.“

„Tu si potpuno u krivu. Rado prihvaćam drukčija razmišljanja.“

„Moja ne prihvaćaš. Svim se silama trudiš slomiti ih.“

Udahnuo je duboko i obje ruke podigao na čelo, trljajući ga prstima, povlačeći ih do sljepoočnica i masirajući ih.

„Tina, toliko je toga što bih htio s tobom, a baš na ništa nemam prava. Imam osjećaj da očekuješ nešto od mene, ali zaboravljaš da u ovakvoj situaciji nije na meni da donosim ikakve odluke, niti mogu zahtijevati išta. Ako tvoja odluka ovisi o mojim željama, onda nije niti malo tvoja. A ako nije tvoja, samo je pitanje vremena kad ćeš se ponovno osjećati nesretno“, zastao je na tren i pročistio grlo. „Previše mi je stalo do tebe da bih te prisiljavao na nešto na što očigledno nisi spremna“

„Podijeliti s nekim svoje osjećaje ne obvezuje, ne prisiljava nikog ni na što!“ viknula sam razdraženo. „Nije ti palo napamet da bi možda žena koju odvođiš u svoj krevet voljela znati činiš li to iz puke zabave ili zbog nekog dubljeg osjećaja?“

„Činiš li ti to iz puke zabave?“ upitao me smirenim glasom, no čvrsto stisnuta vilica odavala je potisnutu ljutnju.

„Luka...“

„Zašto misliš da ja isto to ne bih volio znati? Misliš zato što sam muško da mi je svejedno? Da mi je nebitno što žena osjeća dok god je voljna dati?“

„Ne! Ne... ja...“

„Možeš svoju odluku opravdati sebi kako te god volja, u suštini se sve svodi na to da bježiš u svoj sigurni, poznati svijet...“ zakoračio je prema meni.

„Nemoj, molim te“, obje sam ruke podigla i usmjerila dlanove prema njemu pokušavajući ga tako natjerati da se zaustavi. Osjetila sam suze u očima, samo su kliznule niz obraze kao da sam otvorila slavinu. Zastao je.

„Tina, ja ti nisam neprijatelj...“

Postoji li uopće vrijeme u kojem možeš reći - *Ok, sad prestajem osjećati da se poštedim muka u budućnosti?* Zahtijeva li ljubav, kakva god bila, da se osjeća do kraja? Kakva god bila njezina cijena? Neće li nas njezino prijevremeno prekidanje progoniti do kraja života? Neizrealizirana, dobit će velik značaj, veći nego zaslužuje možda... Kao kad se šetaš ulicama nepoznatog grada i pitaš se što je to tamo iza ugla? Možeš otići i vidjeti ili se okrenuti i poći nekim drugim smjerom. Učiniš li ovo drugo, baš nikad nećeš znati što se krilo iza onog ugla. A kad ne znaš, maštaš. U danima tuge, idealiziraš. Da sam pošla tamo iza onog ugla, možda bih bila sretnija.

Nisam imala snage reći mu otvoreno da radije biram sigurnost naspram nesigurnosti. Poznato naspram

nepoznatog. No, nisam ni morala. Kao što sam već rekla, znao me, čitao poput stranica jedne od svojih knjiga koje su ispunjavale svaki kutak njegovog doma. Je li se prepoznao u meni, jesam li ga podsjećala na nekog? Ili su moji postupci bili toliko predvidljivi? Te večeri kad sam mu zakucala na vrata, tužno mi se osmjehnuo, prije nego sam išta rekla, znao je što slijedi.

Donijela sam odluku, svoju odluku, ispravnu odluku pa opet, osjećala sam se i više nego nesretno i jadno. Tuga je bila neopisiva.

Pitala sam se nekad, je li ovolika bol zaista manja i isplativija u usporedbi s onom koju bih proizvela da sam bila dovoljno hrabra, poslala sve k vragu i pošla, iako potpuno nepoznatim, putem tako bliskim željama svog unutarnjeg bića? Ne navodi li nas naš strah od promjena na odluke koje proizvode daleko veće i trajnije patnje od onih koje bi možda proizveli da smo se usudili slušati svoje najdublje težnje, ići protiv svega i svih?

Prošli su Božić i Nova godina. Prvi mjesec, drugi. Kao u kakvom polusnu, moje je tijelo obavljalo radnje potrebne mu za život iz čiste navike, bila sam tupa i prazna, no i dalje uvjeren u ispravnost svoje odluke. U trećem sam mjesecu s Filipom trebala prisustvovati svadbi jednog njegovog kolege s posla, a u petom sam s njim trebala stati pred oltar.

Pripreme za svadbu su bile kaotične, imala sam osjećaj da planiram tuđe vjenčanje, gledala bih u uzorke pozivnica ili razmišljala o vrsti cvijeća u vjenčanom buketu i osjećala potpunu ravnodušnost. Svoje sam stanje, vjerovala sam, uspješno skrivala pred Filipom, no ponekad bih osjetila strahovit umor od davanja života emocijama koje su bile ili na umoru ili mrtve. Nije mi se dalo ničim baviti, nisam više

imala volju ni boriti se za ono malo svojih želja; pristala sam na kraju i na crkveno vjenčanje. *Jebe mi se* - govorila sam si. *Svejedno mi je, što god treba, moj život ionako nikad ni u jednom trenutku nije bio moj.*

Filipovo se ponašanje promijenilo. Bio je topliji, pažljiviji, manje manipulativan. No ruku na srce, čime je to mogao više manipulirati? Nisam li postala savršeno pokorna? Svaki njegov zahtjev bio je dočekan s jednim: „Može ljubavi, naravno, kako god ti kažeš.“ Još jednom sam potvrđivala svom bolesnom dijelu sebe da jedino tako mogu biti prihvaćena i voljena; potpunim odricanjem od sebe i prepuštanjem tuđim željama da me obavijaju i mijenjaju poput struja obale oceana.

Ipak, Filip kao da je osjećao da moje prepuštanje ima jako malo ili nimalo veze s mojom ljubavi prema njemu. Nije da se nisam trudila, svaki moj preostali atom snage bio je upućen oživljavanju onih osjećaja koje sam nekoć imala samo za njega, no prečesto sam sumnjala da je tako nešto moguće.

Sjećam se jedne hladne zimske večeri kad sam lutajući svojim rasutim mislima i odsutno žličicom miješajući šećer u svojoj šalici čaja, protrnula od njegovog direktnog pitanja želim li se zaista udati za njega.

Sjedila sam u naslonjaču u dnevnoj sobi njegovih roditelja i promatrala ga zamišljeno. Nešto što sam radila mnogo u posljednje vrijeme. Svaki pokret. Udisaj. Detalje njegovog lica. Venu na čelu koja bi mu iskočila kad je bio ljutit. Viđala sam je sve češće i češće, kao da je zamijenila sve one njegove ispade i davala njegovu licu odveć strog izraz, gotovo zastrašujući. Sedam godina svog

života odlučila sam provesti s njim. Svjesno. Zašto sam tako odlučila? Čime me to kupio? I zašto sada sve toliko analiziram? Držim ga pod povećalom i mjerim svaku njegovu riječ? Svaku svoju reakciju? Nisam li to trebala učiniti davno prije? Prije nego sam pristala da bude dio mog života?

Osjetio je kako ga promatram, podigao je glavu s novina i pogledao me. *Osjeća li da sam se promijenila?* - pomislih. Sklopio je novine i spustio ih na stolić između nas.

„Jesi dobro?“ upitao me. Po tko zna koji put u zadnjih nekoliko dana. Svaki put moj je odgovor bio isti. Jedno kratko *da*. Nije tražio nikakva dodatna objašnjenja. Nije mario? Nije se usudio znati? Ne govori se *da* nekome tko izaziva takvu šutnju i nemir u tebi. Lukine riječi. Smiješno. Iste osjećaje je i on sam izazivao u meni.

Nekad mi se činilo suludim da brak kao institucija uopće postoji. Kako je zapravo moguće održati vezu s nekim dugih 20, 30 i više godina i istovremeno biti s tom osobom uvijek na istome putu, s njom gledati u istome pravcu? Svi kao jedinke prolazimo kroz različite faze u svojim životima. U nekim trenutcima, da bi bili sretni, moramo potpuno promijeniti svoj smjer. Ako druga osoba to ne želi ili ne mora, po logici stvari dolazi do pucanja odnosa. Ili tišine u kojoj svaka strana trpi i pati, tvrdoglavo ne želeći odustati. Nisu li oni što čitav život provedu s jednom osobom zapravo samo izvrsni glumci, odričući se kroz godine malenih djelića sebe za dobrobit samog odnosa. Nisu li brakovi samo okovi na krilima svakog od nas, stvoreni samo da obvezuju, guše i ograničavaju naš let?

„Želiš li se ti uopće udati za me?“ Filipovo me pitanje zateklo.

Ispravila sam se i okrenula prema njemu. Stajao je meni iza leđa, naslonjen laktovima na prozorsku dasku, pogleda uprtog negdje u daljinu.

„Molim?“ smeteno sam upitala.

„Čula si me, Tina.“

Čula, o da. A svaka žila u mojoj unutrašnjosti je vrištala - *Ne! Ne želim, ti prokleti manipulatorski gade!* Kao da je on kriv što sam mu se svojom voljom dala oblikovati. Osjećala sam valove panike pri samoj pomisli da ću život provesti zaključana u kavezu obmane. Jer jedino tako će Filipov i moj brak funkcionirati. Ako nastavim glumiti. Ako nastavim biti dobra, pokorna i ljupka. Ako nastavim svojom tišinom prositi za ljubav. No, moj je razum još uvijek odbijao prihvatiti stvarnost. Poput kakve tvrdoglave guske, gurala sam naprijed u potpuno krivom smjeru, srljajući u propast.

„Ne pričaj gluposti, Filipe“, osmjehnula sam se lažno, naivno vjerujući da je dovoljno glup da mi povjeruje.

On koji je znao kako dišem. On koji mi je dao život.

Promatrao me zamišljeno neko vrijeme. Udaljio se od prozora, prišao mi s leđa, spustio ruku na moje rame i blago ga stisnuo.

„Nikad nisi znala lagati, Tina“, prošapće. Izašao je prije nego sam imala prilike dati mu ikakav odgovor.

Moć. Sve se kod njega svodilo na igru moći. Ako sam bila dovoljno glupa da pristanem biti dio njegove potrebe za posjedovanjem po cijenu bilo čega, sve drugo, pa i moji osjećaji prema njemu, bili su potpuno nebitni.

Nijedno od nas se nije pomaklo, nije napravilo apsolutno ništa da promijeni tok kojim su išli naši životi. Znala sam da Filip po tom pitanju nikad neće učiniti apsolutno ništa, da je bez obzira na sve spreman stati sa mnom pred oltar. Ne zbog silne ljubavi prema meni već zbog silne želje za raspolaganjem tuđim životima na način koji samo njemu donosi korist. Zbog snažne želje da zadrži masku savršenog života koju je imao prema svijetu koji ga okružuje. I potajno se nadao da zbog svoje plašljive i slabašne duše koju je znao da imam, ni ja neću biti u stanju promijeniti tok svog života.

Zanimljivo je to. Može ti se svijet raspadati, možeš biti svjestan da ti čini malo ili nimalo dobra pa opet, svom snagom ćeš se boriti da ga zadržiš na okupu. Egu tako teško pada priznati pogrešku, lošu prosudbu ili odluku, da će se radije kupati u patničkim vodama do kraja svog života.

Kako bi bilo divno da se istom snagom borimo za svoje snove...

15.

*"Ne preživljavaju ni najjači, ni najpametniji.
Preživljavaju oni koji se najbolje
prilagođavaju promjenama."
Charles Darwin*

Šalje: Matea.Knezevic@gmail.com

Prima: Tina.Kralj@gmail.com

Predmet: Lijepa moja Hrvatska, fališ mi!

Vrijeme drukčije teče u Irskoj, Tina. Pa barem meni. Ne okrenem se, proleti dan, tjedan, mjesec. Valjda zato što je sve novo i zanimljivo, plijeni pažnju i propitkuje granice moje znatiželje.

Upoznala sam nedavno jednu Dalmatinku. Sjedile smo neki dan u nekom baru i ispijale višesatnu kavu. Odnosno, pokušale ispijati. Ne znam pamtiš li Divku? Eto, irska kava je upravo to. Samo još da udrobim babinog kruva unutra i eto mi večere... :)

Zamišljale smo makijato na rivi dok nas je kroz prozor pratilo dublinsko sivilo, pokoja kap kiše i vječito nacereni Irci. Konobarice su nam nakon nekih pola sata slale pomalo zlokobne poglede jer smo svojim sjedenjem od skoro dva sata prekršile nepisano pravilo pijenja kave u Dublinu. Iskapi i vozi. Samo, ne shvaćam kako to uspijevaju sa šalicom od skoro pola litre? No dobro. Znaš što sam shvatila? Ono što se meni sviđa više od samog Dublina, jesam ja u Dublinu. Konačno vidim drugu stranu sebe, stranu koja mi se strašno

sviđa. A reci mi, molim te, kako se ne osjećati dobro kad čuješ glazbu na svakom uglu, vidiš opuštene i nasmijane ljude koji kao da nikad ne proživljavaju stres.

Ali svejedno, moram ti priznati, jako sam nostalgična. Čak i ja, kojoj je patriotizam negdje dolje u peti, je ćutim. Možda nekad dobiješ dojam da je ovdje sve divno i da cvjetaju samo ruže. Vjeruj nije. Ljudi su ipak ljudi gdje god da odeš. I na kraju se sve svodi na to da moraš odvagnuti koja država ima više pluseva. U konačnici, sve ima svoju cijenu. I odlazak i ostanak. Treba samo izabrati onu povoljniju.

Kako mi je trenutno u Irskoj, pitaš me? Dobro. Ne savršeno, ne idealno. Dobro. Sretna sam, smirena, otkrivam novu sebe.

I dok su se neke stvari posložile da nisu mogle bolje i za neke stvari sam dobila priliku o kojoj sam u Lijepoj Našoj samo maštala, neke su ispale totalna koma. Bilo je izazova jakih poput vjetrova koji su donedavno nemilosrdno harali Dublinom, šapnuli bi tu i tamo, želiš li to zaista? Ne bi li bilo jednostavnije sjesti u prvi avion i samo otići? Čovjek bi rado linijom manjeg otpora... I da, bilo bi jednostavnije, ali da li bi bolje? Ne bi. Ne bi bilo ni isto k'o prije. Davno je rečeno da je najbolje da se čovjek, kad već jednom ode, nikad ne vraća, jer nikad neće naći ono što je ostavio... Ima tu neke istine. Hoće nostalgija ponekad da te navuče na tanak led.

Da si ne znam kako loše živjela u Hrvatskoj, osjetit ćeš je. Za onim dobrim stranama koje Lijepa Naša unatoč svemu posjeduje. Vjerujem da nostalgija postoji u svakom životopisu iseljenika. Zašto? Iz jednostavnog razloga - jer je tvoj novi život eto upravo to. Novi. Uspomene treba tek stvoriti. One i stvaraju nostalgiju, zar ne? U svojoj si domovini postala ono što jesi. U njoj si stvorila određeni

sustav vjerovanja i vrijednosti prema kojem promatraš ostatak svijeta. Sad krećeš u novu avanturu. Tvoji sustavi sudaraju se s potpuno novim, drukčijim sustavima koje je netko baš poput tebe isto gradio čitav svoj život... I kako u takvim situacijama ne osjetiti nostalgiju?!

Znači li nostalgija da se želim vratiti? Ne. lako mi je padalo napamet. O, da. Pogotovo kad sam shvatila da sam od četiri mjeseca u Irskoj dva provela balavog nosa s grloboljom i povišenom temperaturom. U ljekarni mi već upućuju pomalo sumnjive poglede, a ja se samo želim zavući pod jorgan na majčinom kauču i slušati braću kako valjaju gluposti, majku kako se dere na njih i juhu kako krčka na štednjaku... Ili doći kod tebe, zavaliti se u onaj tvoj udobni kauč, jesti one kekse koje tako prokleta dobro praviš, nalijevat' se kavom i tračati do jutra. Reći da ne osjećaš nostalgiju je ravno priznanju da nikad nisi bio sretan. A jesi. Makar se radilo o višesatnom obrađivanju tvojih slika s nekog tamo vjenčanja. :)

Dakle, da, nostalgična sam. Nekad više, nekad manje. Nekad mi baš sve ide na živce; i ta irska ljubaznost kad osmijeh ne dodirne oči, bezobrazni klinci u tramvaju, polugole napadno našminkane cure od jedva trinaest godina, prosjaci koji nakon odrađenog posla odu pravo u pub, potreba da se uklopim, raznolikost koja me samo podsjeća na nestalnost, a ona zna stvoriti jak nemir. Nekad mi je sve to smiješno, trivijalno i nebitno. Uživam u anonimnosti, opuštenosti i jednostavnosti koju su samo Irci u stanju stvoriti, neopterećena balkanskim mentalitetom i komplikacijama koje vječito proizlaze iz istog...

Ljubim te,

Matea

16.

*"Ni haljinu ne valja krpiti, a kamoli ljubav."
Meša Selimović*

Izašla sam iz auta i poravnala haljinu. Bila je divne nijanse tamnozelenene, kratkih rukava, stisnuta u struku i proširena u donjem dijelu. Uživala sam u osjećaju meke tkanine koja je lelujala oko mojih bokova i hrabro podnosila ožujsku hladnoću, poskakujući s noge na nogu, ruku čvrsto prekriženih na grudima. Tanki sako koji sam nosila preko haljine nije mi bio od neke velike koristi, a vjetar koji je počeo puhati davao je dojam hladnije večeri nego što je bila.

Osvrnula sam se po parkiralištu. Slavljenici su pristizali, muškarci u elegantnim odjelima nisu dijelili iste boljke kao njihove oskudno odjevene pratnje. Kud god bih pogledala, svaka žena je brzinom, kojoj su joj dozvoljavale visoke potpetice, šprintala prema ulazu u hotel. Pokoja bi ogrnuta muškim sakoom ponešto bolje podnosila hladne nalete vjetra. Dok sam ih tako promatrala, osjetila sam kako mi Filip stavlja svoj sako preko ramena.

„Nije hotel daleko“, osmjehnula sam mu se.

„Svejedno“, uzvratio mi je osmijeh.

Uhvatila sam ga ispod ruke pa smo se zajedno uputili do sale hotela, gdje je bilo organizirano slavlje vjenčanja njegovog kolege s posla.

Do tada sam već bila prilično opuštena. Par dana prije svadbe, saznala sam sasvim slučajno da je i Luka jedan

od gostiju, s mladenkine strane. No nisam ga vidjela kad smo, po dobrim starim dalmatinskim običajima, došli pred mladenkinu kuću, niti je bio u crkvi na samom vjenčanju. Zaključila sam da nije došao na svadbu i prijašnji grč zamijenilo je ogromno olakšanje. Živciralo me što dio mene ipak osjeća razočaranje što ga neću imati prilike vidjeti. Od zadnjeg susreta, prošlog studenog, nisam ga vidjela, iako smo povremeno znali razmijeniti nekoliko poruka koje nisu služile ničemu osim produženju mučenja, stvaranju pitanja bez odgovora, potpirivanju čežnje koju sam prisilno htjela ugasiti. Ipak, osjećala sam kako potreba za njim jenjava, ili sam možda samo s vremenom lakše podnosila njegovu odsutnost, ne znam. I dalje mi je često bio u mislima, i dalje sam vodeći ljubav s Filipom zamišljala njega, i dalje sam cijelim srcem bila Filipu potpuno nevjerna, upućivala mu lažne osmijehe i izljeve nježnosti, a on ih je uredno prihvaćao. Nismo li zapravo bili stvoreni jedno za drugo?

Sala je bila raskošno uređena u pastelnim nijansama žute i zelene, no uglavnom je dominirala bijela. Buketi bijelih ljiljana, ruža i žutih gerbera krasili su stolove na kojima su pored pribora za jelo stajale kartice s imenima gostiju. Tek što smo sjeli za svoj stol, bend je zasvirao Oliverovu *Moj lipi anđele* i na plesni podij izašli su mladenci i kumovi. Filip se ustao, uhvatio me za ruku i povukao na noge.

„Pleši sa mnom“, tiho me zamolio.

Bio je neobično romantičarski raspoložen zadnjih nekoliko dana. Osmjehnula sam mu se i pošla za njim na podij. Gibali smo se lagano u ritmu glazbe, glavu sam naslonila na njegovo rame, rukom me nježno milovao po leđima. Sklopila sam oči razmišljajući kako je donedavno ovo bilo jedino što sam tražila od nas. Sad mi se činilo

da ni taj sklad kojem sam toliko težila ne bi bio dovoljan, čak i da traje vječno. Bilo mi je sasvim jasno da je samo pitanje vremena kad ću učiniti kakav pogrešan korak koji će probuditi nesklad između nas, pa se potom ispričavati, činiti sve da ispravim svoju grešku, hodati kao po staklu, tražeći način da ga odobrovoljim, da uklonim napetost između nas. Tako smo nas dvoje funkcionirali. Takvu sam sudbinu sebi servirala. Majka bi bila ponosna, idem njezinim stopama.

Glazba je stala. Podigla sam glavu s Filipovog ramena i tad sam ga ugledala. Stajao je naslonjen na šank držeći čašu u ruci, pogleda prikovanog na nas dvoje. Na trenutak sam prestala disati osjećajući se poput djeteta uhvaćenog s rukom u kutiji punoj keksa. Bio je odveć daleko da bih mogla pročitati išta s njegovog lica, iskapio je piće iz čaše i spustio ju na šank. Čula sam Filipa kako me zove.

„Tina, kamo si odlutala?“ jedna ruka mu je još uvijek počivala na mojim leđima, drugom je blago dotakao moj obraz i okrenuo me prema sebi. „Želiš li još plesati?“

„Ne“, osmjehnula sam mu se. „Kasnije, žedna sam. Vratimo se za stol.“

I samo tako prestala sam razmišljati jasno. U razgovorima za stolom sudjelovala sam površno, čašu praznila češće nego inače. Primijetila sam nekoliko upitnih pogleda od Filipa, no uspijevala sam ih zavarati osmijesima koji su poručivali - *Samo se zabavljam*.

Postala sam prvoklasna glumica - prošlo mi je iznenada kroz misli. Nije li gluma jedino što činim sada? Ne glumim li sve ovo vrijeme otkako sam izašla iz Lukinog kreveta? Održavam privid? Bacam laž jednu preko druge i tonem sve dublje? Da bih samoj sebi dokazala što? Da bih svijetu dokazala što? Da nekoga koga voliš dugi niz godina ne

možeš tek tako prestati voljeti? Ako jedna ljubav tako lako može ustupiti mjesto drugoj, kakva joj je vrijednost? Kakva je to moja sposobnost da volim, kad je želim mijenjati čim naiđe na prepreke i kušnje? Možda nikad nisam ni voljela. Jesam li ikad zapravo voljela Filipa? Možda nemam blagog pojma što je ljubav.

Trebalo mi je zraka. Filipu sam rekla da moram na toalet i izašla iz sale. No umjesto u toalet, izašla sam u predvorje hotela. Duboko sam udisala par trenutaka, dok mi je svjež zrak punio pluća, trudeći se primiriti svoje ludo srce. Tijelo mi se treslo od hladnoće, vreli dah u dodiru s hladnim zrakom podsjećao na okorjelog pušača koji požudno uvlači pa potom izbacuje iz sebe cigaretni dim. U meni se javila želja za toplinom i tišinom svog doma, da sjedim ušuškana u svom krevetu s milijun jastučića, toplom šalicom čaja i dobrom knjigom. Daleko od kaotičnih emocija koje su se u mom srcu neprekidno borile za prevlast. Izdržala sam još nekoliko minuta pa se zatim uputila natrag. Dok sam prolazila pokraj recepcije, iz sale je izašao Luka. Istog trena poželjela sam istrčati natrag na hladnoću da joj dam priliku umrtviti svaki osjećaj koji on budi u meni. Kako bi to bilo praktično. Da se osjećaji isporučuju zajedno s prekidačem, ja bih bila jedna od onih koja bi neprekidno čačkala po njemu. Previše – ugasi. Premalo – upali. Suočavanje bih radije prepustila nekome drugom.

Usporio je kad me ugledao. Odijelo koje je nosio stajalo mu je kao saliveno. I to mi je išlo na živce. Baš nikad nisam mogla pronaći na njemu nešto što mi se ne sviđa. *Idealiziraj ga* - govorila sam si. Pravdala time svaki svoj osjećaj prema njemu, umanjivala važnost onoga što se rodilo između nas. I čim prestanem s tim, uvidjet ću koliko smo zapravo nekompatibilni i sve je ovo jedna smiješna, nebitna priča...

Zbunjeno sam zastala nekoliko koraka ispred njega, nespremna na emocije ispisane na njegovom licu. Bol. Čežnja. Bijes.

„Luka...”

„Drago mi je da si sretna”, prekinuo me. „Lijepo vas je vidjeti skupa.”

Nije mi promaknula ironija u njegovom glasu, rastresen izraz lica. Osvrnuo se oko nas, a ja sam pratila njegov pogled. Stajali smo ispred ulaza u salu vidljivi apsolutno svima, desno od nas nalazio se ulaz u hotel i recepcija, a na lijevoj strani put je vodio do toaleta kojim su se koristili i posjetitelji sale i gosti kafića koji je počinjao odmah pokraj ulaza u toalet, ograđen visokim sobnim biljem. Upravo u tom trenutku vrata sale su se otvorila i dvije djevojke su izašle hihoćući se i pridržavajući jedna za drugu. Srećom, ni jednu nisam poznavala. Pomislila sam kako bi Filip reagirao da me vidi sada s Lukom. Koju bih mu laž servirala da bih osvijetlila svoj obraz? Sama činjenica da upravo razmišljam o tome stvarala mi je strahovitu mučninu u želucu. U što se ja to pretvaram? Tko sam to ja?

„Luka, mislim da nije ni vrijeme ni mjesto...”

„Zar je ikada i bilo?” odbrusio je i dodao jedno kratko *dodi* dok me zaobilazio i produžio prema liftovima koji su se nalazili pokraj recepcije. Blago zavučeni, davali su sklonište od ulaza u salu i većeg dijela kafića. Čekajući da mu se pridružim, koristio je priliku da me otvoreno odmjerava od glave do pete, zadržavajući pogled na mojim grudima koje je haljina otkrivala. Umjesto da mi to laska, činilo me da se osjećam jeftino poput kurve. Srce mi je ubrzano tuklo, noge se pretvorile u nekakvu masu nesposobnu

da me drži u ravnoteži bez ogromnog napora koji sam morala uložiti da ne bih izgledala kao kakva roda prisilno bačena u štikle. Poraženo sam shvatila da, unatoč svemu, Luka djeluje na mene jednako kao i prije četiri mjeseca, ništa se nije promijenilo. Osim čežnje koja je bila gotovo nepodnošljiva. I da, opet bih to učinila. Da smo sami ovaj tren, svukla bih haljinu. U njegovoj blizini grizodušje nije imalo šanse.

Mogla sam se zamisliti kako ga satima promatram. Vječito neuredne tamne kovrče nisu marile za elegantnim odijelom koje je nosio, i dalje su neukroćeno stršale oko njegove glave čineći ga još više privlačnim. Voljela sam sitne bore u kutu njegovih očiju. Kao i nos koji je bio pomalo kriv, što je zaradio u tuči još kao tinejdžer. Gornja usna bila mu je tanja od donje i bila u stanju pružiti očaravajući osmijeh čineći svaki puta malene rupice u kutevima njegovih obraza.

„Vidiš, to mi nikad neće biti jasno“, prišao mi je blizu, toliko blizu da sam nesvjesno ustuknula korak. Miris alkohola u njegovom dahu miješao se s mirisom njegovog parfema koji me podsjetio na sve one trenutke kad sam mu bila u zagrljaju, glave zaronjene u njegov vrat, duboko udišući miris njegovog znojem orošenog tijela nakon intenzivnog vođenja ljubavi.

„Gledaš me tako...“ nije dovršio rečenicu. Umjesto toga šutke me promatrao, očima šarao po mom licu tragajući za tko zna čim.

„Kako?“ upitah jedva čujno. Oči nisam mogla odlijepiti od njegovih, fascinirao me način na koji utječe na mene. Poput kakve droge.

„Tako...“ prošaptao je. „Kao da ti nešto značim.“

„Značiš.“

Nasmijao se, okrenuo na peti i napravio nekoliko koraka, zatim se ponovno vratio natrag.

„Da... toliko da se za dva mjeseca udaješ za drugoga.“

„Luka, molim te...“

„Tvoja odanost je zaista impresivna. Za tvoje dobro nadam se da je pokreće ljubav, jer sve drugo bi bilo potpuno degradiranje svojeg bića. Iako... zaista mi je teško povjerovati u to nakon svega što se zbilo između nas...“ glas mu je pukao.

Ugrizao se za usnu i ustuknuo korak. Pogled mu je bio optužujući, ljutit.

Vrata lifta taj tren su se otvorila, a Luka i ja ustuknuli smo kao opareni. Iz lifta je izašao postariji par, uputio nam osmijeh pun razumijevanja i nestao u smjeru recepcije. Vjerojatno smo izgledali kao ljubavni par u svađi. Opet sam pomislila na Filipa i kako zaista ne bih voljela da me vidi ovako.

„Sigurnost je uvijek privlačna, zar ne?“ rekao je. „Toliko da je se ne bi odrekla ni po cijenu unutaršnjeg mira.“

„Nemoj...“

„Što nemoj?!“ povisio je glas gledajući me ljutito. „Ne vjerujem da ću ti ikada moći oprostiti što si nas tako lako odbacila.“ Alkohol mu je oduzimao uvijek prisutnu samokontrolu. Pomislila sam kako nije fer da me toliko optužuje netko tko ni u jednom trenutku nije poželio ništa više od onoga što smo imali. Odnosnom, barem nije nikada rekao. S druge strane, da je na bilo koji način pokušao utjecati na moju odluku da li da se udam za Filipa

ili ne, zamjerila bih mu što se petlja u nešto što se tiče samo mene. U glavi mi je bio kaos.

„To se nije smjelo dogoditi“, jedva čujno sam izustila.

„Ali dogodilo se“, odbrusio je.

„I što sad želiš od mene!?“ planula sam osjećajući se isprovocirano „Ni na što te nisam tjerala, niti sam te lagala. Žao mi je što nisam ispunila tvoja očekivanja, ali činim najbolje što mogu...“

„Ne činiš najbolje što možeš, činiš ono što ti je najlakše, ideš linijom manjeg otpora.“

„A otkud ti, molim te, možeš znati što je za mene najbolje!“ pogledala sam ga ljutito, pitajući se bi li stvari bile drukčije da je njegova ratobornost, koja je očito izvirivala kad je bio pod utjecajem alkohola, bila dijelom njegovog karaktera i u trijeznom stanju. Šutio je beskrajno dugo, nijemo me promatrajući.

„U pravu si, ne mogu znati“, reče na kraju. „Oprosti, pripit sam.“

Rukom je prešao po čelu, zaklopio oči i duboko udahnuo. Kad ih je ponovno otvorio, mogla sam jasno vidjeti kako razum preuzima vlast nad njim.

„Nisam planirala ništa od ovoga, pobogu“ rekla sam pomirbenim glasom. „Nisam se ustala jednog jutra i rekla - *Hej, zašto se danas ne bih iz čiste dosade poigrala s osjećajima ljudi oko sebe? Zašto ne bih svoje toliko zakomplicirala da više nisam u stanju nijedan imenovati bez da se upitam postoji li uopće ili je samo plod moje mašte?* Žao mi je, Luka.“

„I meni“, tiho je uzvratio.

Zamišljeno je zurio u ogrlicu oko mog vrata. Prebiral sam po njoj prstima otkrivajući svoju unutarnju nervozu i nemir. Shvatih da mi se ruke tresu. Ispustila sam ogrlicu i prekrížila ruke na grudima ne znajući kamo s njima.

„I meni, Tina... nemaš pojma koliko“, gorak osmijeh preletio mu je preko usana.

„Gle, svi mi živimo svoje izbore, zar ne? Zbilja ti želim svu sreću.“

„Luka...“ počela sam, no nisam zapravo znala što reći.

I u tom trenutku nešto se u meni slomilo. Napravila sam izbor? Sama sam svjesno izabrala da se osjećam ovako jadno? I spremna sam to podnositi do kraja života? Zašto? Gurala sam uporno odgovornost donošenja vlastite odluke od sebe i čekala da me već netko nekako spasi. Ignorirala sam stvarnost, htjela natrag onu staru sigurnost i udobnost koju sam imala unazad nekoliko godina s Filipom kad sam vjerovala da je ljubav mog života i da je svijet jedna divna šarena lopta. Tvrdoglavo sam okretala glavu od činjenice koja je bila jasna kao dan - promijenila sam se. Ona mlada djevojka koja se zaljubila u Filipa imala je jako malo dodirnih točaka sa ženom u koju sam se putem pretvorila. Zbog čega mi je to bilo tako teško prihvatiti? Zbog čega sam radije birala biti nesretna nego iskrena prema samoj sebi i svima oko sebe? Jer sam svim srcem vjerovala u nešto što se pokazalo nedostojnim mog povjerenja? Jer mi je toliko vremena trebalo da shvatim? Jer sam preponosna da bih prihvatila poraz? Ionako ih je bilo i previše, što je još jedan manje više? U svom tom kaosu, jedna se misao sasvim jasno i odlučno formirala u mojoj glavi. Ne mogu se udati. Zažalila ili ne, samo je jedna stvar bila sigurna. To je bilo nešto što već odavno ne želim. Kakvog smisla ima

činiti nešto što ne želiš, koliko god to djelovalo ispravno? Logično? Odjednom, cijela mi se situacija učinila jasnom kao dan, a moj izbor sasvim jednostavnim.

„Sutra idem za Zagreb“, Luka je prekinuo tok mojih misli.

„Oh“, bilo je sve što sam uspjela reći na to.

„Prihvatio sam jednu poslovnu ponudu.“

Lutala sam očima po tipkama za lift i naglo podigla pogled kad sam shvatila što mi zapravo govori.

„Seliš se u Zagreb?“ upitala sam. Kimnuo je umjesto odgovora.

Gledali smo se nekoliko trenutaka u tišini. Oboje povrijeđeni. Tvrdoglavi. Preponosni. Svatko je od onog drugog očekivalo nekakav znak, prvi korak, priznanje postojanja mogućnosti za nečim mnogo boljim od trenutnog mulja u kojem se naš odnos nalazio. No što sam mu ja to mogla pružiti u trenutku kad je cijelo moje biće vapilo za samoiscjeljenjem? Baš ništa što bi vrijedilo. A s njim sam nekako uvijek osjećala da bi trebalo vrijediti, biti kako spada ili nikako.

„Rekao si da ne voliš Zagreb“, izustih jedva čujno. Slegnuo je ramenima.

„Trenutno mi ni Zadar nije omiljeno mjesto.“

Prišao mi je, spustio svoju ruku na moju nadlakticu i blago je stisnuo. Dotakao je svojim usnama moje čelo i tren prije nego će otići, tiho šapnuo:

„Sretno.“

17.

*„Teci poput vode.
Nekad brzo i ludo.
Nekad mirno gotovo kao da stojiš.
Nekad baš onako taman, ni prebrzo ni presporo.
Ali teci, neprekidno.
Jer tvoja jedina konstanta su tvoja kretanja.“*
Brankica Stanić

Promjena. Da, više i ptice na grani znaju da je dobra. Da ju treba toplo pozdraviti i prigrliti kao davno izgubljenog brata. U teoriji to i je istina. Naš razum vrlo dobro zna kolika je njezina korist, a koliku štetu ostavlja za sobom odlučimo li ju zanemariti. Svejedno, kad ju ugledamo na pragu svoje kuće kako neumoljivo kuca, mrzimo je iz dna duše. Proklinjemo, psujemo i plačemo. Kud si baš sad došla?! Nisi li mogla pričekati bar malo?! Godinu, dvije, tri?! Dok se moja kukavičja duša ne odluči svojim drhtavim i klimavim nogama napraviti taj prvi korak..

Promjena boli. Trga naše korijenje iz udobnih sigurnih malenih posuda za cvijeće i baca na nepredvidiva i nepoznata nam polja. Da kako god znamo pronađemo plodno tlo koje će prihvatiti naše ustrašeno korijenje. Promjena je neizbježna, koliko god joj se mi opirali.

„Ne mogu se udati za tebe“, rekoh.

Ležala sam u njegovom krevetu, u njegovom zagrljaju, osluškujući mu srce kako kuca. Njegova ruka kojom me milovao po kosi naglo se zaustavila.

Zavladala je tišina. Teška i gusta. Odjednom sam postala svjesna i najsitnijeg zvuka u prostoriji. Činilo mi se da i zrnca prašine, promatrala sam ih u traci svjetlosti koja je dopirala izvana u sobu i padala na plahtu omotanu oko naših tijela, padaju uz gromoglasan tresak. Njegova je šutnja bila nepodnošljiva. Kad bi barem vikao, derao se, nazivao me svakakvim imenima... sve samo ne šutnja. Osjetila sam kako mi postaje vruće. Prevruće. Peckale su me po obrazu dlake na njegovim prsima, njegovo srce nisam više čula, kao da je zamrlo. Njegovu ruku iznad moje kose, zaustavljenu u pokretu, osjećala sam kao ogroman uteg koji će se svaki tren svaliti na me. Konačno, izvučem se iz njegovog zagrljaja i stanem navlačiti na sebe odjeću, kao da nakon ove moje izjave više nije primjereno da me gleda голу.

Tek nekoliko riječi i tok moje sudbine je potpuno izmijenjen. Dovoljno je tek nekoliko riječi. Petljala sam po dugmadi svoje košulje, ruke su mi drhtale. Nisam se usudila okrenuti prema Filipu iako sam osjećala njegove oči na sebi. Izluđivala me njegova šutnja, ničim nije pokazivao da ima namjeru prekinuti ju.

„To je zbog njega, zar ne?“ upitao me. Tiho. Staloženo. Onako kako to biva pred oluju. Protrnula sam. On za njega nije trebao znati. Pitanja su se počela rojiti u glavi, no brzo sam ih utišala. Testira me, pomislih. Da zaista zna, reagirao bi burno, ne bi sigurno šutio.

„To je zbog mene“, rekoh, odlučivši ignorirati njegovu primjedbu.

I dalje sam stajala okrenuta mu leđima, nemoćna da se okrenem. Srce mi je divljački lupalo. Iznenada, osjetih ga iza sebe. Skupio mi je kosu u šaku, omotao je oko dlana

i grubo povukao prema sebi. Leđima sam se oslonila na njegova prsa, osjetila njegov ubrzani dah na uhu. Jednom rukom me i dalje držao za kosu, drugu je obavio oko mog struka. Nekad me uzbuđivao ovim postupcima, sad sam pak osjećala nemoć i strah. Jer je njegov ubrzani dah odavao silnu potisnutu ljutnju, a njegov čvrsti stisak želju da me nekako kazni.

„Ja sam te stvorio!“ protisnuo je kroz stisnute zube. „Ja sam zaslužan za ono što si danas! Ovako mi zahvaljuješ?!“ kipio je od bijesa. Njegov stisak graničio je s boli.

„Filipe, molim te, pusti me...“ prošaptala sam, na što se njegov stisak samo pojačao.

Prisjetih se kako sam ga svega par puta vidjela ovako ljutog. Onih par puta kad nisam nikako htjela po njegovom. Kad bih ja, njegova kreacija, poželjela misliti svojom glavom. Brzo sam odustala, trebalo je nekako zaraditi njegovu ljubav. Svačiju ljubav. Poslušna i pokorna Tina nadvladala je onu buntovnu.

Čitav svoj život željela sam se udaljiti od bilo kakve mogućnosti da živim životom svoje majke. Bila je svadljiva, trudila sam se biti šutljiva. Bila je glasna, otvorena, trudila sam se biti tiha, povučena. Voljela je bez obzira na posljedice, pustila bi emocije da je ponesu u punoj snazi, razmišljala tek kad bi tresnula o zid svom snagom. Ja sam se vječno trudila zauzdati svoje emocije, dopustila bih sebi da ih osjećam samo ako nisu previše uzdrnavale moj stoicizam. Ono što je Filip smatrao svojom kreacijom bila je tek moja želja da postanem netko drugi, i u taj moj naum on se savršeno uklapao. Odgajan u krutoj, tradicionalnoj obitelji, tražio je ženu koja zna gdje joj je mjesto.

Nisam još znala tko sam zapravo, no ono što sam znala jest da ne želim više biti netko drugi. A neka sasvim druga ja je htjela biti Filipova žena.

„Možeš bjesnjeti koliko god želiš“, rekoh mu. „Možeš me kazniti na koji god način... to ne mijenja činjenicu da ti ne mogu biti žena. Ovaj put nema pokoravanja, Filipe. Ja nisam ono što tebi treba jer ja nisam ono što ti misliš da jesam.“

„Kakva su to sad psihološka preseravanja?!“ dreknuo je, pustio mi kosu, uhvatio za ramena i okrenuo prema sebi. Bila sam poput krpene lutke u njegovim rukama. Kako tipično za mene, pomislih dok se moj pogled susretao s njegovim.

„Ne mogu, ne želim se udati za tebe“, ponovih, ovog puta gledajući ga pravo u oči.

„Osjećam da idem protiv sebe... Tko normalan ide protiv sebe? Želiš li ti da idem protiv sebe?“

I odjednom, sva muka koju sam osjećala oko ovog priznanja kako sebi, tako i njemu, nestala je kao odnesena rukom. Riječi, izgovorene naglas i puštene u svijet, kao da su dobile na važnosti, postale stvarne, istinite. U mojoj glavi vječito su bile podvrgavane raznim ispitivanjima koja su dovodila u pitanje njihovu autentičnost, samo postojanje.

Njegove ruke kliznule su s mojih ramena, gledao me... ne znam kako. Kao nikad prije zapravo. Kao da me vidi po prvi put u životu. Odmaknuo se od mene par koraka. *To je to* - odjeknulo mi je u glavi. Svih sad već osam godina svelo se na nekoliko riječi i njegovih par koraka unatrag. Razdvajanje. Odlazak. Prekid. Osam godina. Uludo potrošenih? Koliko još da iz mene izbljedi svako sjećanje

na naš zajednički život? Jer bez obzira na sve, jedno smo drugom stvorili brojne uspomene, brojne navike. Ne nestaje to s mojim izgovorenim riječima, njegovim koracima. Oh, da bar... No, moj je pogled bio neumoljiv.

„Kurvo“, procijedio je kroz zube i prošao pored mene gledajući me kao da sam nešto najodvratnije što je imao prilike vidjeti.

18.

*„Možeš izbjeći da te ogovaraju.
Da ikad išta loše kažu o tebi.
Znaš kako?
Ne želeći ništa.
Živeći šutke u sjeni,
puštajući drugima da upravljaju tobom.
Jebeš takav život.“
Brankica Stanić*

Šalje: Matea.Knezevic@gmail.com

Prima: Tina.Kralj@gmail.com

Predmet: Imam jednu tajnu, želiš li ju čuti?! :)

Znaš, mogu te zamisliti. Sjediš u onoj svojoj fotelji, udobno zavaljena, sa šalicom čaja i laptopom u krilu i čitaš ove moje švrljarije (jel to uopće riječ? :)). Nadam se da si mi dobro, tvoj zadnji mail kao da je skrivao nekakvu tugu. Rekla bi mi da je tako, zar ne? Hej, pa mi ćemo se uskoro vidjeti! Još samo dva mjeseca! Jedva čekam! Volim naše mejlove, skajpove, vajbere i mesendžere, ali fali mi razgovor s tobom lice u lice. Već neko vrijeme se pripremam da ti nešto kažem i mislila sam čekati dok ne dođem dolje, ali ne mogu više izdržati! Pa evo, ide... Upoznala sam nekoga! Oh, Tina, divan je! Da, znam čula si to milijun puta od mene... Ne kolutaj očima, znam da to radiš, ali ovog puta je stvarno drukčije. Da, znam da si i to čula milijun puta od mene... Ali ovog puta je zbilja drukčije! Viđamo se već par mjeseci, točnije, od nove godine. Vidiš li koliko sam šutjela! Puna tri mjeseca!

A znaš kako mi to teško pada... Šutjela sam jer sam htjela biti sigurna da je on ipak nešto više od puke zabave. I znaš... čini se da jeste. Zove se Niall, Irac je. Ima tamnu kosu, zelene oči i kratku bradu. Hej, stvarno ne znam što je to s Ircima i bradama, ali stoji im naprosto savršeno. Ne znam zbilja u čemu je štos, znaš da sam oduvijek mrzila bradate tipove, no bradati Irci su jedna potpuno druga priča. :) Zgodan je jakooooo, ima stražnjicu od koje ne mogu odlijepiti oči (ni ruke), no ono što me najviše obara s nogu su njegove prekrasne zelene oči. Ne vjerujem da sam ikad vidjela ljepše! Tako tople, tako upečatljive i tako mnogo govore. Ne kažu valjda zaludu da su oči ogledalo duše. Njegova je naprosto divna. Pomalo je samozatajan, što me vuče k njemu poput magneta, zanimljiv je, prilično kompleksan. Zapravo, totalno drukčiji od svih mojih bučnih, predvidljivih i seksualno ugroženih bivših ljubavnika. I, moj Bože, totalno sam se zatreskala u njega! Poput kakve tinejdžerice... Ponekad pomislim da bi trebala biti opreznija, jer ono što je dirnuo i pokrenuo u meni nije mala stvar. Krene li u krivom smjeru... Tek sad shvaćam da onom u koga se ludo zaljubiš, onako bez rezerve, daješ u ruke ogromnu moć. Moć kojom te može vinuti u neslućene visine ili pak smrviti i tresnuti tobom o pod, toliko snažno da se godinama i godinama kupiš i sastavljaš. Dođe mi ponekad da uteknem, pogotovo kad osjetim da mi je prišao opasno blizu. Starih se navika teško riješiti. No, još sam tu... jer ono što osjećam za njega je poput droge i puno je jače od moje djetinjne želje za bijegom.

Šaljem ti par slika u prilogu. Jedva čekam čuti tvoje mišljenje! U nedjelju se skajpamo, kao i uvijek, važi?

Ljubim te puno, čujemo se,

Matea

Kliknula sam na prvu sliku u prilogu i uskoro su ekran ispunila njihova nasmiješena lica. Poput kakvog strogog roditelja, kratko sam zadržala pogled na Matei i zatim svu pažnju usmjerila na muškarca pored nje. Da, bio je zaista privlačan. No, za razliku od većine lijepih muškarca nije djelovao napuhano. Široki osmijeh i otvorene, tople oči. Sitne borice oko očiju otkrivale su da je vjerojatno nešto stariji od Matee. Ima trideset i koju sigurno. Bio je baš onakav kako ga je i sama Matea opisala. No, nešto se skrivalo iza te topline u njegovim očima. Poznavala sam taj pogled. Pogled izmučene duše. Njegova samozatajnost, kako ga je Matea opisala, nije, vjerovala sam, bila nešto s čim je rođen. Tek maska kojom skriva određenje patnje i tragedije.

Dohvatila sam mobitel i napisala Matei kratku poruku na Viberu: *Sviđa mi se :)*. Mogla sam ju zamisliti kako čita moju poruku i krevelji se poput djeteta.

S grčem u želucu shvatila sam da joj ovu nedjelju preko skajpa moram toliko toga reći.

Kao u kakvom filmu čiji sam tihi gledatelj negdje u kutku kina u potpunoj tišini. Tako se odvijao moj život nakon prekida s Filipom. Osjećala sam se neobično, onako kako nikad do tada nisam, mnoge emocije nisam znala uobličiti, dati im ime, smjestiti ih u jedan od svojih brojnih, tako dragih pretinaca. I po prvi put u životu shvatila sam da je to u redu. Da ne mogu i ne moram imati odgovor na sve. Da je sasvim u redu poslušati svoju intuiciju, svoje srce, iako ti je potpuno nejasno kamo te vode jer u konačnici donijeli su mi neopisivo olakšanje i mir. Nisam znala tko sam, što želim, no sasvim sam dobro znala što ne želim. Ogradiviše se od neželjenog, kao da sam prodisala. Presjekla okove.

Pomalo me strašilo kako sam bila u stanju ne osjećati ništa prema prekidu s Filipom. Nije mi nedostajao, ni on, ni išta od našeg zajedničkog života. Iako su podsjetnici bili svugdje oko mene i bilo ih je nemoguće izbjeći, nisu me dodirivali. Kao da su pripadali nekoj drugoj Tini, nekom drugom životu. U meni su se izmjenjivali osjećaj tek stečene slobode i osjećaj nepoznatog koji se prostirao preda mnom. Što bih to ja sad trebala činiti? No prije nego sam si uspjela odgovoriti, okolina se pobrinula da unese novi kaos u moj svijet. U svijet Tine dobronice, one Tine koja uvijek čini prave stvari. Za druge. Da je vole.

Između ostalog, trebalo je toliko toga otkazati: pozivnice za vjenčanje, bend, salu, svećenika... a sve to zahtijevalo je kontakt s ljudima, zahtijevalo je reći naglas - *Vjenčanja neće biti. Mi više nismo jedno, ako smo ikad i bili.* I dok sam se s jedva skrpanom hrabrošću odlučila uhvatiti u koštac sa svime, jer je Filip velikodušno sve meni prepustio tako da je doslovno propao u zemlju nakon našeg prekida, jedan neočekivani događaj ponovno je potpuno preokrenuo moj svijet.

Trebala sam znati. Trebala sam to očekivati. Filip nije tip čovjeka koji tako lako prihvaća poraz. Razvoj stvari van njegovog plana, njegovih želja i očekivanja.

Tog me popodneva trgnuo iz sna tihi, ali konstantni zvuk kojem nisam odmah uspjela odrediti izvor. Protrljala sam svoj vrat i namrštila se. Zbog neudobnog položaja u kojem sam zaspala, vrat i glava su mi se raspadali. Zbunjeno sam se osvrnula po svom dnevnom boravku, još uvijek ne uspijevajući razaznati zvuk koji se javljao svako toliko. Pogled mi je pao na računalo za mojim radnim stolom i tad mi je doprlo do svijesti. Zvuk obavijesti. Divljao je kao da sam u najmanju ruku kakva rock zvijezda s hordom

obožavatelja koja na socijalnim mrežama redovito updatea svoje divljenje. Pritisnula sam tipku enter i uskoro se na zaslonu pojavila stranica mog Facebook profila. Crvene ikonice pokazivale su nekoliko poruka i daleko veći broj obavijesti koji se neprestano povećavao. Otvorila sam inbox i brzim pogledom preletjela po porukama. *Kako si? Jesi dobro? Mogu li što učiniti?* Čitala sam ispod imena nekih svojih prijatelja. Odmaknula sam se od ekrana plašeći se pogledati obavijesti koje su i dalje uredno pristizale. Srce mi je divljalo, osjećaj panike se pojačao. U mom se umu pojavilo samo jedno ime. Filip. Što god da je bilo, jednostavno sam znala da je on krivac. Ubrzo sam pronašla fotografiju na kojoj me on tagirao. Ja u predvorju hotela, u elegantnoj tamno zelenoj haljini, s grčem na licu i sklopljenim očima. Ispred mene Luka, njegova ruka na mojoj nadlaktici, njegove usne na mom čelu. Grč na njegovom licu, sklopljene oči. Trenutak kad mi je poželio sreću i otišao. Trenutak prepun emocija koje su se čak i na fotografiji mogle jasno vidjeti. Trenutak kad sam čvrsto odlučila da se neću udati. Filipov komentar uz fotografiju je bio: *Dragi moji prijatelji, vjenčanje je otkazano, pogodite zašto?* Ispod fotografije slijevalo se more komentara. Filip je postao svetac, a ja kurva. Pomislila sam kako ću se onesvijestiti.

Živjeti svoj život. Onako kako želiš. Poštivajući pritom tuđe živote, tuđe izbore. Mnogi od nas će se složiti da je to tako, da tako treba biti i da je tako jedino ispravno. Pa zašto onda činimo baš sve suprotno? Uplićemo se u tuđe živote nepozvani, uzimamo si za pravo suditi, dijeliti savjete jer, eto baš uvijek mi znamo što je najbolje, najispravnije.

Moj život kakav sam poznavala do tada potpuno se slomio, rasuo kao kula od pijeska. I bila je to moja osobna

bitka sve do trenutka Filipove aktivnosti na društvenim mrežama. Od tada, moj život je postao svačiji. Moji postupci procjenjivani i bodovani kao na kakvom testu čiji je rezultat služio kao ocjena mog karaktera, mene kao osobe. I baš svatko je imao nešto za reći. Dok su svoje živote ljubomorno čuvali od pogleda drugih, bivali i vragovi i sveci i još milijun nijansi između u svoja četiri zida, tudi su bili savršeno mjesto za liječenje frustracija. Samo tako, preko noći, od dobre curice postala sam ona loša. U svega nekoliko tjedana izgubila sam toliko toga: ugled, poštovanje, mnoštvo takozvanih prijatelja i, ono što me najviše boljelo, svoj dotadašnji poslovni ugled. Mnogi su ljudi otkazivali ugovorena fotografiranja za vjenčanja, novi upiti su stizali, ali ne istim intenzitetom kao prije. Bilo mi je neshvatljivo da bi ljudima nešto što se ticalo mog osobnog života moglo biti presudno u ostvarivanju poslovne suradnje sa mnom. Bila sam fotograf, ne netko tko svoju profesiju temelji, između ostalog, na besprijekornom privatnom životu. Ipak, događalo se upravo to. Nešto kasnije shvatila sam da je to uvelike bila Filipova krivica. Ukratko, poznavao je mnogo ljudi. Ti isti su poznavali ljude koji su poznavali ljude... Zadar nije nešto posebno velik grad.

Svako malo od nekog bih čula neku novu vijest vezanu uz mene koja bi potekla od Filipa, očito je imao cilj poniziti me što više, gurnuti ispod nule na društvenoj ljestvici. Što nažalost nije zahtijevalo puno truda iz jednostavnog razloga jer sam bila žena. Zlatno pravilo Balkana: žene mogu sve što i muškarci, ali dok su oni u kršenju određenih pravila frajeri, nama uvijek bez iznimke pripada uloga kurve.

Filip je to činio vješto, u maniri prevarenog, napaćenog zaručnika, čovjeka koji mi je pružio apsolutno sve. Manipulirao je okolinom, baš kao što je to godinama

činio sa mnom, sve u svoju korist. U prijeveri rijetko tko vidi nijanse, svi gledaju kroz crno bijele naočale i u mom je slučaju stvar bila kristalno jasna. Prevarila sam divnog čovjeka.

„Ni mater joj nije bila ništa bolja“, čula sam jednom postariju gospođu kojoj nisam znala ime, ali sam je poznavala iz viđenja, živjele smo u istoj ulici. Ogovarala me preko telefona nekome dok je čekala red na blagajni supermarketa, nesvjesna da stojim točno iza nje. Platila je svoj račun i ugledala me tren prije nego će otići. Sva samouvjerenost koju je do tada imala isparila je s njezinog lica. Blijeda poput krpe, napustila je trgovinu.

Mom je egu sve to teško padalo, uništavala se slika dobre, savršene Tine koja uvijek čini pravu stvar. Nešto što sam smatrala više nego potrebnim u svom životu da bih preživjela, nešto u što sam ulagala ogroman trud, sad je nestajalo poput snijega u proljeće, takvom brzinom da se pitaš je li ikada uopće i bio tamo. No nisam činila ništa da bih se opravdala bilo kome. Mnogo prije javnog cirkusa, krivnja i grizodušje bili su stanari moje duše, nije mi to trebao nitko dodatno isticati. Jednostavno, bila sam kriva. Kakav god naš odnos bio, ja sam bila ta koja je počinila preljub. Ipak, povremeno mi se činilo da me kod prijevere više mučilo to što je društveno neprihvatljiva, ne toliko to da sam je uistinu i počinila. Moje grizodušje odnosilo se na druge, na onu dobru staru - što bi selo reklo, dok moje srce ni u čemu nije vidjelo krivice. I cijela situacija mi je postajala smiješna. Dokaz koliko malo ljudi živi i brine za svoje živote. Koliko im malo poklanjaju pažnje, koliko bježe od njih u neke tuđe samo da bi im bilo lakše. Sve što se dogodilo, ticalo se samo Filipa, Luke i mene. Ako sam ikome trebala polagati ikakve račune, to smo bili nas troje.

Sigurno ne polovici grada. Grada koji me gurao na sam rub svoga postojanja u njemu. Odjednom, Zadar mi je postao pretijesan.

Znaš one vrtuljke po dječjim parkovima? Obožavala sam ih kad sam bila mala. Gonjena istim osjećajem kad sam porasla, sjela sam jednom na njega da bih još jednom oživjela onaj dobri stari osjećaj, kad se cijeli svijet vrti oko tebe, kosa ti viori na vjetru, a ti se čvrsto držiš za rukohvate i umireš od smijeha... Kao odrasla nisam uopće uživala u vožnji. Bilo mi je zlo. Po silasku, teturala sam parkom kao bezglava kokoš, potpuno dezorijentirana. Eto, tako se i sad osjećam. – napisala sam kao odgovor na Mateino pitanje o tome kako sam i pritisnula tipku enter na svom laptopu.

Baš kao i u svom djetinjstvu, i ovog puta moja borba je bila moje povlačenje. Očigledno u opisu mog karaktera nije stajalo da budem buntovnica, da odmahnem rukom na sve i unatoč svima s osmijehom od uha do uha šetam gradom. Zahtijevalo je to previše pretvaranja, pokazivanja onoga što ne osjećam. Jedino što sam ja željela je da me jednostavno svi puste na miru. Pažnja koja je bila usmjerena na mene nije mi niti malo odgovarala i nije jenjavala kako je vrijeme prolazilo. Možda i je, ali sve ono što je ostalo, previše je podsjećalo na sve ono što sam htjela zaboraviti. Osam godina provedenih s Filipom, bile su posvuda oko mene; u raznim mjestima, poznanicima i zajedničkim prijateljima. Vjerujem da napraviti drastičan rez u svom životu ne možeš ako se u potpunosti ne odcijepiš od onoga što si nekoć bio. Od svih mjesta koja si posjećivao, ljudi koje si poznavao.

Matea je željela da dođem u Irsku. Da se odmorim, maknem od svega, a možda i ostanem. Ovo posljednje posebno je priželjkivala dok ja sama nisam imala pojma što

bih. Pogled na vlastitu budućnost nikad mi nije bio mutniji. U konačnici, jedan Matein mail natjerao me da napunim svoje kofere i odem:

Ono što odlazak u bilo koju stranu državu neminovno donosi je promjena. Ne možeš joj umaći, a i što bi? Nešto najljepše što si čovjek može priuštiti su nova iskustva, nove prilike za rast i rad na sebi. Dublin me promijenio.

Sloboda koju dobiješ odlaskom iz svog gnijezda, osim straha od nepoznatog, donese sa sobom i ponešto dobrih strana. Usudiš se. Ono za što si do jučer mislila da ne možeš, sad činiš s takvom lakoćom... Okolina te ne koči, ne poznaješ je, njezine predrasude su ti strane. One od doma, uhodane, saživljene s tobom, samo su te davile. Ograničavale te.

Ti to ne možeš - ta divna poruka koja se uvijek nekako u našim krajevima često šalje. O čemu god se radilo. Tko god bio kriv: država, političari, rat, neimaština, konzervativni stavovi, negativni ljudi, susjeda Kata s dvogledom na prozoru svoje kuhine koja samo čeka da zajebeš pa da sutra cijeli grad zna. Ta poruka ti ovdje ne znači baš ništa. Ovdje si jednostavno ono što jesi. Ovdje si ono što želiš biti.

Po prvi put u životu ne brinem. Po prvi put u životu ne doživljavam stres na poslu. Po prvi put u životu ne osjećam pritisak okoline, ne osjećam na leđima dvoglede susjeda poput Kate. Možda i jesu tu, ali jednostavno više ne marim.

Pitaš me često, isplati li se? Da, isplati se, Tina!

Jer što si ako ne učiš, ne sazrijevaš, ne mijenjaš se?

Ništa.

Tek postojiš poput ustajale vode.

19.

*„Pridite k rubu“, rekao je.
„Bojimo se“, odgovorili su.
„Pridite rubu“, rekao je.
Došli su. Gurnuo ih je.
I oni poletješe.“
Guillaume Apollinaire*

Moja draga prijateljica Matea, osim što je dane provodila radeći, noći otkrivajući čari irskih pubova, a vikendom one svog zgodnog Irca, počela je i pisati blog. Njezini su mailovi postali sve rjeđi, no zamijenili su ih postovi koje sam vjerno pratila jer sam obožavala način na koji piše, dočarava svoje doživljaje i promjene unutar sebe.

Čitala sam pažljivo njezin posljednji post na tabletu, dok sam naslonjena na kuhinjsku plohu čekala da prokuha voda za čaj. Već danima nisam provirila iz stana, godila mi je potpuna izolacija. Ustala bih se ujutro, skuhalo kavu i vratila natrag u krevet. Čitala bih satima dok me glad ne bi natjerala da se dovučem do kuhinje, pojela bih zatim nešto na brzinu, skuhalo kavu ponovno i opet se zavukla pod plahte.

Promatrala sam sada svoj odraz u prozorskom staklu; masna, čupava kosa skupljena u neurednu pundžu, ostaci maskare oko očiju, stara pidžama i ne baš ugodan vonj koji se širio oko mog tijela. Pokušala sam se prisjetiti kad sam se zadnji put otuširala, sudeći po mirisu, ne tako skoro. *Je li ovo depresija?* - pomislila sam prelijevajući vrelom vodom

vrećicu čaja. *Ili se računa samo kad imaš samoubilačke porive?* Nasmijala sam se samoj sebi, sasvim svjesna da ne mogu ovako davijska, ali još koji dan, zašto ne? Svijet neće nikud otići, a ja... ja možda skupim dovoljno snage da se nosim s pogledima punima osude i prijekora. Uzdahnula sam duboko i vratila svoju pažnju na Matein tekst.

Shvatila sam nedavno kako su mi neke stvari od doma postale čudne. I ne, ne radi se o tome da misliš da si popio svu pamet svijeta (iako ima i takvih), ako si otišao u stranu zemlju, da misliš da si bolji od svih ostalih koji nisu napravili isto (opet, ima i takvih), da je ovdje život utopija, pare rastu na drveću, a sreću ubireš samim udahom irskog vlažnog zraka i slične bedastoće. Radi se jednostavno o tome da je život ovdje drukčiji u usporedbi s onim u Hrvatskoj. Kad se navikneš na taj drukčiji život, prihvatiš ga i počneš ga živjeti kao svoj, logično je da su ti neke stare stvari i navike nekad smiješne, nekad glupe, nekad briljantne i fale ti, a nekad sasvim nebitne. Još uvijek kad me netko pita je li život ovdje bolji, ne znam što odgovoriti. Bolji u usporedbi s čim? Sve je relativno i ovisi od osobe do osobe, njezinih pogleda na život i prioriteta. Nekome je bolji, nekome nije.

Jedno je sigurno, nije sve u novcu. Ako nisi u stanju prihvatiti ovakav način života, ako se ne prepoznaješ u njemu, ako se ne poklapa s tvojim osobnim gledištima, stavovima i aspiracijama, zaludu ti svi zarađeni euri...

Iznenada, mobitel mi je zazvonio. Otišla sam do svog radnog stola i pogledala zaslon. Nepoznat broj. Možda netko od klijenata, pomislila sam i javila se sjedajući na stolicu.

„Halo?“ tišina. Tren prije nego je progovorio, znala sam da je on.

„Ja sam. Luka.“

Presjeklo me u trbuhu. Odgurnula sam se od stola i spustila laktove na koljena, čelom se oslanjajući na jednu ruku dok sam drugom čvršće stisnula mobitel. Onaj tren kad je do njega došla informacija da sam otkazala vjenčanje, zvao me nekoliko puta, no nijednom se nisam javila. Sve sam vezano uz njega svim silama gurala pod tepih kao da će tako jednostavno nestati. I tad, željela sam poklopiti mu, ali nisam pronašla dovoljno snage za to.

„Tina?“ začuh ga kako me zove.

„Tu sam.“

„Oprosti, ali stvarno nisam našao drugog načina da stupim u kontakt s tobom.“

„Zašto?“ ispalila sam. Muk.

„Što zašto?“

„Zašto želiš stupiti u kontakt sa mnom?“

Opet tišina. Bila sam gruba i hladna. Nisam si mogla pomoći. Dio mene krivio ga je za moje trenutno stanje, što je bilo smiješno. Onaj drugi dio čeznuo je za njegovom blizinom.

„Da čujem kako si“, glas mu je bio jedva čujan, nabijen emocijama. „Najmanje što mogu, nakon svega što se dogodilo.“

Pomislila sam kako uopće ne bi ni saznao da Filip nije objavio onu sliku na Facebooku. Bar ne još neko vrijeme.

„Dobro sam“, ironično sam odsjekla. „Nikad bolje.“

Koliko god htjela, nije mi polazilo za rukom biti ravnodušna. Uznemirio me njegov poziv, uhvatio

nespremnu, vratio sjećanja na trenutke provedene s njim. Iako ni dan ne bi prošao da ne pomislim na njega. Čvršće sam stegnula mobitel i polagano izdahnula kroz stisnute zube.

„Nemaš pojma koliko mi je krivo što sam uopće došao na to vjenčanje“, prešao je preko mog ne baš prijateljskog odgovora. „Što je najgore, nisam ni imao namjeru, u zadnji tren sam se predomislio jer sam te htio vidjeti. Žao mi je što sam te doveo u takvu situaciju.“

„Nisi ti kriv“, uzvratila sam iako je moj unutarnji monolog govorio suprotno. *Jesi. Kriv si. Što si mi uopće prišao onog dana u Murteru. Što si samo svojim postojanjem unio toliko nemira u moj život. Što još uvijek unosiš. Što si otišao u Zagreb, iako sam te upravo ja otjerala gore.* Čula sam kako je uzdahnuo. Zatim zvuk sličan zveckanju leda u čaši. Pio je.

„Kako posao?“ upitala sam. Nasmijao se.

„Nije loše.“

„Ne fali ti biti sam svoj šef?“

„Oh, fali neopisivo. Ali znaš već, neke stvari moraš žrtvovati da bi dobio ono što želiš.“

Luka je htio svoju firmu, kompletan grafički i web studio. I smatrao je da mu uloga grafičkog urednika za poznate novine ne može u tome odmoći. Budući da je cijeli svoj radni vijek proveo kao freelancer, osjećao je da mu je potrebno proći iskustvo rada za nekoga. Osim u teoriji, pojma nije imao kako velike kompanije funkcioniraju.

Jesam li ja dobila ono što sam željela? Što sam to ja uopće željela? Osjećati mir iznad svega. Prihvatiti sebe

neovisno o drugima. Jesam li uspjela? Sve što sam ja vidjela bio je kaos.

„Bi li imala što protiv da te ponekad nazovem?“ upitao me.

Šutjela sam. Beskrajno dugo. Presavijajući se na stolici, susprežući se da se jednostavno ne rasplačem.

„Luka...“

„Bez obveza, Tina, molim te nemoj misliti da imam ikakva očekivanja.“

„Samim tim što želiš da se čujemo, imaš.“

Tišina. Zveckanje leda. „Bi li zaista bilo toliko loše da ih i imam?“

„Nisam ga ostavila zbog tebe!“ viknula sam ljutito. „Nisam ga ostavila ni zbog koga osim zbog sebe same!“

„Tina, znaš da se meni ne trebaš opravdavati“, uzvratilo je mirno. Nikad na moju ljutnju nije uzvratilo ljutnjom.

„Oh, idi k vragu!“ viknula sam drhteći od bijesa i poklopila mu slušalicu. Bacila sam mobitel na kauč i vratila se u kuhinju dovršiti svoj čaj.

Luka. Moj kamen spoticanja. Netko tko je bio u stanju razinu bijesa u meni podignuti od nule do maksimuma u svega nekoliko sekundi. Netko kome je u kratkom roku pošlo za rukom nešto što nikome nije. Da me oživi. Trgne iz mrtvila kojim sam godinama plutala. Pa što sam onda toliko od njega bježala? Ne bježimo li svi od svega što nas previše dira? Što ne možemo kontrolirati?

Taman kad sam odložila šalicu sa čajem na stolicu pored kutije čokoladnih keksa koje sam imala namjeru te

večeri dokrajčiti, mobitel je opet zazvonio. Očekivajući Mateu, potražila sam ga među jastucima na kauču. Ekran je pokazivao isti nepoznati broj. U nevjerici sam zurila u njega, spustila mobitel na stol odlučna da se ne javim, pa ga opet uzela u ruke. Nije prestajao zvoniti, na kraju sam se ipak javila.

„Znaš, bio bih vrlo razočaran da ga jesi ostavila zbog mene“, njegov duboki glas ponovno mi je ispunio uho. „Dobro, moj ego bi likovao, priznajem ... Molim te, ne poklapaj mi, samo me saslušaj.“

„U redu“, promucala sam, pomalo iznenađena njegovim odveć emotivnim stanjem koje je izbijalo iz tona njegova glasa. Pamtila sam ga kao dosta suzdržanog. Prisjetila sam se zveckanja leda koje sam čula kad je maloprije zvao. Vjerojatno je bio pripit.

„Sjećaš se, jednom si mi rekla da ne vidiš razloga da pokušavaš s nekim ako se neuspjeh svaki put ponavlja?“

„Sjećam.“

„Takvi se neuspjesi obično ponavljaju kad sve što te tišti spremiš lijepo u ruksak i vučeš ga sa sobom na svojim leđima kamo god pošla, bez da i u jednom trenutku poželiš pretresti taj ruksak, riješiti se tereta“, uzdahnuo je duboko. Naviknuta na njegov način razmišljanja, slagala sam kockice u glavi.

„U mom slučaju“, rekoh, „da si ti bio razlog mog raskida s Filipom, značilo bi da i dalje vučem taj ruksak?“

Opet zvuk kockica leda.

„Tako nekako.“

Osmjehnula sam se nostalgично se prisjećajući naših razgovora, njegovih razmišljanja koja su me uvijek intrigirala.

„Što piješ?“ upitah.

„Viski.“

„Oh, znači ozbiljno je?“

Tišina. Ovaj put čula sam kako nadolijeva viski u čašu.

„Smrtno ozbiljno“, odgovorio je jedva čujno. Da je taj tren bio pored mene, doslovno bih mu se bacila u zagrljaj. Smiješno, ali to je ujedno bilo i ono što me tjeralo da panično bježim od njega. Nisam voljela gubiti kontrolu nad sobom.

„Jednom si mi bio dao knjigu 40 pravila ljubavi od Elif Shafak“, tiho sam izustila.

„Tvoja omiljena knjiga.“

„Moja omiljena?“

„Da, jedina o kojoj sa mnom nisi htjela razgovarati, očito te dirnula.“

„Zašto si mi ju dao?“

„Da ju pročitaš.“

„Luka, znaš što mislim.“

„Činilo mi se da bi dobro došla nekome tko gubi vjeru u ljubav, život općenito.“

Zastala sam razmišljajući. Nisam na to gledala tako, no nije mi zvučalo neistinito. Privukla sam šalicu čaja k sebi i otpila gutljaj.

„To mi ne zvuči kao viski“, rekao je. Osmjehnula sam se.

„Samo čaj večeras. I prekomjerna količina čokolade.“

Vratila sam šalicu natrag na tanjurić i tiho uzdahnula. Bilo je daleko lakše otvarati mu se preko telefona. Nastavila sam:

„Isprva sam bila ljuta jer sam vjerovala da smatraš da sam poput Elle. Kasnije sam shvatila da sam zapravo ljuta jer nisam poput nje. Niti sam hrabra, niti vjerujem u ljubav.“

„Vjeruješ u njezino odsustvo, zar ne?“ upitao me. „A ako vjeruješ u njezino odsustvo...“ zastao je, glas mu je postao tiši. „Tina, previše si stroga prema sebi. Nekim stvarima trebaš dati vremena da zacijele, koliko god treba. Jedino tako možeš ići naprijed.“

„Valjda“, sklupčala sam se na kauču poput djeteta, glave uronjene u meke jastuke.

„Je li pogrešno ako je sve što želim zavući se u kakvu rupu i nikad više ne izaći? Umorna sam od razmišljanja, određivanja koja su mi uvjerenja prava, a koja kriva. Jednostavno sam sita svega. Ti iza sebe imaš propao brak, tvoji roditelji su se isto rastali... Nakon svega, ti i dalje vjeruješ u ljubav?“

Šutjeli smo neko vrijeme. Mogla sam čuti njegovo polagano disanje, gotovo kao da je tu pored mene. Sklopila sam oči dopuštajući sjećanju da me preplavi. Sjećanju na njegov miris, dodir zbog kojeg sam tako lako gubila razum.

„To što sam imao peh, kao i moji roditelji, ne znači da ljubav ne postoji. I moja majka i otac su kasnije pronašli osobe s kojima su zajedno i dan danas.“

„Voljela bih da mogu reći isto“.

„Nikad ti nisam pričao o svom braku...“

Naglo sam otvorila oči, imao je moju punu pozornost. Njegov propali brak obavijen velom tajne uvijek je podgrijavao moju znatiželju.

„Ne zato jer sam nešto htio sakriti od tebe“, nastavio je, „već zato što... pa iskreno, nisam znao što reći. Kad sam upoznao tebe, još uvijek nisam bio načisto sa svojim osjećajima prema njoj.“

Zvuk kockica leda. Ovaj put čašu je spustio na stol glasnije nego dosad. A ja sam, koliko god to blesavo bilo, osjetila žalac ljubomore kako me probada negdje u dubini duše. Je li to bio razlog njegove česte rezerviranosti, upitala sam se? Dok sam ja razbijala glavu o tome kolika je, i da li uopće postoji, naša ljubav, on je volio drugu?

„Ivana, moja bivša supruga“, nastavio je, „ostavila me jer se zaljubila u drugog. Samo tako. Gajio sam strahovit bijes spram njih oboje, njega krivio za razaranje našeg braka... Učinio sam dosta toga čime se danas ne ponosim, Ivanu sam mučio dok joj konačno nisam dao razvod. Učinio sam to tek nedavno, iako skupa nismo živjeli više od godine dana. Zbog toga mi je posebno krivo jer, ruku na srce, mučila se od početka našeg braka. Bila je trudna kad smo se vjenčali, no rodila je dječaka koji je živio svega nekoliko sati... U braku smo bili tri godine i sve to vrijeme, koliko god pokušavali, ona nije uspijevala ponovno ostati trudna... Držao sam se tvrdoglavo svog uvjerenja da se ne možeš tek tako zaljubiti u drugoga i da me vjerojatno varala od samog početka našeg braka, odbijao sam potpisati papire za razvod. Nisam to činio iz silne ljubavi prema njoj, naš je odnos otpočeo svoj kraj sa smrću djeteta, ako ne i prije... Naprosto sam odbijao priznati neuspjeh“, zastao je i duboko udahnuo. „I onda jednog lijepog sunčanog dana u Murteru ugledam tebe i cijeli svijet stane... Zaljubio sam se samo tako u vrlo kratkom roku, u najgore moguće vrijeme, i to u nekoga tko je pripadao nekom drugom. Vjeruj mi, od tada nijedno svoje uvjerenje ne shvaćam odveć ozbiljno. Ne bi trebala ni ti.“

Neopisiva tuga obuzela me dok sam ga slušala. Prisjetila sam se koliko sam mu se samo puta jadala na stvari koje su bile trivijalne u usporedbi s gubitkom tek rođenog djeteta.

„Žao mi je, Luka“, promucala sam.

„Ne treba ti biti, sve je to prošlost.“

Ja sam bolje od ikog znala da to što je nešto prošlost ne znači baš ništa. Bol koja te dotakne nađe načina da te mori bez obzira koliko vremena od nje prošlo.

“Vidiš, to je ono što me najviše uznemiruje. Čini mi se da čovjek, što god želio, na kraju dobiva ono što mu život odluči servirati. Kakvog uopće ima smisla truditi se, pokušavati kad sve izgleda poput besmislene borbe s vjetrenjačama?”

“U pravu si kad kažeš da izgleda poput besmislene borbe, ali ipak vjerujem da smo sve ono što nam je život servirao sami izabrali. Svojim često nesvjesnim mislima privlačimo različite događaje i ljude u svoj život. Svijet sam po sebi nije ni dobar ni loš, naša razmišljanja stvaraju probleme... Sve oko nas je samo odraz, ogledalo naših vlastitih misli, osjećaja, želja...”

„Ne vjerujem da itko od nas želi biti nesretan. Ne vjerujem da bi itko od nas izabrao da mu dijete umre, da mu propadne brak, da provede djetinjstvo s roditeljem alkoholičarom... Nije li to ipak nešto na što nemamo utjecaj?”

„Kad se dogode i nemamo, osim biranja reakcije na sam događaj.“

Pomalo frustrirano sam otpuhнула, izvukla glavu iz mekih jastuka i pridigla se u sjedeći položaj. Nisam ga uspijevala shvatiti.

„Jesi za jednu priču?“ upitao me, očito osjećajući moje nerazumijevanje.

„Uvijek.“

Ponovno sam čula kako dolijeva viski u čašu, tišinu i zatim otvaranje i zatvaranje vrata. Uzdahnuo je kad je, pretpostavila sam, ponovno sjeo i pročistio grlo te započeo svoju priču.

„Jednom se jedan pas našao u muzeju u kojem je sve oko njega bilo izrađeno od zrcala: zidovi, plafon, podovi, apsolutno sve. Ugledavši to, pas se smrznuo od iznenađenja, dok ga je mnogo pasa okružilo sa svih strana. Pas je pokazao zube, s namjerom da se zaštiti od ostalih, no u istom su trenutku i drugi psi učinili isto. Pas je počeo režati i kao odgovor na to, svi psi oko njega počeli su režati. Sad već prestrašen, pas je počeo lajati, dok su odrazi imitirali lajanje i uz jeku ga još i povećavali. Pas zalaje još jače, a jeka mu još glasnije ogovori. Pas se na kraju izbezumljen počeo bacati s jedne strane na drugu pokušavajući zagristi zrak, njegovi su odrazi učinili isto. Sljedeće jutro, zaštitari muzeja pronašli su psa beživotnog. Nije postojao nitko tko mu je mogao nauditi, uginuo je boreći se s vlastitim odrazima.⁵

Zaboravi na tren na sve ljude oko sebe, Tina, na sve njihove postupke i odluke. Stavi fokus samo na sebe. Što je to što odašilješ svijetu? Kakve misli, osjećaje, želje? Zvuči banalno i jednostavno, no čovjek rijetko razmišlja tako i na kraju se uvijek iznenadi onim što nosi u sebi. Znam da ja jesam.“

„A ono što nosiš u sebi je stvarnost koju živiš...“ dodala sam, dok su kockice u mojoj glavi sjedale na svoje mjesto.

5 Priča o psu u muzeju, naziva "Svijet je vaše ogledalo" je preuzeta sa web portala Atma.hr

Osmjehnuo se. „Upravo to“, reče.

Pomislila sam kako je, ako ništa drugo, lijepo što sam u svoj život uspjela privući nekoga tko je bio sposoban natjerati me da gledam stvari iz drukčijeg kuta.

„Čujemo se, Tina“, dodao je tiho i poklopio slušalicu prije nego sam uspjela išta više reći.

20.

*„Vi imate vlast nad ljudima tako dugo
dok im sve ne oduzmete.
Ali kad opljačkate čovjeku sve što je imao,
on više nije u vašoj vlasti.
On je slobodan.“
A. Solženicin*

U kolovozu, skoro godinu dana nakon Mateinog odlaska, došlo je i moje vrijeme da spremim svoje kofere i odem u Irsku. Pet mjeseci nakon prekida s Filipom. Dugog perioda punog borbe s predrasudama, osuđujućim pogledima i krivnjom. Matea je bila tu na godišnjem i za dva tjedna zajedno s njom odlazila sam u Irsku, pojma nisam imala što me čeka. I začudo, nisam uopće brinula, barem ne onoliko koliko sam očekivala da bih trebala brinuti. Dijelom jer u toj avanturi nisam sama, Matea je bila uz mene. Dijelom jer sam pod utjecajem nedavnih događaja shvatila da i nije tako strašno ne imati kontrolu nad svim. Čak i kad nemaš apsolutno nikakvog pojma što te čeka, jedno je sigurno, preživjet ćeš, obično daleko snažniji nego prije.

Taj sam dan provela pretresajući davno zaboravljene kutije i ladice u stanu, rješavajući se nebitnih stvari. Činila sam to kao da se nikad više nemam namjeru vratiti, no istina je bila da nisam odlučila koliko će moja Irska avantura trajati. Nekoliko sam tjedana planirala ostati, no sve iza toga predstavljalo mi je potpunu nepoznanicu. Zadra sam bila sita, ponajviše zbog toliko očiju uprtih u mene, očiju

pod kojima se moj duh slamao poput vlati trave na vjetru, pa opet, pomisao da mu okrenem leđa zauvijek bila mi je nezamisliva.

Predvečer, skočila sam do malog dućančića u kvartu po par namirnica, Matea je obećala doći na večeru. Kako su vrućine bile neumoljive, sve što sam na sebi imala bila je lagana pamučna haljinica par brojeva prevelika i japanke. Mrzila sam ljeti osjećaj lijepljenja odjeće uz kožu zbog čega su sve moje odjevne kombinacije bile široke haljine, široke majice i još šire hlače, iako se zapravo ni zimi nisam puno odmicala od tog stila. Svoju dugu kosu skupila sam u visoku neurednu pundžu, ljeti sam je rijetko puštala, toplina koju je proizvodila dok mi je ležala na vratu i leđima dovodila me u napast da se ošišam na kratko. Da ne bih napravila nikakvu ludost, radije sam ju držala vječito svezanu. Prisjetila sam se kako sam ne tako davno svoju visinu i obline smatrala nedostatkom. Jer nisam bila tipična mršavica, jer sam se zbog svoje visine uvijek isticala. Na svakoj fotografiji sa svojim sitnim mršavim prijateljicama stršala sam kao žirafa. S vremenom sam se počela skupljati da bih se što više uklopila. Savinula bih koljena i spustila ramena što je više moguće da bih se uklopila u ideale ljepote kojima sam bila bomardirana: sitna, ravna, mršava, bez oblina. Savršena za svaki kroj odjeće. Sve sam bila, samo to ne. Samopouzdanje mi je bilo ravno nuli. Filip je bio taj koji je donekle promijenio način na koji sam doživljava svoje tijelo. Bio je očaran mojom visinom, lud za mojim nogama i opsjednut mojim grudima. „Ti si luda, nemaš pojma koliko cura bi dalo sve da mogu izgledati poput tebe“, govorio bi mi svaki puta kad bih svoje tijelo skrivala iza široke, slojevite odjeće. S vremenom sam svoje tijelo uspjela vidjeti njegovim očima. Samopouzdanje mi se popravilo, poglede na ulici više

nisam doživljavala negativno. Postala sam svjesna da me gledaju jer sam privlačna. No, nikad nisam uspjela ukloniti osjećaj nelagode koji se pritom budio. I dalje sam radije birala odjeću koja je više skrivala nego otkrivala.

Možda ga ipak još uvijek nisam prihvatila - pomislila sam promatrajući svoj pomalo zapušteni odraz na vratima frižidera u dućanu. Činjenica je bila da nisam zapravo o svom tijelu puno razmišljala, jednostavno je bilo tu, postojalo neovisno o svojoj vlasnici. Kao i većina mog života, pomislila sam vrativši se u stan i odlažući ključeve na komodu u hodniku. Iznad komode visilo je veliko ogledalo. Promotrla sam svoj odraz u zrcalu pomno i nabrala haljinu iza svojih leđa stvarajući tako dojam da je uska. Tkanina se pripila uz moje tijelo, istakla velike grudi, uzak struk i široke bokove. Osmjehnula sam se i povukla haljinu preko glave. Sad sam pred ogledalom stajala samo u donjem rublju. Podigla sam ruku i maknula kopču s glave puštajući kosi da mi padne na ramena, prekrije grudi. Dok sam bila mlađa, često sam čeznula biti sitnije građe, no gledajući se tako ispred ogledala, iznenađeno sam shvatila da ta želja više ne stanuje na mojoj adresi. Sam bog zna kad je otišla, zaokupljena svojim unutarnjim demonima, malo čega sam bila svjesna oko sebe. Otišla sam do spavaće sobe pronaći nešto prikladno za svoje novootkriveno tijelo i nakon beskrajno dugog kopanja po ormaru zaključila da definitivno moram u šoping. Na kraju, odlučila sam se za isprane kratke hlače od traperera i prljavo rozi top s čipkanim rubom, komade koje sam zadnji put nosila tako davno da nisam mogla vjerovati da još uvijek stanem u njih. Kosu sam ostavila spuštenu, tek par pramenova maknula sam od lica i uhvatila malom kopčom. Svojim sam odrazom u zrcalu ovaj put bila zadovoljnija. Požurila sam do kuhinje

s namjerom da krenem s pripremanjem večere, Matea je trebala doći do mene kroz nekih sat vremena. Prošla sam kroz prostrani dnevni boravak o čije se zidove odbijala opuštajuća Enigmina glazba s cd playera, a zrak ispunjavao nježni miris sandalovine koji se širio u oblačićima sa zapaljenog mirisnog štapića. Bila je ugodna ljetna večer.

Pomislila sam na Luku, naših nekoliko telefonskih razgovora koje smo imali u zadnje vrijeme. Dio mene nije htio otići u Irsku upravo zbog njega, zbog te ponovne prisnosti koju smo razvili kroz razgovore. Nije znao ništa o mojim planovima vezano za Irsku. Otpuhnula sam kroz stisnute zube, kao da tako mogu otpuhati misli koje su se rojile u mojoj glavi. Izvadila sam iz vrećice sastojke koje sam netom prije kupila u dućanu: tikvice, šampinjoni, riža i parmezan. Uzela sam dasku za rezanje, nož, iz ormarića izvadila luk i bocu maslinovog ulja te se bacila na čišćenje i sjeckanje tikvica i gljiva. Upravo kad sam na maslinovom ulju počela dinstati luk, zvono na vratima se oglasilo. Smanjila sam plin i očekujući Mateu otvorila vrata bez gledanja kroz špijunku. No, ispred mene nije stajala Matea već Filip s podrugljivim osmijehom na licu. Nisam ga vidjela otkako smo se razišli i imala sam osjećaj kao da me netko svom snagom udario u trbuh. Zbunjena i bez daha, gledala sam kako rukom odmiče vrata od mene i ulazi unutra. Konačno, moj šok je popustio i ustupio mjesto ljutnji. Zatvorila sam vrata i pošla za njim. Stajao je nasred dnevnog boravka, s rukama u džepovima, očima šarajući po prostorijski kao da traga za nečim.

„Što želiš?“ upitala sam hladno.

Pogledao me. Njegove plave oči nikad nisu djelovale nepristupačnije kao tada. Odmjerio me njima ne skrivajući iznenađenje mojim izborom odjeće. Prekrižila sam ruke

na grudima podsjetivši se da sam se upravo zbog ovakvih odmjeravanja uvijek i skrivala iza široke odjeće. Filip se nasmijao uživajući u mojoj očitoj nelagodi i skrenuo pogled s mene prema kuhinji.

„Dolazi ti dragi?“ sarkastično upita. „Nisam pogodio trenutak?“

Šutjela sam. Znala da bi volio više od ičeg da nasjednem na njegove provokacije. Vrlo dobro je znao da dragi ne postoji, znao je gotovo svaki moj korak. Odavno sam se prestala pitati kako.

„Filipe, što želiš?“ ponovila sam odlučnije ovaj put. Iako, doslovno sam se tresla, bojala ga se. Ne jer sam mislila da će mi učiniti nešto nažao, barem ne fizički, a na sve psihološke i emotivne provokacije već sam bila naviknula, već zbog straha da se ne strmoglavim u dobri stari poznati obrazac koji smo nas dvoje doveli skoro do savršenstva. Dominantni i njegova pokorna. Imao je to nešto u sebi. Svojom pojavom tjerao je ljude da se ponašaju točno onako kako on želi. Izgledao je dotjerano kao i uvijek. Nosio je traperice $\frac{3}{4}$ dužine, majicu kratkih rukava i laneni sako, njegova omiljena kombinacija. Bio je visok, krupan i privlačan. Znala sam se često pitati što me to privuklo k njemu, no bilo je zapravo očito. Odisao je snagom i moći. A moć, kakva god bila, uvijek je privlačna. Možda bih se više trebala pitati zašto sam ostala kad je fasada pala? Kad je ispod nje isplivala njegova ne baš tako privlačna strana ličnosti? Dok sam ga promatrala bilo mi je gotovo nemoguće povjerovati da sam osam godina provela s njim. Da ti netko s kim si dijelio toliko toga može postati tako stran. Nebitan. Suvišan. Kao da nikad nije ni postojao. A jeste. Osam godina nije tako malen dio čovjekova života.

„Čujem odlaziš?“ konačno je progovorio.

Uzdahnula sam duboko i otišla do kuhinje da ugasim štednjak. Miris luka koji je lagano počeo zagarati širio se zrakom. Filip je pošao za mnom. Naslonio se na dovratnik i promatrao me.

„I dalje ne razumijem zašto si ovdje!” odbrusila sam. Nisam imala namjeru polagati mu račune, a i taj njegov uporni pogled me izluđivao. Sam bog je znao o čemu razmišlja. Meni je bio nečitljiv poput knjige na japanskom.

„Da uzmem ono što mi pripada”, hladno je uzvratilo takvim tonom da sam protrnula.

„Molim?” promrmljah.

„50 tisuća kuna koje sam ti dao da bi mogla kupiti auto”, uzvratilo je i izišao iz kuhinje. “Želim ih natrag, što prije, to bolje. U svakom slučaju, prije nego šmugneš u Irsku.

Istovremeno sam osjetila olakšanje i muku. Olakšanje jer njegov zahtjev nije uključivao nikakve ritualne metode mučenja, ili što već, ne znam zapravo čega sam se to bojala, ali i muku jer taj novac nisam imala. Pošla sam za njim.

„Zašto bih to učinila?” upitah. Nacerekao se.

„Možda zato što nije lijepo nekome dugovati novac.”

„Ja ti ne dugujem ništa.”

„O, tu se varaš!” gotovo sam ustuknula od tona njegova glasa. Bijes je ključao u njemu. Prišao mi je, uhvatio za podlakticu i unio mi se u lice.

„Duguješ mi toliko da ti ni dva života ne bi bila dovoljna da mi sve vratiš!”

Vena na čelu mu je iskočila, disanje postalo pliće i brže. To čelo sam često masirala kad je bio umoran i imao glavobolje. To disanje i te ruke nekoć ćutila na svome tijelu dok je vodio ljubav sa mnom. Te usne sam ljubila... A sad

mi je potpuni stranac, toliki da se pitam je li naš zajednički život bio samo moja maštarija. Učinilo mi se da je mislio o istom jer je kao oparen ispustio moju ruku i naglo se okrenuo. Promatrala sam njegova ramena kako se dižu i spuštaju, ruke koje je stiskao u šake pa otpuštao.

Bila sam mišljenja da je hladni manipulativni monstrum koji je onu fotografiju, kao i sve lažne priče koje je pokrenuo o meni, objavio samo da bi mi napakostio. Tek sam tad shvatila da sam ga povrijedila.

„Filipe... žao mi je“, prošaptala sam, suze su mi navrle na oči. Treptala sam nekoliko puta želeći da odu. „Baš nikad nisam imala namjeru povrijediti te.“

„Nemoj!“ viknuo je. „Ne igray na tu kartu, neće ti proći!“

„Ne igram na ništa, iskreno ti govorim. I ovo sada činiš samo da se osvetiš, da mi napakostiš ne bi li se osjećao lakše, ne bi li me natjerao da patim... Znaš vrlo dobro da ti ne dugujem ništa.“

„50 tisuća kuna, Tina! Prije nego odeš u Irsku, molim lijepo!“ viknuo je bijesno, odbijajući bilo kakvu mogućnost normalnog razgovora. Začuden što mu se suprotstavljam. Što je njegova moć nada mnom izbljedjela. I sama sam bila začuđena.

„Ili što?“ drsko upitah, gledajući ga ratoborno u oči.

Tišina. Gledamo jedno drugo bez treptaja beskrajno dugo. Odmjeravamo snage. *S njim si bila osam godina - zvonu mi u glavi. S nekim koga uopće ne poznaješ, koga nisi poznavala.*

Upoznamo li zapravo ikad ikoga? Čak i kad s nekim provedemo cijeli život, koliko ga zapravo znamo? Čini mi se, ništa više ili manje nego što znamo sami sebe. Ljudi se

mijenjaju. Danas žele, vole, trebaju, misle jedno, sutra nešto sasvim drugo. Ovisno o stvarnosti koju žive, iskustvima koja ih uobličavaju, danas ovako, sutra onako. Pa opet, zamjerit ćemo im svaku promjenu. Svaki odmak od slike koju imamo o njima. Optužit ćemo ih za obmane, za laži, a ne vidimo da smo i sami potpuno isti. Podložni promjeni u svim aspektima svog života.

Ponovno me zgrabio za podlakticu, ovog puta snažno i grubo da sam jedva suspregla jauk.

„Vjeruj mi, ne želiš znati!“ prosikće. „Imaš dva tjedna“, dodao je i otišao.

Stajala sam nepomično na istom mjestu trljajući bolno mjesto na podlaktici sve dok ponovno nakon nekih desetak minuta nisam začula zvono. Matej je bio dovoljan tek jedan pogled na mene da zna da se nešto dogodilo.

Ispricala sam joj se za večeru, uzela novi luk i počela ga čistiti.

„Daj, ne pričaj gluposti“, viknula je i posegnula za komadom parmezana na radnoj plohi. „Ovo treba naribati?“ upita. Potvrdno kimnem glavom.

„Pomoći ću ti“, reče tražeći po ladicama ribež da nariba sir. „A ti mi lijepo možeš reći što se dogodilo.“

„Ništa se nije dogodilo“, automatski sam odgovorila, iako sam joj željela sve reći. Samo me pogledala kratko i počela ribati sir. Ubacila sam ponovno luk na zagrijano maslinovo ulje i kad je dobio blagu zlatnu nijansu ubacila šampinjone i potom tikvice.

„Filip je bio tu“, počela sam. „Svega desetak minuta prije nego si ti došla.“

Matea je zastala na tren s ribanjem, uputila mi iznenađen pogled pa upitala:

„Što taj majmun hoće!?” svoju ljutnju ispolijevala je na jadnom siru kojeg je energično pritiskala o ribež. „Ja bih mu oči iskopala zbog one fotke na fejsu!”

„Hoće da mu vratim 50 tisuća kuna koje mi je bio dao da nadodam svojoj ušteđevini i kupim si auto bez kredita.”

Mateina se ruka opet zaustavila. Ovaj put odložila je sir i ribež na plohu.

„Molim!?” upita. „Pa jel on normalan!? A sva ona lova koju si ti spiskala na kuću koja, koliko znam, pripada njemu?!”

Slegnula sam ramenima.

„Zna on vrlo dobro da financijski ne dugujemo jedno drugom ništa. Čini to jer je povrijeđen, jer mi se želi nekako osvetiti za ono što sam mu učinila... Zna da idem u Irsku. Toliko vremena imam da mu vratim - do odlaska”, kiselo sam se nasmijala.

„On povrijeđen!? Ma je l' ti to njega pravdaš?!”

„Ma ne, Matea... samo...” zbunjeno sam vrtjela kuhinjsku krpu po rukama. „Stvari nikad nisu crno-bijele.”

„Oh, nemoj mi molim te počinjati sad s tim!” zakolutila je očima. „Sad razbijaš glavu kako da ispuniš njegov zahtjev, je l' tako?!”

„Zašto to misliš?”

„Zato što to uvijek radiš.”

„Koje?”

Zastala je zbunjeno, ponovno uzela sir i ribež u ruke.

„Gle, ja se zbilja ne bih svađala“, reče pomirbenim glasom.

„Ni ja se ne bih svađala“, jednako mirno sam joj uzvratila. „Ozbiljno te pitam. Što to uvijek radim?“

Šutjela je par trenutaka dvoumeći se da li da nastavi ili ne.

„Povlačiš se“, tiho izusti. „I kad treba i kad ne treba. Dozvoljavaš drugima da rade što god ih je volja. Već sam ti rekla što bih mu ja učinila zbog one fotke! O tračevima da ne pričam!“

Pružila mi je zdjelu izribanog sira. Uzela sam je od nje i odložila natrag, tek sam bila dodala rižu i 2 dcl povrtnog temeljca u smekšane gljive i tikvice, bilo je prerano da ubacim parmezan. Smanjila sam plin.

„Eto, gotovo je za nekih 15 minuta. Jesi za kavu ili čaj?“ upitala sam je. Niječno je odmahнула glavom.

„Činim to odmalena, znaš...“ glas mi je zadrhtao. Nakašljala sam se da bih pročistila grlo. „Povlačim se, kako ti kažeš. Izbjegavam konflikte. Činim stvari da bih udovoljila drugima, neovisno o tome želim li ih ili ne, samo da bih im se svidjela“, kiselu sam se nasmijala. „Očito mi nije bilo jasno da ljudi ovako ili onako nađu načina da te rastrgnu, prožvaču i ispljune. Mogla sam tako raditi i što god me volja... bar bih više uživala u ovom prokletom životu.“

Pogled mi je pao na kaktus u malenoj zelenoj posudici na kuhinjskom prozorčiću. Filipov poklon. Smiješan poklon. Obožavala sam ruže, no ne sjećam se da sam ih ikad od njega dobila. *Buket ruža i bombonjera, to je tako predvidljiv i dosadan poklon. To frajeri kupe jer nemaju ideje ni za što*

drugo – rekao mi je. Sjećam se kako sam mu tad ovaj isti kaktus htjela zabiti u facu. Naravno da nisam. Uredno sam ga stavila na prozorčić i čuvala sve ove godine. Prišla sam mu sada, zgrabila ga i bacila u kantu za smeće.

„Znaš li zašto to radiš?” doprlo je do mene Mateino pitanje. Slegnula sam ramenima.

„Vjerujem da odgovor leži negdje u mom sjebanom djetinjstvu. Trenutno me nije ni briga zašto. Trenutno samo želim prestati živjeti za tuđe oči. Pronaći sebe. Raditi što je po mojoj volji, ne po tuđoj. I ne, neću vratiti Filipu nikakve novce! Mislim, što mi može? Što imam izgubiti? Proširit će još kakav trač? Reći da sam se jebala s njih deset iza njegovih leđa? Pa neka! Tko god me procjenjuje na osnovi njegovih ili bilo čijih riječi, nema što ni raditi u mom životu. Nek idu, sretno im! Nek naprave mjesta onima što dolaze!”

Shvativ da gotovo vičem, da mi srce lupa, ruke drhte. Pa ipak, osjećala sam se oslobođeno, kao da je netko prekinuo lance koji su me sputavali da se krećem.

Dobro je nekad u životu izgubiti sve. Tad se usudiš i planine pomicati ako treba. Tad se usudiš reći *ne* mnoštvu stvari koje te sputavaju. Kao i *da* svemu onom što želiš, ali si strahovao od osude, neprihvatanja.

Ljudi kad izgube sve, mnogo pate. Čeznu za svojim starim životom iako im toliko toga u njemu nije bilo drago. Ne shvaćaju da su zapravo sretnici. Jer mogu apsolutno sve iznova. Po svojim pravilima i mjerilima. Bez pritiska okoline koja im je ionako već okrenula leđa. I gle čuda! Preživjeli su. Najljepši je osjećaj kad nemaš što izgubiti. Tad se ponovno rađaš. Slobodan kao ptica.

21.

*„Nećete promijeniti stvari borbom
sa postojećom stvarnošću.
Da biste nešto zaista promijenili,
izgradite novi model,
koji će postojeći učiniti zastarjelim.“
Buckminster Fuller*

Zeleno. Moja prva asocijacija na Irsku. Posvuda je. Nekome tko dolazi iz mjesta gdje su kamen i more glavna obilježja prirode, zelene, pažljivo uređene površine ne mogu proći nezapaženo.

Naša ljubav se nije dogodila na prvu. Pa ni na drugu. Tek s vremenom mogla sam osjetiti tu čar koja je mnoge naše ljude vukla tamo.

Sam Dublin djelovao mi je jako prljavo, narkomani i prosjaci bili su posvuda. Potezali su te za rukav i s izgubljenim pogledom u većinom plavim i praznim očima, tražili te euro-dva. Lica su im upala, tijela mršava, ramena pogrbljena, ono zubi što je ostalo, prekriveno je duhanskim žutilom. Muškarci i žene, podjednako. Ništa neobično nije bilo vidjeti ni nadrogirane majke kako guraju kolica, ili pak majke s jedva petnaest godina, djecu jedva deset godina staru nasred ulice s cigarom u ustima kako zadirkuju prolaznike i rade nered na autobusnim stanicama. Ničemu tome nisam bila svjedok u Zadru. Pored Zadra, Dublin mi se činio kao ni manje ni više nego obična rupa.

„Ja ne razumijem što ti vidiš u ovome gradu“, znala bih reći Matej, na što bi ona samo zakolotala očima.

Ipak, dio u kojem je Matea živjela svidio mi se od prve. Dun Laoghaire⁶, mirno mještašce uz more, sa šetnicom kojom sam obožavala šetati i parkom koji je postao moje omiljeno mjesto za čitanje. Matea je, nakon ne baš divnog smještaja u samom centru Dublina, na preporuku kolegice s posla dobila priliku živjeti u prostranoj trosobnoj kući s vrtom, koju je dijelila s mladim irskim bračnim parom i jednim studentom Talijanom. Svatko od njih je imao svoju sobu s kupaonicom, a dnevni boravak i kuhinju su dijelili. „Nemaš pojma koliko ljudi ovdje živi tako“, rekla je Matea. „Cijene stanarina nisu normalne. Zapravo, ovo je savršen smještaj“, rukom je pokazala po svojoj spavaćoj sobi koja je zbilja bila divna, uređena u njezinom stilu, topla i vedra s velikim bračnim krevetom koji je dominirao prostorijom.

„Neki ljudi idu tako daleko da dijele sobu. Zamisli dijeliti sobu s potpunim strancem! Ja bih poludjela, svega mi!“

Matea je bila ista, a opet, činila mi se potpuno drukčijom. U našem odnosu u prošlosti, ja sam često bila glas razuma, onaj tko zna što je ispravno, dok je Matea bila poput živahne kćeri koju je trebalo smirivati.

Uloge nam se nisu zamijenile, prvenstveno jer ja nisam bila sposobna biti opuštena i spontana poput nje, no definitivno nisu više bile iste. Činilo mi se da bih, kad bih samo pokušala svijet vidjeti njezinim očima, mogla puno toga naučiti od nje.

Puno toga u Dublinu, što sam imala prilike vidjeti i doživjeti, kosilo se s mojim uvjerenjima, pa opet, puštala sam svemu da se odvija ispred mene poput kakvog filma ne imajući pritom pojma kamo bi me moglo odvesti.

⁶ Dun Laoghaire je grad na istočnoj obali Irske, smješten 12 km južno od glavnog grada Dublina. Popularno je turističko mjesto, jedna od glavnih trajektnih luka i središta za jedrenje u Irskoj.

Ono što sam do tada bila, nije me usrećilo, najmanje što sam mogla je pustiti se, bez predrasuda, bez ikakvih očekivanja, vidjeti kamo će me to odvesti. Otkriti novu sebe. Jednostavno disati. Postojati. Promatrati. I dok je Matea radila, imala sam i više nego dovoljno vremena da se prepustim istraživanju, kako sebe tako i Dublina.

Ono što je definitivno spadalo u lijepu stranu Dublina bili su sami ljudi. Njihova ljubaznost, njihove navike o kojima nisu ni razmišljali već su ih nesvjesno činili svakodnevno, a nama strancima su ostavljale dojam. Poput smirenih vozača, stajanja pješacima gdje god se našli bez psovki i trubljenja, davanja prednosti majkama s kolicima, pridržavanja vrata dok negdje ulazite ili izlazite, osmijeh i pozdrav potpunog stranca s kojim dijelite lift, istu zgradu pa čak i ulicu. Mi u Dalmaciji smo više divlji. Odveć temperamentni, često neobzirni prema drugima, a o agresiji u prometu da ne pričam.

Društveni su, spontani i to me se najviše dojmilo jer to su bile osobine koje nikad nisam posjedovala, a često sam im se divila. Vjerovala sam da društveni i spontan čovjek mnogo lakše postiže svoje ciljeve od onog koji je zatvoren i previše razmišlja o svemu, pa makar se to radilo i o najsitnijim i najbanalnijim ciljevima poput izbora puba u kojem se planiraš zabaviti ovaj vikend.

Vrlo brzo sam shvatila da u Dublinu ne možeš izaći van i loše se provesti. Petkom, već u popodnevnim satima, pubovi su vrvjeli ljudima. Ulice Temple Bara⁷ odzvanjale

⁷ Temple Bar je četvrt u centru Dublina, smještena južno od rijeke Liffey koja plovi kroz centar grada. Četvrt je poznata kao kulturna četvrt i centar noćnog života, iznimno popularan među turistima. Najpoznatija je po tradicionalnim pubovima, od kojih je jedan istoi-menog naziva.

su irskom narodnom glazbom, koja je svojim zaraznim ritmom i najneraspoloženijeg mamila na ples. Mogao se čuti jezik iz svih dijelova svijeta. U pubu si mogao vidjeti jako mlade i jako stare ljude, dobna granica nije postojala. Zadivljeno sam promatrala bake i djedove kako veselo poskakuju u ritmu glazbe s čašom Guinnessa u ruci, u nadasve kreativnim odjevnim kombinacijama. Bili su totalna suprotnost dalmatinskim djedovima i bakama s maramom na glavi, sporim beživotnim hodom i izgubljenim pogledom iz kojeg život kao da je davno otišao, a tijelo se još kreće iz čiste navike. To je ono što je privlačilo mnoge - irsko poimanje života. Činilo se da ga ne shvaćaju odveć ozbiljno. I da baš uvijek, usprkos svemu, ima vremena za zabavu, smijeh i druženje. Bili su neopterećeni stvarima koje su mučile naš narod.

Još jedna divna stvar bila je ta što se činilo da uopće ne mare za tuđa mišljenja, ne brinu puno kako će njihovo ponašanje ili riječi možda biti protumačeni.

Djevojke su se odjevale kao da apsolutno nemaju nikakvih kompleksa, dečki bi im ulijetali koristeći sav raspoloživi šarm koji su posjedovali, s humorom koji bi rijetko koju ostavio ravnodušnom. Bili su komunikativni, nasmijani, otvoreni i opušteni. Tek tad sam shvatila koliko je naš narod ukočen, kritičan i ciničan. Koliko pretjerano mari za dojmom kakav smatra da treba ostaviti propuštajući pritom jednostavno biti. Prisutan u trenutku i uživati. Postepeno, počinjala sam shvaćati, točnije osjećati, jer upravo se o tome radilo, o osjećaju, ne nekom materijalnom, opipljivom dokazu, zašto Matea voli Irsku.

Jedne sunčane nedjelje Matea me provela kroz Grafton Street, jednu od najpoznatijih shopping ulica

u Dublinu. Grafton je vrvio ljudima, uličnim pjevačima i zabavljačima koji su privlačili pozornost prolaznika. Energija je bila zarazna i opipljiva. Jedan od razloga te neobične čari Dublina nije se ticao, vjerovala sam, samog mjesta, već onog osjećaja slobode koji možeš osjetiti jedino ako si stranac u nekom gradu. Anonimnost tvog identiteta. Mogućnost da činiš što god te volja jer nemaš okove okruženja u kojem si odrastao. Činjenica da si tek jedna mala kap u moru izraženija je nego ikad igdje. I koliko te to straši, toliko te obuzima ushit pri samoj pomisli da si isključivo ti taj koji ispisuje stranice svog života.

Kupile smo sendviče i kavu u obližnjem Sparu i uputile se do Stephen's Green parka⁸, male oaze zelenila i mira usred gradske vreve i užurbanosti. Kako je dan bio topao i vedar, mnogi ljudi jednostavno su ležali na travi, upijali zrake sunca i uživali.

„To uvijek rade kad je lijepo vrijeme“, rekla je Matea prateći moj pogled. „Oduševljava me preko tjedna vidjeti poslovne ljude u finim odijelima kako se bez razmišljanja bace na travu i uživaju u svom ručku. Zamisli da to netko kod nas napravi, proglasili bi ga ludim!“

Istina, u našim parkovima sjedilo se isključivo na klupama ili na terasama obližnjih kafića gdje se kava ispijala satima.

Matea je bacila svoj ruksak na travu, svukla laganu jaknicu koju je nosila i starke sa svojih bosih nogu, te zavrnila nogavice svojih hlača. Potom je sjela, otvarajući papirnu vrećicu i tražeći svoj sendvič. Spustila sam naše

⁸ St Stephen's Green je povijesni park u centru Dublina koji zauzima 9 hektara površine. Do njega je smješten istoimeni šoping centar i poznata šoping ulica Grafton Street.

kave u kartonskim čašama s plastičnim poklopcem na travu do Matee i udobno se smjestila u turski sjed. Miris sendviča s pohanom piletinom podsjetio me koliko sam gladna.

„Daj to ovamo“, pružila sam ruku prema Matei, na što mi je ona jednom rukom dobacila sendvič, dok je drugom pridržavala svoj i gušila se u prvom zalogaju.

Nakon dugo vremena mogla sam reći da se zaista osjećam dobro. Promjena okoline utjecala je na mene više nego sam mislila da je to moguće. Svijet sam počela promatrati nekim novim očima. Očima kojima je moja prošlost bila potpuno nevažna. Zahvaljujući svom poprilično mladenačkom izgledu, ljudi su mi uvijek davali manje godina nego sam imala i tu sam bila tek mlada bezbrižna djevojka iz Hrvatske u posjeti kod svoje prijateljice. U apsolutno nikakvoj vezi sa ženom turbulentnog i neuravnoteženog odrastanja koja je unazad samo pola godine pripremala svoje vjenčanje za čovjeka kojeg nije više voljela. Činilo mi se ponekad kao da su to dva potpuno različita svijeta, dvije osobe koje nemaju gotovo nikakvih dodirnih točaka. Očaravajuća je činjenica koliko moć transformacije čovjek posjeduje ako skupi dovoljno hrabrosti i pusti je da ga obuzme cijelog.

„Doći će Niall kasnije“, promrmljala je Matea punih usta.

„Ne brini, izgubit ću se negdje.“

„Zapravo, ja bih da ostaneš s nama.“

„Hvala, Matea, ali vjerujem da vam je zabavnije bez mene.“

Niall je sad već službeno odnio titulu Mateine najozbiljnije i najdugotrajnije veze. I zaista, bio je divan.

Svidalo mi se kakav je s Mateom i činio se karakterno poprilično zanimljiv. Par puta sam se družila s njima i, iako bi se lijepo proveli, nisam mogla ne osjećati se kao višak. Nisam im htjela smetati.

„Neće doći sam“, rekla je Matea i dalje masakrirajući svoj sendvič kao da danima nije jela. Trudila se zvučati opušteno, no izbjegavala me pogledati.

„Nisi valjda!“ viknula sam kad mi je došlo do mozga.

„Nisam!“ odmah je uzvratila. „Nisam zbilja! Kad sam rekla Niallu da popodne provodim s tobom u gradu i da nam se može pridružiti kasnije, upitao me može li povesti svog frenda sa sobom. A što sam mu mogla na to reći?“

„Hm, da vidimo... možda jednostavno - *Ne hvala, Niall, drugi put, moja frendica se oporavlja od propale veze sa čovjekom kojeg nije voljela i preljuba koji je počinila s čovjekom kojeg voli i zadnje što joj treba je spoj naslijepo u trenutku kad je korak do toga da prezre cijeli muški rod!*“

„Mogu mu ja reć' da dovede žensku frendicu ak' je spol problem“, nacerekala se. „Daj, Tina, opusti se! Kao prvo, nije spoj, kao drugo, pa nema drugog jebote! Samo druženje, Tina, nitko ništa ne očekuje od tebe.“

Dohvatila sam njezinu starku i zavitlala je u njezinom smjeru. Pogodila ju je u bedro. Zajaukala je i namrštila se.

„Vratit ću ti kad se najmanje budeš nadala!“ vikne trljajući bolno mjesto. Moj mobitel se tiho oglasio, izvukla sam ga iz stražnjeg džepa svojih traperica i pročitala još jednu u nizu Filipovih prijetećih poruka koje mi je uredno slao. Želudac mi se stegao, sve teže sam održavala na životu svoju odluku da mu ne vratim novac koji mu ne dugujem, ali koji je on odlučno zahtijevao. Uzdahnula

sam i vratila mobitel u džep. Matea je zastala naglo upravo kad se spremala zagristi u svoj sendvič i pogledala me iznenađeno.

„Upravo si rekla da voliš Luku!“ viknula je.

„Molim?“

„Maloprije, dok si mi popovala! Rekla si da si počinila preljub s čovjekom kojeg voliš!“

„Ma pusti“, odmahнула sam rukom. „To sam rekla onako... k'o da ja znam što je ljubav.“ Spustila sam svoj sendvič u krilo i čupkala papirni omot u koji je bio zamotan. Matei sam, kad bih pričala o Luki i sebi, uvijek umanjivala ono što se dogodilo i ono što sam osjećala, predstavljajući ga više kao tek usputnu prolaznu avanturu. Još mi je u glavi odzvanjao naš posljednji razgovor od prije nekoliko tjedana kad sam ga prije samog odlaska nazvala i tek tad mu rekla da odlazim u Irsku. Sasvim jasno se sjećam svake tišine tokom tog razgovora, tišine kojom se derao na mene, kažnjavao me što odlazim tako daleko, tek tako, nastavljajući činiti ono što sam od početka činila. Potpuno nam umanjivati značaj. Od tada se nismo čuli, iako smo rekli jedno drugom da ćemo ostati u kontaktu. Naš je odnos bio nedorečen. Nijedno od nas nije imalo snage da ga potpuno prekine, a opet činilo se da ne postoji putanja kojom bi se kretao prema naprijed. Matea me zamišljeno promatrala dosta dugo.

„Oduvijek mi je bila čudna ta tvoja priča o usputnoj avanturi, ti nisi takva“, rekla je.

„Kako to misliš?“

„Pa tako. Ti nemaš avanture. Ti ne činiš nepromišljene stvari. Nisi osoba koju ponese trenutak.“

„Bože, zvučim tako dosadno.“

Sad mi je u krilu nastalo maleno brdašce od papira, čupkala sam i dalje, izbjegavajući pogledati Mateu. Do mene su dopirali zvuci tuđeg smijeha, engleskog jezika s irskim naglaskom i vriska bezbrižne djece.

„No, ako si se zaljubila u njega, to potpuno mijenja sve“, zaključila je Matea.

„Nisam se zaljubila.“

„Isuse, Tina, kod tebe baš sve mora ići na teži način.“

Prestala sam čupkati papir i konačno je pogledala. Svu njezinu pozornost još uvijek je imao sendvič, borila se s prilozima koji su prijekali da završe na njezinim trapericama.

Posegnula je za maramicom iz ruksaka i obrisala trag majoneze iz kuta svojih usana.

„Što želiš reći?“ upitala sam je. Nije žurila s odgovorom.

„Previše razmišljaš, previše kompliciraš“, zastala je na tren i pogledala me. „Previše koristiš mozak, premalo srce. Pa evo i sad kad sam ti rekla da Niall dovodi prijatelja. Prvo što si ti u svojoj ludoj glavi vidjela je niz problema koji mogu proizaći iz toga. Svijet nije jedna velika zamka postavljena za Tinu.“

Odjednom, nisam više bila gladna. Odložila sam svoj sendvič i posegnula za kavom. Nisam se ljutila, što je bio napredak. Obično bih planula, postala ofenzivna svaki put kad bi mi Matea ili bilo tko drugi pokušao reći da ono što činim možda i nije najbolje rješenje. Moja je odluka bila promijeniti se. Promijeniti svoj život pod svaku cijenu jer onaj stari nije donio sa sobom previše zadovoljstva. Da bih uopće pokušala u toj namjeri, trebalo je zauzdati

svoj ego. Prihvatiti činjenicu da postoje i drukčiji načini, drukčiji pristupi i pogledi na svijet.

Jesam li vidjela svijet kao jednu veliku zamku? Jesam. Od svog najranijeg djetinjstva imala sam priliku da poblize upoznam njegovu ne tako lijepu stranu. Nekako sam putem razvila prijeko potrebni obrambeni mehanizam, trebalo je preživjeti. No, time sam i sve ono lijepo dočekivala na nož. Strepeći od trenutka kada će život pokazati svoje zube i ugristi me, propuštala sam uživati u toliko toga.

Da sam više bila svoja, kakva god bila, manje netko tko sam mislila da trebam biti. Da sam više praštala drugima njihove postupke, koliko god loš utjecaj imali oni na mene, jer na kraju krajeva, baš nitko, ni moja majka, ni otac, ni Filip, pa ni Klara nisu mi bol nanijeli svjesno, bila bih slobodna. Slobodna izabrati u kolikoj mjeri će me dirnuti, koliko ću im dozvoliti da me lome. Slobodna živjeti onako kako želim, ne tražeći sebe u drugima, potvrdu vlastite vrijednosti i identiteta.

Conor, Niallov prijatelj i nije ispao tako loš. Romantika između nas nije zaiskrila, no pokazao se kao divan prijatelj. Strahovito brbljav i humorističan, toliko da sam se ponekad hvatala za trbuh osjećajući onu slatku bol istinskog smijeha. Bio je plavokos i plavook, tek neznatno viši od mene, snažnih prsa, razvijenih od redovitog igranja ragbija. Njegove, pomalo ženskaste ruke, uvijek su nemirno lupkale po stolu, šanku, klupi, bilo čemu što se nalazilo u njegovoj blizini dok mu je pritom mozak radio punom parom, smišljajući nove dosjetke i šale. No znao je uploviti i u potpuno stanje mira i usredotočenosti, posebice kad se radilo o nečemu što je smatrao izuzetno

važnim, poput poslova vezanih uz bankarstvo kojim je uspješno baratao. Ponekad mi je njegov veseli, zaigrani karakter bilo nemoguće spojiti s ozbiljnim, pomalo dosadnjikavim poslom bankara.

„Ni ja ne mogu zamisliti da se ti tako ozbiljna i pomalo dosadna možeš baviti tako kreativnim zanimanjem kao što je fotografija“, odgovorio bi mi i glumeći uvrijeđenost isplazio jezik.

Spuštali smo jedno drugom konstanto i uživali u tome. Likovali kad bi jedno od nas uspjelo ono drugo ostaviti bez teksta. Ispostavilo se da je ukočena, odveć ozbiljna Tina itekako sposobna biti opuštena i društvena.

Vrijeme je teklo nekim neobičnim, odveć brzim ritmom. Ni sama ne znajući kako, došuljao se prosinac, a ja sam još uvijek bila tu. Polako sam stvarala neki novi ritam, neku novu svakodnevicu. I dalje sam Dublin doživljavala kao nešto privremeno, no isto tako nisam imala želju vratiti se u Hrvatsku. Pogled na moju budućnost nikad nije bio mutniji i neodređeniji, no ja usprkos tome nikad nisam bila smirenija i opuštenija. Pronašla sam posao na pola radnog vremena u jednom fotografskom studiju i povremeno sam, za cijenu znatno manju od onih ekstremno visokih koje su se kretale po Dublinu, fotografirala parove, djevojke i obitelji koji su htjeli profesionalne fotografije. Zahvaljujući Conoru, fotografirala sam jednu malenu svadbu njegovog prijatelja, željeli su profesionalne fotografije, a nisu baš financijski sebi mogli puno priuštiti. Divna stvar je bila što sam nudeći za njih vrlo povoljne cijene i dalje bila daleko iznad cijena koje sam nudila u Hrvatskoj i uspjevala i više nego pristojno zaraditi. Samo tako, odjednom se ispred mene pružao jedan sasvim

novi, drukčiji svijet prepun mogućnosti i puteva koji me mogu odvesti na najrazličitija mjesta.

Život je bio lijep. A sve što je trebalo bilo je prepustiti mu se.

22.

*“Bol nam govori da postojimo.
Bol nam govori da postoje oni koje volimo.
Bol nam govori da postoji svijet u kome živimo.”
Miguel de Unamuno*

„Zapravo, vrlo je jednostavno“, rekao je Conor onim divnim irskim naglaskom koji mi je znao prirediti nebrojenih neugodnosti kad sam tek došla u Dublin. „Sve što trebaš je piti dok potpuno ne izgubiš svijest. Daljnje javno degradiranje vlastitog postojanja ne činiš zapravo ti, već alkohol. A nešto što ne činiš ti, ne predstavlja ti neki veliki problem.“

Slegnuo je ramenima i otpio gutljaj Budweisera. Pokušao mi je objasniti zašto mladež u Dublinu bez nekih većih problema izvodi nevjerojatne gluposti u noćnim izlascima, gluposti kojima se turisti često ne mogu načuditi. Stajali smo za šankom u nekom od pubova i promatrali mladu djevojku, vrlo oskudno odjevenu kako poteže traperice na dolje nekom podjednako pijanom momku. U jednom trenutku pala je na pod, a kratka joj se suknja potpuno povukla na gore otkrivajući njezine crne čipkaste gaćice. Ostala je ležati na podu i previjati se od smijeha. Momak s kojim je bila nespretno ju je pokušao dignuti što je samo rezultiralo tim da i on završi na podu.

Bend koji je svirao u pubu upravo je završio s poznatom irskom tradicionalnom pjesmom *Wiskey in the jar* od *The Dubliners*-a i pubom se prolomio glasan pljesak i zviždanje. Posegnula sam za svojom čašom Guinnessa

kad se iza mene stvorila Matea držeći Nialla za ruku. Nestali su iznenada prije nekih pola sata i na Mateinom rumenom licu jasno sam mogla vidjeti u kakvim je aktivnostima netom prije sudjelovala. Ubola me laktom u rebra kad sam joj uputila značajan pogled.

„Radije se fokusiraj na onog tipa tamo“, kimnula je glavom u smjeru izlaza iz puba. Pratila sam njezin pogled i ugledala zgodnog tamnokosog tipa s kratkom urednom bradom čije sam poglede u nekoliko navrata te večeri osjetila na sebi. Nosio je traperice i usku bijelu majicu koja je otkrivala mišićava prsa i brojne tetovaže na rukama.

„Previše... pretenciozan za moj ukus“, rekla sam Matei pokušavajući izdržati njegov prodorni pogled kojim me doslovno skidao.

„Svejedno bi ti njega potrošila“, odgovorila je.

Nasmiješila sam mu se i okrenula za šank, ostavljajući ga sebi iza leđa. Matea me nastavila zafrkavati, no ja sam ju odbijala slušati tako da sam odmahнула glavom i prepuštajući se zvucima violine počela plesati na još jednu irsku pjesmu. Niall i Conor pričali su s dvojicom prijatelja koje su tu večer slučajno sreli u pubu. Sklopila sam oči na tren i dalje se lagano gibajući u ritmu glazbe. Kad sam ih otvorila ispred mene je stajao tip u bijeloj majici. Nekoliko Guinnessa više i sasvim jasnih signala koje su naše oči i tijela odašiljali, bila sam mu u zagrljalju i ljubakala se s njim poput kakve klinke.

Ponekad sam imala dojam kao da po prvi puta živim. Radim sve one ludosti koje u svojoj mladosti nisam jer sam bila odveć opterećena prokletstvom turobnog djetinjstva. Smijala se, glupirala, uživala. Preuzevši ulogu majke svojoj

majci, njoj sam dopuštala da bude dijete dok sam se ja trudila ispraviti pogreške kojima život nagradi brojne pojedince ne pitajući se je li i koliko tako nešto pravedno. Dok sam ispravljala druge, iskrivljavala sam sebe. Jedno ne ide bez drugog, trebala sam to znati. I tek kad sam se gotovo slomila, mogla sam se vratiti nazad, u ispravno stanje.

Živo se sjećam riječi moje majke, izgovorenih u onim rijetkim trenucima kad je bila trijezna:

„Znaš, Tina, nije život za svakoga. Neki od nas ne žive ga zbog sebe, mislim, tko bi normalan poželio sebi ovakvo nešto?” lupila se snažno po prsima. „Tko bi svjesno ovo izabrao? Nisam luda, Tina, iako znam da tako izgledam mnogima, ne živim život po tim nekim nepisanim pravilima koje drugi stalno nameću, guše sve oko sebe... Slomilo me to sve, znaš... Uvijek udovolji... Kažem ti, neki od nas služe samo kao primjer drugima kako da ne potrate svoje živote. Kad sam već sve drugo uprskala, voljela bih da ti barem to ostavim u nasljeđe.“

Tad na njezine riječi nisam obraćala posebnu pozornost, toliko je toga tokom svog života izgovorila što je bilo besmisleno, bez ikakvog reda i veze, skakala bi s teme na temu, ne uspijevajući na jednoj dugo zadržati fokus, no iz nekog razloga živo sam pamtila tu večer. Bila je posljednja u kojoj smo imale nešto što se moglo nazvati razgovorom prije nego je umrla. Bila je jedina u kojoj sam mogla osjetiti nešto između nas, nekakvu slabašnu nit koja nas je spajala, šaputala nam da smo od iste krvi, istog mesa. No danas sam točno znala što mi je htjela reći. I gotovo da je nisam poslušala. Gotovo da sam i sama postala živi primjer kako ne živjeti svoj život.

Sad znam, majko, iste smo po svojoj mucu, toliko je sličnosti koje imam s tobom, ali znaš što? Po prvi puta vjerujem da to nije nešto loše. Svi mi imamo svoje karte koje nam život dodijeli, na nama je kako ćemo s njima igrati. Ti si svoje odigrala onako kako si najbolje umjela, to je ono što i ja mogu i moram, ni manje ni više.

Ne mogu sve majke biti majke. Neke od njih duboko su nesretne i preplavljene morima tuge, toliko da nisu u stanju unijeti svjetlost u tvoj život. Vuku te za sobom, ne znajući koje mjesto da ti dodjele u svom kaotičnom svijetu. Pa opet, na tebi je da odlučiš što ćeš s tim. Cijeli svoj život zamjeriti ili prihvatiti da je jedini život koji možeš promijeniti onaj tvoj.

Jutro poslije, mamurluk me dugo držao beživotnom u krevetu. Toliko mi se toga ispreplitalo u mozgu: moja majka, Filip, Luka, moj dolazak u Irsku i ta ludost od sinoć, svi skupa činili su nepodnošljivu buku u mojoj glavi. Matea je u par navrata dolazila u sobu i potom odlazila, sve dok konačno nije izgubila strpljenje i doslovno me vukla iz kreveta.

„Idemooooo, curo, divan je dan! Takve se stvari u Irskoj ne propuštaju po cijenu ničega!”

Dograbila sam plahte pokušavajući se zadržati u krevetu, no bilo je uzalud, Matea nije odustajala.

„No, dobro, dobro, evo ustajem se”, Matea je pustila moje noge, otišla do prozora i razmaknula zavjese. Jarka sunčeva svjetlost ušla je u sobu.

„Aaaaaaa Matea, ubit ćeš me”, podigla sam ruke i prekrila oči. U glavi mi je tutnjilo.

„Hajde, sredi se, donijet ću ti kavu”, rekla je ne mareći za moj protest. „Idemo van, pogledaj vrijeme!”

„Iskreno, sad bih radije da je tmurno i kišno“, odgovorila sam joj, još uvijek pokušavajući naviknuti svoje oči na jarku svjetlost. Zakolutila je očima i uputila se prema izlazu.

„Donesi mi čašu soka od naranče, molim te“, viknula sam za njom i bacila se natrag na krevet.

Sat vremena kasnije provlačila sam se s njom kroz užurbane dublinske ulice. Inače hladni prosinac, danas je zbog sunčanog jutra ostavljao dojam toplog proljetnog dana. Već sam bila naviknula na neobične reakcije Iraca na vremenske uvijete, pa me više nije iznenađivalo kad bih ih vidjela kako se usred zime šeću u majicama kratkih rukava samo zahvaljujući rijetkim zrakama sunca koje su se pojavile na inače oblačnom nebu.

Voljela sam promatrati ljude i najviše zbog toga godile su mi napućene dublinske ulice prepune najrazličitijih ljudi iz najrazličitijih krajeva svijeta. Oduševljavala me činjenica da se na jednom mjestu može naći toliko različitih pogleda na svijet, tokova misli. U sredini iz koje sam ja dolazila, svi kao da su podešeni na, ako ne na isto onda jako slično, razmišljanje. Svi su se odjevali, ponašali, radili i mislili isto. Onaj tko bi se usudio biti i malo drukčiji, bivao je izopćen. Čudak kojeg treba izbjegavati. Podsjetnik na njihovu ustajalu osrednjost.

Dublin je pak nudio nešto sasvim drukčije. Nije važno tko si, kakav si, ni odakle si. Što god da jesi, jednostavno budi. Neću te gledati s podsmijehom, neću ti prigovarati, a ni tjerati te da se osjećaš manje vrijednim. Kad prihvatimo jedni druge u svojoj jedinstvenosti, u stanju smo se razvijati, ići naprijed, što je u potpunoj suprotnosti s konstantnim kočenjem samih sebe, stanjem kojem se uredno podvrgavamo kad se nađemo u sredini kojoj je zatvor duše uvijek draži od njezine slobode.

„I dalje ne kužim zašto nismo mogle ostati u Dun Laoghaire-u“, prigovorila sam Matei dok sam cijedila iz čaše posljednje kapi kave, kao da sam kakav pustinjač kojem je prijeko potrebna voda. Bile smo u Stephen's Green parku, ovaj put izvaljene na klupi jer je trava usprkos toplom danu bila potpuno mokra. Do jučer kiša je padala danima, kratko odlazeći, dopuštajući suncu da se pojavi na tren i zatim se opet vraćajući. Pijenje kave u parku po lijepom danu spadalo je već u naše prešutne rituale. Malene, tijesne, napućene coffee shopove ostavljale smo za tmurne dane.

„Zato što bih htjela da odemo na jedno mjesto“, odvrtila je. „Niall mi je nedavno rekao za njega i mislila sam ništa od toga još neko vrijeme, ali danas je zbilja divan dan“, rukom je pokazala oko sebe i lijeno se protegnula. Kiselo sam se osmjehnula. „Istina, dan je divan, ali osjećam se zbilja usrano i jedva čekam zavuč' se u krevet. Ne vjerujem da sam u stanju igdje više ići. I ovo mi je bilo previše.“

Donekle sam joj govorila istinu. Mamurluk od sinoćnjeg izlaska gotovo je potpuno ispario, no neki čudni osjećaji koje još nisam mogla definirati opsjedali su me svaki put kad bih pomislila na tipa s kojim sam tu istu noć otišla malo dalje od bezazlenog ljubakanja, točnije, u wc na petominutnu ševu. Ni ime mu nisam znala, iako se nejasno sjećam da mi ga je bio rekao. Bio je privlačan bez sumnje, no nije bio Luka. Tražila sam ga u svakom poljupcu, svakom dodiru. Kad je do moje pijane svijesti doprlo da ispred mene stoji čovjek koji nema apsolutno nikakve veze s njim, gotovo sam se rasplakala. Ljuta na sebe što me još uvijek toliko dira, ljuta na njega što baš nikad nije imao snage da mi kaže nešto poput - *Budi sa mnom ili ostani, ne idi u Irsku*. Kao da bi to išta promijenilo. Kao da bih ga poslušala. Gonjena potrebom da ga kaznim, željom

da ga izbacim iz sebe, pristala sam na poziv bezimenog, potpuno nebitnog čovjeka i dopustila mu da me pritisne o hladne pločice odjeljka u muškom wc-u. *Vidiš li koliko si nebitan? Koliko te ne trebam?* - ponavljala sam sebi dok se nepoznato snažno tijelo silovito zabijalo u mene. Kad sam svršila, rasplakala sam se. I ne znam što me više smelo: silovita potreba za Lukom ili činjenica da sam uživala u seksu s potpunim neznancem.

Matea me srećom nije više ništa zapitkivala, odustala je od ideje da idemo igdje ponajviše jer je već bilo kasno, Powerscourt⁹ imanje na koje me htjela odvesti nije bilo daleko od Dublina, ali se zatvaralo u pet popodne, a sat na njezinoj ruci već je pokazivao jedan sat. Na svome smartphoneu pokazala mi je ljepote imanja i složila sam se da ćemo definitivno uskoro ići.

Skitale smo se gradom još neko vrijeme, obišle par dućana i vratile se kući. Po prvi puta otkako sam došla u Dublin, osjetila sam potrebu za svojim domom, za potpunom samoćom. Jack i Emma, irski par koji je živio s nama, svađao se u svojoj sobi dok je talijan Antonio u kuhinji kuhao nešto čiji mi je miris izazivao mučninu. Prošla sam pored njega, pozdravila ga i zgrabila bocu narančinog soka iz frižidera. Promatrajući nered koji je napravio na kuhinjskom pultu, prisjetila sam se svoje uredne kuhinje, želeći taj tren da sam tamo i da si spremim nešto toplo što miriše na dom. Otišla sam na kat u sobu koju sam dijelila s Mateom i zatekla je kako pleše uz pojačanu glazbu i kopa

⁹ Powerscourt Estate nalazi se 20 km južno od Dublina u mjestu Enniskerry u okrugu Wicklow. Poznato je po dvorcu iz trinaestog stoljeća kojeg je požar gotovo uništio 1974. godine i ostavio u ruševinama sve do 1996. godine, kad je konačno renovirano, te talijanskim i japanskim vrtovima koji zauzimaju 19 hektara okolne zemlje.

po ormaru. Udahnula sam duboko, osjećajući strahovitu potrebu za mirom i tišinom. Matea kao da je znala o čemu razmišljam, stišala je zvuk na svom malom bluetooth zvučniku i pogledala me zabrinuto.

„Idem do Nialla“, rekla je. „Jesi dobro?“

Kimnula sam glavom i osmjehnula se.

„Reci mi, osjećaš li ikad nostalgiju?“ upitala sam je.

„Naravno.“

Svukla je trenirku sa sebe i počela navlačiti uske crne traperice. „Pogotovo kad je ovakvo stanje u kući“, kimnula je glavom u smjeru Jackove i Emmine sobe. „Volim svoj život ovdje, ali ova me stambena situacija često dovodi do ludila. Tmurno vrijeme danima isto tako. Fale mi cvrčci ljeti, onaj osjećaj prženja na plaži, makijato, miris pizze u Bruscette, a oko tebe ugodna topla večer i zvuk mora. Al' jebiga, ne možeš imati sve. Toga se nauživam na godišnjem. Isto je lijep osjećaj otići doma na par tjedana i biti poput turista. Lova ti nije problem i činiš toliko toga što, da živiš dolje ne bi, jer ti je oduvijek bilo preskupo, a sada su ti te iste cijene smiješne.“

Navukla je sivi pulover, bacila pogled na zrcalo koje se nalazilo na ormaru, pa ga skinula i ponovno otvorila ormar, tražeći nešto drugo. Promatrala sam je zamišljeno.

„Što? Tebe je počela prati?“ upitala je.

„Fali mi moj stan“, odgovorih. „Mir, tišina, samoća. To najviše.“

Luku sam prešutjela. Sjela sam na rub kreveta promatrajući natpise na tetrapaku narančinog soka koji sam držala u rukama. Prisjetila sam se kako me Matea upitala koliko ima šećera u tom čudu kad sam posegnula

za njim s police u trgovini i ironično joj se nasmijala promatrajući njezinu vitku figuru. *To zbilja nije nešto čime se ti trebaš zamarati* - odgovorila sam joj.

„Želiš ići nazad?“ upitala je sa strepnjom i sjela do mene. Nježno sam odmahнула glavom. Osmjehnula se.

„Pa barem ne još neko vrijeme“, dodala sam ne želeći joj davati lažne nade. „Nisam sigurna ni želim li ostati ovdje.“

„Da, da, znam...“ odgovorila je glasom djeteta kojeg majka neprestano kori za jednu te istu stvar.

„Ali, ne bi li mogle odseliti odavde?“ upitah je. „Da živimo negdje samo ti i ja? Mislim da si to možemo priuštiti.“

Matea je zastala, ovaj put u ružičastom puloveru, i zainteresirano me pogledala.

„Stvarno bi htjela to?“

„Naravno.“

Dotrčala je do mene i snažno me zagrlila. „Divne vijesti, Tina, divneeeee“, mrmljala je.

Kad je otišla, sklopčala sam se na krevetu i navukla prekrivač preko glave. Suze su mi tiho klizile niz obraze. Pustila sam tuzi da me potpuno obuzme. Počela sam shvaćati njezinu snažnu moć pročišćavanja.

23.

*"Sve odrasle osobe su najprije bile djeca.
(Ali se malo njih toga sjeća.)"*
Antoine de Saint-Exupery

Božićno vrijeme u Dublinu je poseban doživljaj. Ionako živahan grad, postane još življi, ulice prepune ljudi koji užurbano kupuju poklone dobiju posebnu draž zahvaljujući brojnim božićnim dekoracijama na svakom koraku.

Usprkos nesređenoj obitelji iz koje sam potjecala, voljela sam Božić, nije u meni izazivao depresiju. Uživala sam u kićenju bora, slušanju božićnih pjesama i pravljenju kolača i nisam pretjerano marila kad bi se na obiteljskim okupljanjima povremeno nadvio oblak napetosti, pokoje svađe i netrpeljivosti. Odbijala sam ih povezivati s Božićom jer su ionako postojali neovisno o vremenu u godini.

Najsvježiji u sjećanju bili su raskošni ručkovi kod Filipovih kad bi došli i njegova braća s djevojkama te Klarina sestra s mužem i djecom. Klara je obožavala organizirati velike ručkove, domjenke i zabave gdje bi se uredno hvalila postignućima svoje djece i svog supruga. Svoju tamnu kosu podigla bi u visoku pundžu, a na uši stavila skupocjene biserne naušnice, Josipov poklon za 20. godišnjicu braka. I pričala bi neprestano, ne skidajući blistavi osmijeh s lica.

Na božićne ručkove Matešićevih dolazila sam tek nakon majčine smrti. Već na prvom pokušaju spajanja obitelji, Klara i moja majka su pokazale obostranu netrpeljivost, toliku da je moja majka odbijala dolaziti kod Matešićevih čak i kad su u pitanju bili blagdani. Klari to naravno nije teško palo,

a ja sam stala na majčinu stranu. Ručale bi skupa u stanu, ona bi napravila sarme, ja kolače i tek u kasne popodneve sate otišla bih do Filipovih i večer provela kod njih. Nakon njezine smrti više nisam imala nikakvu izliku, bila sam primorana prisustvovati ceremoniji. Pa ipak, pamtila sam ih po dobru. U svom bih stanu već početkom prosinca okitila bor, na stol stavila božićni stolnjak, krem prekrivač na kauču zamijenila s crvenim, a ukrasne jastučice presvukla jastučnicama koje su ukrašavale pahulje snijega. Dodala bih po stanu svijeće s mirisom naranče i klinčića i uživala u izradi raznih suhih kolačića, koje bih potom spremala u velike staklenke i ručno ih ukrašavala. Često su završavale kao poklon kod brojnih prijatelja i poznanika.

Dok smo ispijale topli čaj uz zvuke božićnih pjesama u toploj i ugodnoj atmosferi jednog restorančića u Dun Laoghaire-u, upitala sam Mateu što bi željela za ovaj, njoj drugi, meni prvi Božić u Dublinu.

„Neće mi smetati ako želiš biti s Niallom“, rekoh nakon njezine poduže šutnje u kojoj je, usredotočena na žličicu, zamišljeno miješala svoj čaj. Odmahnula je glavom.

„Znaš da će Antonio za praznike u Italiju? A Jack i Emma će kod njezinih ili njegovih, nemam pojma. Imat ćemo kuću za sebe“, vragolasto se osmjehnula.

„Oh, pa to je divna vijest!“ uskliknula sam. „Imat ću kuhinju samo za sebe, koji luksuz!“ obje smo prasnule u smijeh. „Jedva čekam početi peći kolače“, dodala sam.

„Mislila sam da pozovemo par ljudi, onako da napravimo jedan mladenački, prijateljski Božić.“

„E pa mislim da ti je ideja divna!“ složila sam se uzbuđeno, sretna što sam svojim okupacijama pridodala još jednu stavku. Što ćemo kuhati, koga sve pozvati i kakve

sve kolače pripremiti. Voljela sam biti što više okupirana, izbjegavajući preduge periode besposličarenja jer bih tada obično počela razmišljati punom parom. Mojoj potrebi da sve imam pod kontrolom još uvijek je teško padala činjenica da nemam apsolutno nikakvu predodžbu što želim od života i obično bi me pritiskala u trenucima kad sam se pokušavala opustiti, ne raditi ništa. Rezultat je bio da sam gotovo konstantno bila u pokretu. Ako nisam bila na poslu ili na kakvom snimanju, kojih je bilo sve više i više, vrijeme sam provodila u gradskoj knjižnici, čitajući razne knjige o fotografiji, usavršavajući svoj engleski jezik. Istraživala bih Dublin i okolicu, klikajući fotoaparatom neprestano. Toliko je toga bilo novo i zanimljivo da mi je bilo nemoguće stati. Tek bi me nepodnošljiva bol u ramenima nakon nekoliko sati neprestanog držanja aparata i škljocanja podsjetila da mi je potreban odmor. Osjećajući potrebu da sve te silne fotografije nekamo odu, pokrenula sam fotoblog, čije mi je uređivanje također oduzimalo dosta vremena. Ono malo znanja o web dizajnu što sam pokupila od Luke nadogradila sam čitajući razne knjige i portale na internetu te uspjela doraditi svoju web stranicu, prilagoditi ju novonastalim uvjetima. Sa svojim poslom u foto-studiju sam isto bila zadovoljna, iako sam počela tek kao pomoćnik, sad me šef već ostavljao potpuno samu i puštao me da posao organiziram kako mi najviše odgovara. U sklopu svog foto-studija, nudio je razne tečajeve i radionice za početnike. Trenutno smo bili u fazi dogovaranja tečaja koji bi ja samostalno kreirala i vodila. Pored Matee, sve češće sam se družila sa Sarah, novom Conorovom djevojkom. Kliknule smo na prvu. Duge crvene kose, lica osuta pjegicama i plavim očima neodoljivo me podsjećala na Esmu, no za razliku od nje, nije bila mršavica. Bila je nižeg rasta no potpuno skladna. Pune grudi, uzak struk i istaknuti bokovi

činili su je ženstvenom i poželjnom u mnogim muškim očima. Odrasla je bez oca i nekako sam slutila da mi je zbog tog detalja još draža, uvijek sam osjećala posebnu naklonost prema svakome tko je imao na ovaj ili onaj način obilježeno odrastanje.

„Znaš li da je Sarah biseksualka?“ značajno je rekla Matea dok smo ispijajući drugi čaj uživale u muffinima od borovnice. Vani je bio mrkli mrak iako još nije bilo ni pet popodne. Hladni vjetar unosio je svježinu u restoran svaki put kad bi se otvorila ulazna vrata.

„Biseksualka?“ ponovila sam.

„Da, znaš ono, voli i dečke i cure.“

„Matea, znam što znači biti biseksualan.“

„Uglavnom eto, samo da znaš.“

„Zašto samo da znam?“

„Pa ne znam, ako slučajno odlučiš malo promijeniti teren. Znam da bi Conor umro od sreće. Otkad zna da Sarah voli i žene, ne prestaje joj dodijavati sa željom da nađu još nekoga i probaju u troje“, s lica joj nije silazio vragolasti osmijeh.

„A odakle ti to sve znaš?“

„Od Nialla, koga drugog.“

Nasmijala sam se i zagrizla komadić božanstvenog muffina koji se doslovno topio u ustima.

„Znam da sam te jednom prilikom veoma davno mrtva pijana zažvalila, ali vjeruj mi, to je ujedno bio i vrhunac moje biseksualnosti“, rekoh progutavši posljednji zalogaj muffina.

„Znači toliko sam bila loša? Jebiga, žao mi je što sam ti srušila snove.”

„Oh, nisi nikako, zapravo super se ljubiš, no moja čežnja za određenom stvari je daleko veća i jača od bezazlenog pipkanja s djevojkama.”

„Besramnice.”

„Reče stoput gora besramnica od mene.”

„Niall bi se složio s tobom, priznajem.”

„Vas se dvoje koliko vidim jako lijepo slažete.” Kimnula je potvrdno glavom.

„Ponekad ne mogu vjerovati da se sve to događa. Kad se samo sjetim svog života unazad samo dvije godine, ne mogu povezati ovu osobu kakva sam danas s onom kakva sam bila. Možeš li to vjerovati?”

„O, da, itekako”, sasvim dobro sam je razumjela.

„Tek sad vidim koliko me moj otac gušio”, zastala je, dvojeći da li da nastavi ili ne. Pogledala me kratko, pa odgurnula šiške sa čela, porasle su joj i stalno joj upadale u oči. „Znaš, u svemu je vidio zamku, klopku koju je svijet smislio samo za mene. Rasla sam osjećajući njegove ruke oko vrata kako me pritišću, oduzimaju mi kisik. Nisam ti to nikad rekla, no ekonomiju sam upisala samo zbog njega. Vršio je toliki pritisak na mene svojom bolesnom potrebom da me zaštiti od stvari koje su samo u njegovoj glavi bile opasne. Zbilja sam htjela biti učiteljica, a sve što je on vidio su novinski članci koji sve češće izvještavaju o nasilju koje učenici provode nad svojim profesorima i školskim masakrima u kojima budu ugašeni brojni životi zbog trenutka ludila tek jednog pojedinca. Odgovorila sam

mu da ne živimo u Americi. Nikad neću zaboraviti pogled koji mi je tada uputio. I tako sam završila na ekonomiji, savršeno bezopasnom i sigurnom zanimanju. Što i nije bilo toliko loše kako sam mislila da će biti, no nikako nisam mogla razviti dublji interes. Zato sam toliko odugovlačila sa studiranjem. Još se nekad zapitam odakle sam skupila snagu da jednostavno odem. Valjda sam shvatila da ću, nastavim li mu dopuštati da me guši, jednog dana jednostavno skrenuti pameću. Pa čak i kad sam postala punoljetna, kritički je odmjeravao svaku moju odjevnu kombinaciju provjeravajući izlazim li nedolično odjevena. U autu sam čuvala gotovo svu svoju odjeću za noćne izlaske i presvlačila se na stražnjem sjedalu par ulica dalje od kuće.“

Znala sam da joj otac stvara pritisak svojim pretjerano zaštitničkim ponašanjem, koliko ju je time priječio u postizanju samostalnog života, no nisam znala točno u kojoj mjeri, rijetko je pričala o njihovom odnosu. Moj je otac bio dalek, uvijek zamišljen i nikad prisutan u sadašnjem trenutku. Pitala sam se je li uopće svjestan mog postojanja, je li svjestan da ima kćer kojoj treba malo više od tapšanja po ramenu i jednog nezgrapnog *laku noć* izbjegavajući me pogledati u oči, onih večeri kad je bio primoran staviti me u krevet. Matein je otac bio sušta suprotnost mom ocu, predstavljali su dvije krajnosti, dva lica ljubavi, oba potpuno nezdrava, destruktivna.

„Kako je reagirao kad si rekla da odlaziš?“

Osmjehnula se sjetno, licem joj je prošla sjena boli. Objumila je šalicu sad već hladnog čaja objema rukama, palcem klizeći po njezinom rubu, zadržavajući se na mjestu gdje je bila malčice okrhnutu. Malo nepravilno udubljenje

ukazivalo je na komadić koji je nekoć savršeno pravilnu šalicu činio potpunom, ostavljajući je sada da se sama bori s djelićem sebe koji joj nedostaje, da usprkos hendikepu i dalje služi, kako god zna i umije, svojoj svrsi. Nismo li i mi ljudi upravo takvi?

„Ne vjerujem da ću ikad zaboraviti njegov izraz lica“, odgovorila je. „No, ja sam bila tako odlučna u svojoj namjeri i vjerujem da je to osjetio, znao je da ću otići što god on učinio ili rekao. Nije uopće bio doma na dan leta. Nismo se ni pozdravili, majka je samo ridala.“

„Žao mi je, Matea“, spustila sam ruku na njezinu i blago ju stisnula. Osmjehnula mi se i već sljedeći trenutak odmahnula glavom i vedro uzvratila:

„Ne treba ti biti, zapravo vjerujem da je sve ispalo baš onako kako treba. Ovaj dio sebe što sam otkrila otkako sam ovdje, pa vjerujem da bi mi zauvijek ostao nepoznanica da sam ostala dolje. Sve se događa s razlogom. Možda i on konačno shvati neke stvari, pusti me da imam svoj život i za promjenu svoju pozornost i pažnju usmjeri na majku“, zastala je i otpila gutljaj čaja. „A što je s tobom? Još mi nisi rekla kako na tebe utječe promjena?“

Odmahnula sam rukom. „Ne mora svaki naš razgovor završiti mojim jadikovkama. Dobro sam, to je najbitnije, vjerujem da to i sama možeš vidjeti. Sviđa mi se kad ovako pričaš sa mnom, rijetko to činiš.“

Pogledala me oprezno. „Sad ćeš me ubiti, no jedini razlog zbog kojeg to nisam često radila je tvoja krutost. Često si odbijala vidjeti nijanse, samo bi hladne glave zaključila što je ispravno, a što ne i s nerazumijevanjem me gledala kad bih ti rekla da nije sve tako jednostavno.“

Na primjer, da sam ti rekla da se u autu presvlačim za noćne izlaske, skrivajući od oca svoje krpice iako mi je punih 27 godina, rekla bi mi nešto u stilu - *Luda si, zašto mu dozvoljavaš da tako upravlja tobom?* Izluđivalo me koliko si slijepa na činjenicu da tebi Filip radi potpuno istu stvar i da to skrušeno prihvaćaš dok meni soliš pamet što bih trebala činiti."

„A ja sam oduvijek bila uvjerena da je Filip taj koji je krut, koji ne vidi nikakve nijanse. Smiješno, zar ne?“

„Pa dobro sad, on je poseban slučaj. On krutosti daje jedan potpuno novi pojam.“ Obje smo se nasmijale.

„Žao mi je što u meni nisi imala veću podršku. Mislim, imala si ju, ne bih ti nikad okrenula leđa čak i da sam smatrala da činiš ne znam kakve ludosti, ali da, popovala bih ti, to sigurno. Žao mi je što nisam bila svjesna da svojom slijepom pravičnošću ne pridonosim nimalo bliskosti između nas.“

„Hej, nitko nije savršen, pusti. Osim mene, naravno“, ispravila se i prošla rukom kroz svoju kosu, pokazujući svoj lijepi profil. Nasmijala se. Nije ni slutila koliko je zapravo blizu istine. Za mene je bila savršena, prijateljica o kakvoj sam mogla samo sanjati.

24.

*“Žene nisu ništa postigle.
Nekada su bile neravnopravne s pravim muškarcima.
A sada su ravnopravne s nikakvim.”
Duško Radović*

Jednim bezazlenim spominjanjem Filipovog imena kao da sam prizvala njegov duh da me još jednom uznemiri, pokuša izbaciti iz ravnoteže. Sve vrijeme od dolaska u Irsku prkosno sam se borila sa strahom od njegove moguće reakcije na moj, za njega drski, neposluh. Taman kad bih pomislila da je odustao, stigla bi nova maštovita poruka ispunjena prijetnjama. Nisam mu nijednom odgovorila, plašeći se posrtanja, nekakvog načina kojim ću mu ponovno dozvoliti da preuzme kontrolu nada mnom. Naš rastanak nije prihvatio kao ja i svaka njegova pora odisala je željom za osvetom, moje potpuno ignoriranje njegovog zahtjeva da mu vratim novac koji mu zapravo ne dugujem, vjerovala sam, dodatno je raspirio njegov bijes. Mrzila sam taj osjećaj straha koji je samo on bio u stanju aktivirati duboko u mojoj duši i ostaviti ga da dugo, dugo tinja. Ono najgore, to je znao i on.

Oduvijek sam bila lak plijen, hodala svijetom bez ikakve zaštite i bila idealan koš za otpatke, skupljajući tuđe smeće kao što bi netko drugi skupljao kakve dragocjenosti. Majčina gorčina. Očeva emocionalna hladnoća. Filipova potreba za posjedovanjem. Klarina opsjednutost savršenstvom. Cipele svojih grijeha uredno su brisali na vratima mog postojanja. Ne jer su to htjeli, ne jer im je bio cilj učiniti

moj život nepodnošljivim. Jednostavno jer sam im dozvoljavala. To što su sada svi oni bili dio moje prošlosti, a ja netko tko pokušava osvještavanjem svojih propusta učiniti svoj život ugodnijim svojoj vlastitoj koži, to me nije pošteđivalo straha od ponovnog posrtanja, posebice pred onim koji me od svih njih najbolje poznao, koji je vrlo dobro namirisao sve moje slabosti i koristio se njima po potrebi. Muškarac poput njega ostavlja, ne biva ostavljen. Oduzevši mu to pravo, kao da sam počinila smrtni grijeh.

Svoju malu Toyotu nisam htjela ostaviti na milost i nemilost parkinga ispred zgrade svoga stana pa sam po odlasku njezine ključeve predala Mateinoj majci sa željom da ju čuva i koristi. Ana, Mateina majka, bila je van sebe od sreće. Njezin stari Renault posljednjih je godina jedva prolazio tehnički pregled i svaki put zahtijevao sve više i više novca za popravak.

Vrativši se te iste večeri iz restorana, Matea i ja legle smo na krevet, buljeći svaka u svoj ekran laptopa. Matea je bila u fazi istraživanja učiteljskih škola, željela je konačno ostvariti svoj odavno sanjani san, ja sam pak svježim sadržajem dopunjavala svoju web stranicu i fotoblog. Zvonjava mobitela prekinula je tišinu u sobi i natjerala me da poskočim. Lijeno sam se protegnula i dohvatila ga s noćnog ormarića. Ugledavši Anino ime na ekranu, zbunjeno sam se namrštila.

„Tko je?“ upitala me Matea.

„Tvoja stara“, odgovorih i pritisnuh malenu zelenu ikonice na ekranu mobitela. Uho mi je ispunio Anin uznemireni glas.

„Tina, dušo, jesi ti?“

„Teta Ana, ja sam, jeste dobro, je li sve u redu?“

„Ma je... dobro sam... Oprosti što te ovako zovem, ali imam nešto važno ti reći...“ osjetila sam joj nelagodu u glasu pomiješanu s brigom.

„Dajte, Ana, da vas ja nazovem, izaći će vas poziv skupo, pa ćemo u miru porazgovarati, može?“

Prekinula sam vezu prije nego se uspjela pobuniti, dok su me Mateine zabrinute oči promatrale gotovo ne trepćući.

„Ne brini, Matea, zvala bi tebe da je nešto bilo“, pokušala sam ju umiriti, čekajući na mobitel da ponovno uspostavi vezu. „Vjerojatno nešto s autom“, dodala sam taman u trenutku kad je Anino *halo* odzvonilo u mom uhu.

„Da, tvoj auto Tina... Je li to Matea s tobom? Poljubi mi je puno.“

„Hoću, teta Ana, hoću... Recite mi što je bilo?“

„Uh, evo još se tresem... Dušo, nemam više tvoj auto.“ Stanka. Njezin duboki uzdah i Filipovo ime ispisano u svakom kutku mog uma.

„Kako? Je l' se pokvario? Jeste imali prometnu?“

„Ma ništa takvog...“

„Ana, molim vas.“

„Oprosti, dušo, samo... ne mogu vjerovati da je takav, eto, meni se uvijek činio drag dečko...“

„Filip?“

„Da... bio je tu danas. Bila sam sama, Stipe je taman bio otišao do Jure na bevandu. Tila sam i ja malo do Kate al' nije mi se dalo, nešto me glavobolja mučila cijeli dan...“

„Ana, molim vas, brinete me, što je bilo?“

„Ma Filip je došao... Znaš njega, nekad zna djelovati tako zastrašujuće, glupo zvuči al' eto bila sam sama, a on, on nešto kad naumi... Uzeo je auto, Tina.“

„Oh...“ Sklopila sam oči i tiho uzdahnula. Mogla sam pretpostaviti.

„Oprosti, dušo, ali nisam znala kako ga zaustaviti. Zahitjevao je ključeve, rekao da mu duguješ, htjela sam te tad nazvati, ali doslovno mi je iščupao mobitel iz ruku.“

„U redu je, Ana, smirite se. Lako za to. Strašno mi je žao što vas je uznemirio, mogla sam pretpostaviti... Jeste dobro? Je li bio... puno neugodan? Ajme, Ana, strašno mi je krivo.“

„Tina dušo, pa nisi ti kriva što je on takav. Dobro sam zaista, samo malo šokirana valjda... mislim, ne znam ja njega bog zna koliko, no uvijek se činio drag, zbunilo me koliko može bit... pa zastrašujući.“

Nasmiješila sam se zamišljeno. Uvijek je tako bilo. Sve bi iznenadila njegova nemilosrdnost kad bi mu na ovaj ili onaj način stali na žulj. Učinili nešto van okvira njegovih želja i očekivanja.

„Da, znam što mislite... Bitno je da ste dobro.“

„Osjećam se glupo jer si meni ostavila auto na čuvanje, a ja...“

„Bez brige, Ana, nema razloga da se tako osjećate. Filip ako je tako odlučio, uzeo bi auto ovako ili onako i bez ključeva, zato ne brinite.“

To je bila njegova specijalnost. Razlog njegovog velikog poslovnog uspjeha. Razlog što su se mnogi upravo

njemu obraćali kad bi upali u nevolje. Imao je nevjerojatnu sposobnost uvjeravanja, moć da druge navede da čine upravo ono što on želi.

„Što si uopće vidjela u njemu?“ upitala me Matea dok smo se te večeri po tko zna koji put spoticale o prošlost. Razmišljala sam o nama u samim početcima. Kad me strpljivo čekao ispred faksa i pažljivo slušao moja filozofska izlaganja o hrvatskoj književnosti, studiju koji sam upisala iz silne ljubavi prema knjigama i čitanju. Otišli bi zatim na kavu i satima pričali o sjajnoj i blistavoj budućnosti koju su u stanju iskreirati samo oni na početcima svog samostalnog života, u ranim dvadesetima kad ti se čini da je život dovoljno razuman i da će baš tebe poštedjeti mnogih sranja o koja se drugi uredno sapliću.

„Ne znam, uvjereni sam da je bio drukčiji tada... A i bio je uporan, pružao mi je mnogo pažnje... Mislim da sam na to najviše pala, na tu pažnju kojom me obasipao. Cijelog svog djetinjstva sam je bila gladna.“

Uzela sam ponovno svoj mobitel i otipkala poruku Filipu.

Misliš da ću te preklinjati da ga vratiš? Ako ti to toliko znači, evo, poklanjam ti ga. Moj dar tebi za sve divne godine koje smo proveli skupa. Ne razumiješ da što god učinio, niti ćeš pomoći sebi da se osjećaš bolje, niti meni možeš više nauditi.

Zastala sam neodlučno prije nego sam stisnula *pošalji*. To što je učinio je krađa, mogla sam ga prijaviti policiji. Još gnjavaže, još vremena utrošenog na nekoga na koga ne želim trošiti ni sekunde. Što je najgore, s obzirom na njegove veze s pola grada, vjerojatno bih se namučila dok bih auto i vratila. Ako bih ga uopće vratila. U svemu tome

jedno je sigurno, ponovno bih mu dala osjećaj moći nada mnogom. Nisam ga htjela moliti čak ni za ono što sam znala da je moje. Jer to je ono što je htio, ono što mu je bila hrana. Moja nemoć, moja pokornost, moje molim te dok se nadvija nada mnogom visok, snažan, moćan i uživa u ulozi dominantnog, tradicionalnog patrijarhata.

„Prokleti Balkan“, promrmrljala sam i pritisnula *pošalji* postajući svjesna činjenice da poznajem prevelik broj muškaraca koji trpaju žene u kalupe, a mi im glupače to dozvoljavamo jer smo tako naučene od malih nogu.

Svog se oca sjećam kroz maglu, iako sam kad je umro bila dovoljno stara da ga pohranim u svom umu i srcu daleko bolje nego jesam, tu mogućnost izbrisalo je postojanje njegove hladnoće i daljine koje su njegovu prisutnost u mom životu uvijek činile gotovo nestvarnom, nepostojećom. Moje najživlje sjećanje na njega je kako sjedi zavaljen u svom omiljenom naslonjaču, zamišljenog pogleda i mehaničkim pokretom miluje mačka koji mu je znao sjediti u krilu. Nikad nisam bila svjedok svađama svojih roditelja, ali je zato nekakva gotovo kraljevska hladnoća baš uvijek obavijala njihove razgovore. Svog se oca nisam bojala, no nisam ga ni radosno iščekivala kad bi dolazio kući, nisam se s njim igrala, smijala, zajedno zapravo nismo ništa radili. Bila sam žensko i samim time majčina briga. Moj peh što mi je majka odveć bila nesretna izborom svog muškarca pa nikad nije smogla snage da tu svoju brigu prema meni razvije korak dalje od - *Idi, Tina, u svoju sobu, ne smetaj.*

Kuhala mu je svaki dan. Kad bi došao s posla, dočekao bi ga pripremljen stol i njezino lice s osmijehom koji bi tek razvukao njezine usne u nekakvu iskrivljenu grimasu. Njezine mrtve oči uvijek su djelovale kao da nemaju fokus

ni na čemu ovozemaljskom. Po završetku, ustao bi se od stola, sjeo u svoj naslonjač, pio kavu koju bi mu ona donijela, zurio u televizijski ekran i milovao mačka. Rijetko su se obraćali jedno drugome. Nekad bih se igrala na podu pored njega, no obično bi moje igračke proizvodile preveliku buku i bila sam primorana otići u svoju sobu. Čak ni tada, ne bi me ni pogledao, samo bi viknuo majci: *Marija, makni malu, trebam mir!* Zatim: *Marija, gdje su mi one sive hlače? Marija, jesi mi opeglala košulju? Marija, zašto je mala ovdje, znaš da trebam tišinu dok radim?!* *Marija, to dijete samo bulji u vražje knjige, koji će joj vrag to, moraš se bolje brinuti za nju...*

Pitala sam se kako bi izgledalo da sam imala brata. Vjerujem bez sumnje da bi bio pod očevim okriljem, učen za njega tipično muškim aktivnostima: da bude jak, da misli, da bude služen. U potpunoj suprotnosti koju je pripisivao nama ženama: biti slaba, biti netko tko služi i brine o drugima, netko tko nema potrebu razmišljati.

Iako ne u tolikoj mjeri, ista se ideologija provlačila i kroz Filipovu obitelj. Manje je dolazila do izražaja samo zahvaljujući Klarinoj slijepoj ljubavi spram iste. Za razliku od moje majke koja je takvu ulogu mrzila i baš nikad nije smogla snage da joj se odupre.

Još jedan primjer bila je Mateina obitelj, u kojoj njezin brat baš nikad nije doživio od svog oca ono što je Matea. Oca u čijim je očima Matea bila slabiji spol, nesposobna za brojne stvari koje su muškom rodu bile servirane na pladnju po samom rođenju zahvaljujući samo razlici koju su skrivali u pelenama.

Matea se nadvila nad mobitel čitajući poruku koju sam poslala Filipu. Frknula je nosom.

„Jedno *jebi se, sadistički manipulatoru* bilo bi daleko slađe.“ Nasmijala sam se.

„Nije vrijedan toga, Matea... nijedan poput njega nije. Najveći šamar koji takvima možeš dati je ignorirati njihovo postojanje, pokazati im da si sasvim sposobna živjeti i bez njih. Time rušiš cijeli njihov svijet zasnovan na uvjerenju da si tek netko tko može preživjeti jedino u ulozi ovisne, pokorne, dobre curice.“

Zamislila se na tren, pa se osmjehnula. Uzela je svoj laptop i okrenula ekran prema meni.

„Mislim da ću ovdje upisati studij“, reče.

25.

*„Ko sam i što sam, što ću, koga volim,
što tražim, kuda idem, za čime lutam?
Uzaludno nebo za odgovor molim,
uplašen sobom svoje suze gutam,
tajanstveno stvari i života zebe,
ne poznam ništa, a najmanje sebe.”*
Tin Ujević

Irci su tortama nazivali svaki kolač koji je bio izrađen s kremom. Kolači su bili isključivo suhi kolačići. Kad sam Sarah rekla da obožavam raditi kolače nije mi promaknuo zbunjen izraz na njezinom licu dok je stajala u kuhinji i gledala me kako nanosim debeli sloj kreme na netom ispečeni biskvit.

„Pa ti radiš torte!” uzviknula je.

Zastala sam zbunjeno na tren, dok mi se u mislima nejasno nazirao Matein komentar vezan uz irsko poimanje kolača i torti. Objasnila sam Sarah naše pomalo drukčije viđenje kolača i torti. Slušala me s posebnim zanimanjem kao i svaki put kad bih pričala o običajima iz Hrvatske. Zanimalo ju je sve što je bilo drukčije od onoga što je sama poznavala i na što je bila naviknuta. Uzbuđeno je isprobavala Cedevitu, puding iz vrećice, dalmatinsku pancetu i Čokolino za kojim je već bila stvorila blagu ovisnost. Žlicom je zagrabila u oštro brašno pa ga pustila da polagano sipi nazad u vrećicu razmišljajući imaju li i oni takvo nešto i kako se zove. Bila je nadarena za učenje

jezika i, iako je imala irski naglasak, sve riječi na hrvatskom koje sam ju naučila izgovarala je pravilno.

„Jebiga, ne znam“, rekla je na hrvatskom i zabila žlicu natrag u vreću s brašnom sliježući ramenima. „Za što ga vi koristite?“

„Uglavnom za kolače. Pardon, torte“, rekoh. Pogledale smo se i prasnule u smijeh.

Bilo je badnje rano poslijepodne. Matea je skoknula do trgovine po sitnice koje su nam još falile za sutrašnji ručak, točnije večeru, htjele smo svima ostaviti dovoljno vremena da ih provedu sa svojim obiteljima, a ja sam pravila kolače. Budući da nismo imale auto, a željele smo pravi bor od barem jednog i pol metra, Matea je zamolila Nialla da nam doveze jednog iz obližnjeg vrtnog centra. On i Conor upravo su iskricali zaista divan bor i pokušavali ga uglaviti u postolje koje im je prodavač uvalio u trgovini objašnjavajući im kako je genijalan jer je stabilan i prije svega jednostavan za uporabu. Čula sam ih kako raspravljaju u dnevnom boravku i vatreno psuju prodavača. Sarah je zakolutala očima i pogledala me.

„Muškarci. Nisu ga u stanju niti uglaviti“, reče cerekajući se.

Začuo se tresak ulaznim vratima i trenutak poslije Mateina pojava ispunila je dovratak. Dišući kao da je upravo istrčala maraton, spustila je dvije velike pretrpane vrećice na pult.

„Koliko se sjećam, trebalo nam je samo par stvari“, rekoh.

Sjedila sam za visokom stolicom i slagala kekse umočene u mlijeku na biskvit koji sam netom prije izvadila

iz pećnice i prelila kremom od pudinga i narančinog soka. Božićne pjesme tiho su svirale s Mateinog bluetooth zvučnika koji sam spojila na svoj smartphone. Pijuckala sam crno vino iz visoke čaše, uživajući u svakom gutljaju, pasalo mi je savršeno nakon crnog rižota od sipe koji smo Matea i ja spremile za ručak.

„Znaš da sam šoppingholičar“, odgovorila mi je i zgrabila moju čašu s vinom.

„Hej, ne diraj se u to!“ uzviknula sam, no Matea je već iskapila sve i zadovoljno se zavalila u stolicu do moje.

„Sorry, stara, ali bila sam tako žedna“, pogledala me glumeći da joj je žao.

„Kad si žedna, piješ vodu, a ne vino, ovco“, uzvratila sam cereći se. Matea se ispružila preko pulta pokušavajući doseći jednu od vrećica i nakon par sekundi stenjanja i istezanja ponosno izvukla dvije boce Merlota.

„S obzirom na tempo kojim piješ, pomislila sam da nam zalihe neće biti dovoljne do večeras, a kamoli do sutra!“

„Ah, kako divno od tebe“, utisnula sam joj poljubac u obraz. „Pretvorit ćeš me u alkoholičarku.“

„Dušo, u Irskoj si, pijenje alkohola ovdje je nacionalni sport, zar ne, Sarah?“

Sarah je potvrdila uz srdačan osmijeh i podigla čašu. „Vino je zaista super!“

Nosila je laganu plavu vesticu čija je boja dodatno naglašavala njezine plave oči. Jedno je rame ogolila otkrivajući tanku naramenicu crnog grudnjaka. Kad je posegnula za svojom čašom, narukvice na njezinoj ruci tiho su zazveckale.

„Što? I tebe je uvukla u svoj klub vinopija?“ Matea namigne Sarah i umoči prst u kremu po kojoj sam slagala kekse.

„Matea!“ viknuh. „Ne diraj to!“

Složila je facu oponašajući me i nacerila se, Sarah joj se pridružila. Taj tren začuo se Niallov duboki glas, zazvao je Mateu imenom kojim su je svi u Irskoj zvali: Mattie. Matea je zakolotala očima i digla se sa stolice.

„Nadam se da je bor još uvijek u komadu“, reče, umoči opet prst u kremu i šmugnu iz prostorije upravo u trenutku kad se Conor pojavio.

Vani je bilo poprilično hladno, a on je nosio majicu kratkih rukava. Do tada sam već bila naviknuta na irske neobične odjevne kombinacije koje nisu u skladu s vremenskim uvjetima, no uvijek bih se zatekla kako razmišljam - *Ali kako možeš to nositi, pa vani je takooo hladnooo!* Conor je prišao Sarah, uhvatio ju oko struka i utisnuo kratki poljubac na njezine usne. Sarah se osmjehnula i pogledala me. Značajno ili onako usput? Činilo mi se da posvuda vidim tajne znakove kojima me Sarah poziva na ponešto intimnije druženje od onoga koje smo dijelile, posebice otkako mi je Matea potvrdila ono što mi je intuicija bila već govorila, da je Sarah biseksualka.

Irci su ljudi koje vole fizički kontakt, zagrlit će te često, poljubiti u obraz, potapšati po ramenu, što mi je bilo strašno simpatično i toplo i u skladu s njihovim društvenim karakterom. Ni Sarah nije bila iznimka. Pa opet, imala sam osjećaj kad me grli da to čini duže od uobičajenog, ponekad bi se slučajno okrnula o moje

grudi ili bi mi usred razgovora maknula zalutali pramen kose s lica.

„Želi se prasnuti s tobom, kažem ti! Meni nikad nije maknula kosu s lica“, zaključila je Matea i napućila svoje usne dureći se. „Očito ne voli mršavice što je šteta jer ono, moglo bi to biti zabavno“, svom je zaključku dodala vragolasti smiješak.

Meni se sviđao naš odnos onakav kakav je. Sarah je bila jako privlačna i zanimljiva djevojka i njezina naklonost mi je znala golicati maštu, no u seksualnom smislu ipak su me privlačili isključivo muškarci.

Nekoliko sati kasnije kućom je zavladao mir. Niall, Conor i Sarah su otišli, a Matea se tuširala na katu. Uživala sam u tišini veseleći se što će uskoro ovako biti puno češće. Iza nove godine, Matea i ja smo planirale pronaći smještaj samo za nas dvije. Strahovito sam ju voljela, no dijeliti sobu s njom bilo mi je previše. Nedostajao mi je moj mir, moj kutak u koji sam se mogla povući kad osjetim potrebu, a ne čekajući trenutak kad netko od sustanara nije doma.

Slagala sam posljednje napravljene kekse u metalnu kutiju, još jednom ih posula šećerom u prahu, poklopila i odložila na policu u ostavi gdje su već stajali uredno poslagani drugi kolači. Protrljala sam vrat i lagano ga istegnula, osjećajući blagu napetost od nekoliko sati boravljenja u istom položaju. Žudjela sam za tušem, dobrom kavom i kratkim odmorom. S kata dopiralo je lupanje i Matein kreštav glas, plesala je i pjevala. Mogla sam ju zamisliti kako mokre kose s četkom u ruci stoji ispred zrcala i glumi pop zvijezdu. Dijeleći sobu s njom dobila sam priliku pobliže se upoznati s brojnim njezinim

ritualima, kao vjerujem i ona s mojima, čijeg postojanja nisam prije bila svjesna. Na moju žalost, glas joj i nije bio baš divan, točnije, zavijala je poput krepane mačke. Pa opet, uvijek bi mi izmamila osmijeh na lice. Bila je sretna i zračila je.

Prošla sam pored dnevnog boravka i zastala promatrajući ogromni bor u kutu, pored balkonskih vrata. Pod je bio prekriven borovim iglicama, a trosjed su krasile kutije s ukrasima: kuglicama raznih veličina, girlandama i figuricama. Dok sam razmišljala da li da ga počnem kititi sad odmah ili nakon tuširanja, trgnuo me zvuk mog mobitela. Vratila sam se u kuhinju i potražila ga. Naslonila sam se svom težinom svog tijela na kuhinjski pult i prstom iscrtala po ekranu uzorak koji je otključao mobitel. Protrnem ugledavši Lukinu poruku. Otišla sam prije puna četiri mjeseca, na prste jedne ruke mogu nabrojati naše razgovore. Osjećala sam da mi zamijera odlazak iako naravno, po dobrom starom običaju, ništa nije rekao. Mene je pak prala grižnja savjesti jer sam mu za odlazak rekla doslovno dan prije leta. Pitala sam se, da smo nas dvoje par, kako bi to zapravo funkciniralo, oboje smo bili odveć šutljivi i ponosni. Buljila sam neko vrijeme u njegovo ime prije nego sam uspjela otvoriti poruku.

Hej, Irkinjo, sretan ti Božić. Nadam se da si dobro i da uživaš.

Na kraju poruke dodao je malo crveno srce. Buljila sam u njega kao da je nešto natprirodno. Nedostajao mi je. Imala sam osjećaj kao da sam bila prepolovljena na pola. Dok se jedna polovica grizla što je otišla, druga je i više nego uživala u promjeni koju joj je donijela Irska. Nije bilo načina da zadovoljim obje polovice. Razmišljajući

što da mu napišem, pomislih kako bih za promjenu mogla biti iskrena. *Nedostaješ mi*, otipkala sam pa zatim obrisala. Kakve veze ima nedostaje li mi ili ne? *I tebi sretan Božić*, napisah no to mi je zvučalo tako hladno. Ponovno izbrisah tekst. Kursor na ekranu zlokobno je blinkao dok su se moje misli kovitlale. Samo jedna poruka. Samo to je bilo dovoljno da me baci u more nemira, uzburka stabilnost koju sam iznova gradila daleko od svih.

Očekujem istu poruku sutra, izričito sam praznovjerna, ne prihvaćam nikakve čestitke prije ponoći.

Dodala sam smajlića koji se belji. I srce. Zatim ga izbrisala. Pa ponovno dodala. Pritisnula sam *send* i osjetila nečiju prisutnost. Podignem glavu i susretnem se s Mateinim krupnim očima koje su me zainteresirano promatrale. Pokušam razvući lice u osmijeh, ali nije išlo. Bila sam odveć umorna za pretvaranje. Posegnula sam za bocom vina i natočila ga u čašu.

„Matea, mislim da neću večeras s vama vani“, rekoh.

„Ali zašto?“ dopro je do mene njezin tihi glas. Nisam ju gledala, umjesto toga fokus mi je bio na vinu, malim mjuhurićima koji su se stvorili kad sam ga ulila u čašu.

„Nemam volje“, slegnula sam ramenima. „Umorna sam.“

„Ali, Badnjak je, ne možeš ostati sama...“

„Naravno da mogu.“

„Ali što ću reći njima, eto nije joj se dalo, nisi li malo sebična?“ sad joj se nazirala ljutnja u glasu. No nije se ni pomaknula, krajem oka mogla sam vidjeti njezinu pojavu kako stoji poput kipa.

„Sebična?“ ponovim i konačno ju pogledam. „Eto vidiš, ja mislim da bi bilo sebično otići i kvariti svima doživljaj svojim neraspoloženjem!“

„Je li to zbog poruke? Je l' to bio Luka?“

„Nije važno.“

„Tina, do maloprije si bila dobro, sad izgledaš kao da si na rubu depresije, naravno da je važno.“

Obje smo se kontrolirale, trudile da naš razgovor ne preraste u svađu. Tvrdoglavost je bila osobina koja je krasila i nju i mene, što je svaki put kad smo se razilazile u mišljenju zahtijevalo dosta samokontrole. Dok smo bile mlađe, umjesto samokontrole prepuštale smo se nimalo ugodnim svađama.

„Matea“, pažljivo sam je pogledala. Kosa joj je još uvijek bila mokra, kapljice s vrhova padale su po kućnom ogrtaču koji je imala na sebi. Na nogama je imala velike kućne papuče u obliku mačje glave. Mačji brkovi poskakivali su u ritmu cupkanja njezine noge.

„Dobro sam, nisam depresivna. Trebam tišinu i mir. Znaš, zbilja se trudim i žao mi je ako ne ispunjavam tvoja ili bilo čija očekivanja, ali vjerujem da promijeniti svoj život iz temelja nije lako i da se ne mogu preko noći tek tako pretvoriti u nekoga tko 24 sata isijava sreću oko sebe.“

Izraz na njezinom licu se smekšao. Prišla mi je i naslonila se pored mene na kuhinjski pult. Uzela mi je čašu iz ruke i otpila gutljaj vina.

„Znaš, ide ti super“ nasmiješila se zamišljeno. „Nisam ti to nikad rekla, ali sam zapravo zadivljena kako dobro se nosiš sa svime. Ženo, pa tebi se dizala kosa na glavi i na

najmanju promjenu u svom rasporedu koju nisi mogla predvidjeti, da ne govorim o tome kako je sve moralo biti unaprijed isplanirano i imati svoj red. Bila si pravi mali često kučkasti kontrol-frik. A vidi te sad! Ostavila si onog parazita i odselila u drugu državu. Činiš ono što osjećaš, a ne ono što misliš da bi trebala. Ja mislim da je to veliki korak naprijed."

„Matea, ne treba mi motivacijski govor“, trudila sam se zvučati ravnodušno, iako su mi njezine riječi godile. Svojim je ramenom blago gurnula moje. „Aj, ne seri!“ reče.

„Kučkasti kontrol-frik?“ upitah. „Divno...“

„Jebi ga, nitko nije savršen.“

Matea slegne ramenima i otpije još jedan gutljaj vina. Prisvojila je moju čašu ne pokazujući ikakvu namjeru da mi ju vrati. Okrenula sam se i iz kuhinjskog ormarića izvadila drugu.

„Nije li smiješno“, počela sam, dolijevajući vino u čašu, „da se nakon prekida osmogodišnje veze tek tu i tamo sjetim Filipa i to obično onda kad me navika podsjeti na nas, kao naprimjer način na koji sam provodila badnje večeri s njim, namirnice koje sam kupovala, a koje je on volio, večera koju sam spremala. Navike koje više ne upražnjavam, navike koje me ne dotiču. Jednostavno ih se sjetim jer su dugi niz godina bile dio mene. Reagiram automatski, posegnut ću, primjerice, u trgovini za vinom koje smo kupovali i onda ga jednostavno vratiti na policu. I to je to, apsolutno nikakvih emocija. S druge strane... prekid jedne šestomjesečne ludosti opsjeda me gotovo svakodnevno. Smiješno, ali uopće me ne privlače drugi muškarci, ako me i privuku vrlo mi brzo postanu dosadni

jer shvatim koliko su nezanimljivi u usporedbi s njim... A ja bih zbilja tako žarko htjela sve ostaviti iza sebe."

Spustila se tišina između nas. Čuli su se tek otkucaji zidnog sata, tiho zujanje frižidera i lavež psa negdje u daljini. Odjednom sam se osjetila poput nepozvanog gosta, u kuhinji prepunoj nepoznatih stvari, posuđa koje je kupio netko drugi, s tragom noža na pultu čiju povijest nastanka ne poznajem, s cvjetnim zavjesama na kuhinjskom prozoru koje osobno ne bih izabrala ni u ludilu. Nedostajala mi je moja s toliko ljubavi uređivana kuhinja. Glupo ljudsko vezivanje za materijalne stvari.

„Bili ste skupa šest mjeseci?“ upitala me iznenađeno i pomalo uvrijeđeno. Shvatih da sam joj o nama tako malo rekla.

„Da... Ne... Mislim, bili smo prijatelji... odnosno, pokušavali. Ne znam zašto to tada nisam prekinula... Ne možeš biti prijatelj s nekim čije ruke i usne zamišljaš posvuda po sebi čim ga ugledaš...“, nasmijala sam se nervozno. „Seks se dogodio mjesecima kasnije... nije bio posljedica trenutne slabosti... željela sam to... oboje smo željeli. Nije da je zapravo i bitno jer, ako ćemo iskreno, to što sam imala s njim bilo je potpuno, stopostotno varanje Filipa od samog početka. Seks je zapravo samo ukazao na besmislenost situacije, potrebu za donošenjem odluke koju sam izbjegavala kao kugu... Onemogućio mi je da pronalazim opravdanja za naš odnos.“

Otpila sam veliki gutljaj vina i duboko uzdahnula. Suze su prijetile da poteknu. „Nisam mislila da sam za tako nešto sposobna.“

„Za što? Voljeti nekoga tko nema potrebu da te učini svojom ropkinjom?“

Mogla sam joj čuti prijezir u glasu. Odmahnula sam glavom.

„Varati nekoga na takav način. Bez dovoljne grižnje savjesti koja bi me zaustavila... Znala sam što radim i bilo mi je svejedno hoće li Filip saznati, kako će reagirati... Hoću li ga povrijediti... Bila sam puna nekakvog bijesa spram njega i jedan dio mene bio je strahovito željan da mu nanese silnu bol.“

„Mogu to razumjeti, milijun puta sam i sama upravo to htjela, zapravo gotovo svaki put kad bih ga čula kako razgovara s tobom.“

„Svejedno, to ne opravdava moje postupke“

Uzdahnula je pomalo frustrirano, a mene je uvijek iznova iznenađivala svojim izjavama o Filipu sada kad više nije bio dio mog života. Kao da ga nikako nije mogla podnijeti, ljutila se svaki put kad bi osjetila da ga na bilo koji način pravdam.

„Omalovažavao te“, reče s nevjericom. „Odnosio se prema tebi kao prema komadu jebenog namještaja, za njega si bila samo netko na kome je liječio svoje frustracije. Uživao je buditi u tebi osjećaj manje vrijednosti i hranio se time. Kompleksaš koji svoj strah od samostalnih, snažnih žena pokušava umanjiti manipulacijom i dominacijom.“

Zastala sam s vinom u ruci na pola puta do mojih usana i pogledala ju. Njezino mišljenje o njemu očigledno nije bilo od jučer. Pitala sam se bih li voljela da sam te riječi od nje čula godinama ranije, da li bih uspjela Filipa vidjeti njezinim očima? Prisjetivši se svoje reakcije kad mi je bila rekla da smatra da se ne bih trebala udati za njega, pomislila sam da vrlo vjerojatno ne bih. Tad je čak bila vrlo blaga. Sjećam se kako je rekla da on nije tako loš, samo da nije za mene.

„Sve sam mu to dozvoljavala, nisam li?“ rekoš ignorirajući njezin izljev emocija prema Filipu. Pogledala me kao da sam dijete koje ne može shvatiti neku priprostu stvar.

„Samo zato što znaš da nekoga možeš iskorištavati ne znači da i moraš. Ne govori li to ipak više o onome koji iskorištava nego o onome koji je iskorišten? Nije li upravo to sama srž ljubavi? Znati nekoga, sve njegove slabosti i mane i usprkos njima voljeti, a ne koristiti se njima da bi dokazali svoju nadmoć?“

Slegnula sam ramenima, osjetivši iznenada strahovit umor. „Ne znam, Matea...“

„Tina, ne pokušavam opravdati tvoje postupke, samo... gle, što je bilo, bilo je. Prošlost ne možeš promijeniti. Jednostavno ne razumijem zašto uporno obezvrijeđuješ sve što ste Luka i ti imali bez obzira na način na koji ste se spetljali. Da ti je netko potpuno nevažan, ne bi danas nakon toliko vremena i dalje mislila na njega, zar ne? Ne bi zapravo ni dozvolila da se dogodi to što se dogodilo.“

Luka i ja. Prožeo bi me neobičan osjećaj kad god bi Matea izgovorila te dvije sasvim obične riječi, njegovo ime pored mog. Našem poznanstvu baš nitko nikad nije bio svjedok, osim pokojeg konobara možda, nisam poznavala njegove prijatelje, kao ni on moje, nismo imali zajedničku fotografiju, nikakve uspomene koje bih čuvala u kakvoj kutiji duboko zakopanoj u ormaru, poput kino ulaznica, valentinovskih čestitki, paketića šećera s logom kafića u kojem smo ispijali kave, testera njegovog omiljenog parfema... Nikakve navike nisam stekla s njim, nisam se spokojno izležavala u njegovom naručju oslušujući ritam njegova srca, buljila u televizor s limenkama piva i pizzom

ispred nas dok raspravljamo je li i zašto bolje prvo pročitati knjigu pa pogledati film ili obrnuto, plela male pletenice u njegovoj kosi (često sam se dok bih ga promatrala zamišljala kako to radim), dopustila mu da češće češlja moju, onako kako je to učinio jednom dok sam sjedila potpuno gola ispred njega na njegovom krevetu. Uzeo mi je češalj iz ruke i laganim pokretima češljao pramen po pramen, puštajući kosi da mi prekrije grudi, dopuštajući tu i tamo bradavici da izviri pa opet nestane s novim počešljanim pramenom. Ljubeći ih pritom, dotičući ih lagano jezikom, tjerajući moje tijelo da se izvija od ugone. Znao je stvoriti atmosferu nabijenu seksualnošću, probuditi u meni toliku požudu da bih doslovno umirala od želje da se sjedinim s njim.

Činilo se sada kao da je sve bilo samo plod moje mašte. Živopisni san koji ima naviku dugo se zadržati u umu svog sanjača. Otpila sam veliki gutljaj vina i pogledala Mateu.

„Znaš onaj osjećaj kad nešto želiš, a ne možeš imati?“ upitah je. „I znaš onaj osjećaj poslije kad to nešto dobiješ, kad ti više nije nedostupno?“

Promatrala me pažljivo pa nakon kraćeg razmišljanja zaključila:

„Misliš da je sve ono što osjećaš prema njemu samo rezultat toga što se niste kao par imali prilike izrealizirati?“

Kimnula sam glavom. „S vremenom bih se razočarala kao i s Filipom, mislim da nisam stvorena za veze.“

„Reče žena koja iza sebe ima jednu ozbiljnu vezu i par beznačajnih avantura.“

„Ne ozbiljno, evo pogledaj moju majku, čitav je život lutala od jednog muškarca do drugog, svaki put se iznova uništavala kad bi doživjela neuspjeh. Ne bi li bilo bolje da je

jednostavno odustala i energiju usmjerila na nešto u čemu je sposobnija? Poštedila bi i sebe i mnogo ljudi oko sebe velike muke.“

„Ne možeš tako gledati na stvari.“

„Kako?“

„Tako. Crno-bijelo.“

„Oh, nije tu ništa crno-bijelo, vjeruj mi.“

„Gle, da ti je mati i postupila tako kako ti misliš da je trebala, opet bi bila nesretna. Ti uporno pokušavaš razumom riješiti stvari koje se rješavaju srcem. Jedino mjesto na koje je trebala usmjeriti energiju je ona sama, kao što vjerujem da ti sada činiš. Tu se vas dvije razlikujete. Dok je ona tražila spas u drugima, ti si se okrenula sebi. Što je divna stvar. Što ne znači da trebaš odustati od ljubavi. To samo znači da sutra kad ponovno pokušaš nećeš izgubiti sebe jer ćeš vrlo dobro znati tko si i što želiš. Nećeš lutati poput nje.“

Osjetila sam kako mi se oči pune suzama, odagnala sam ih treptanjem, tek je jedna kliznula uz vanjski rub oka, prstom sam je nabrzinu obrisala.

„Što čitaš u zadnje vrijeme?“ upitah je. „Louise L. Hay? Robin Sharmu? Onog redovnika Ajaha, Ajama kako već?“

„Tina, ozbiljna sam!“

„Znam, znam... jasno mi je u teoriji sve to. No to me ne pošteduje emotivne nesigurnosti. Kad netko nosi bilo kakve ožiljke iz djetinjstva, koliko god razuman bio, odložio ih u svom umu u pravilne odjeljke, kategorizirao ih i pospremio, ipak baš uvijek će vidjeti svijet kroz tu jednu posebnu nijansu s kojom se samo oni sa sličnim proživljenim nedaćama mogu poistovijetiti. Ne želim reći da si u krivu, samo da

ja teže... To je neka vrsta emocionalnog sljepila, možda je nešto jasno kao dan ali ja stalno sumnjam, ne vjerujem."

„Ostat ću s tobom večeras."

„Ne, ne ni slučajno."

„Ali..."

„Matea, želim biti sama. Iskreno, smetala bi mi da ostaneš."

„Uuuu, koji odjeb."

„Matea..."

„Ma znam, šalim se."

Odložila je čašu na pult i duboko uzdahnula. Zjenice su joj bile raširene, gotovo koliko i oči. Onako bez šminke, mokre kose u roznom kućnom ogrtaču i papučama na mačke djelovala je poput djevojčice.

„Gle," dodala je, „što god smatraš da se desilo između Luke i tebe, vjerujem da se vas dvoje trebate vidjeti, popričati. Razišli ste se u priličnom emotivnom neredu, treba vam, da tako kažem, završetak priče. Možda ovo ljeto kad odemo dolje..."

„Ne", prekinula sam je odrješito.

„Ahhh, Tinaaaa, naporna si!" uzela mi je čašu iz ruke, njezina je bila prazna, a u mojoj se još nalazilo vina, isplazila mi jezik i uputila se na kat.

„Trebam tvoju pomoć oko bora!" viknula sam za njom. Mobitel mi je ponovno zapištao. Uzela sam ga i pročitala Lukin odgovor.

Zahtjevna kao i uvijek :) Do sutra onda. Ne pij puno večeras. Ne čestitam Božić mamurnima. Imam i ja svoje kriterije.

Nasmijala sam se, ugodna toplina razlila mi se srcem. Vino, što drugo? Uzela sam bocu i napunila čašu koju je maločas Matea ostavila i otipkala Luki odgovor.

Nedostaješ mi, osobo s nadasve visokim kriterijima. Tko to dočekuje Božić trijezan? Osim religioznih penzionera. Nisi valjda jedan od njih?

Gotovo istog trena kako sam ju poslala, stigao je odgovor:

I ti meni nedostaješ.

Božić je protekao u opuštenoj, toploj i ugodnoj atmosferi. Društvo koje se skupilo pokraj bora čije su svijeće obasjavale njihova nasmješena lica, dajući im posebnu mekoću, osjećaj da smo svi povezani i nismo tu slučajno, veselilo se do kasno u noć. Nestrpljivo kidalo šarene omote otvarajući poklone, krevljeći se smislu za humor kojim je ovogodišnji Djed Božićnjak jako dobro ovladao.

Zavaljena u udobnu fotelju s čašom kuhanog vina u ruci, osluškujući vatru u kaminu kako pucketa, promatrala sam Mateu i Nialla stisnute jedno pored drugog kako si međusobno nešto došaptavaju dok im oči sjaje čistim nepatvorenim zadovoljstvom. Sarah i Conor su od ostataka ukrasnih papira napravili loptice kojima su se sjedeći na podu međusobno gađali, ne izostavljajući pritom ni ostale prisutne od kojih su dolijetale psovke jer su nas pokušavali sve skupiti oko stola da zaigramo društvenu igru Cards Against Humanity¹⁰. Bili su tu još Sarahin mlađi brat s djevojkom,

¹⁰ Cards Against Humanity je društvena igra za odrasle u kojoj igrači popunjavaju praznine u različitim izjavama koristeći riječi ili fraze koje se nalaze na karticama i obično su uvredljive, proste ili politički inkorektne.

Mateina kolegica s posla i Niallov i Conorov prijatelj koji je kako je večer odmicala sve teže skrivao naklonost prema Mateinoj kolegici. Dok smo se još pokušavali svi skupiti i posvetiti nadasve zanimljivoj igri, pokupila sam sad već prazan pladanj sa stola i izašla na balkon gdje su na stolu uživali na hladnoći moji kolači s kremom. Mjesto koje im je jedino preostalo u kući prepunoj hrane i alkohola, mjesto koje je, u hladnoj božićnoj noći služilo bolje od samog frižidera. Podigla sam zaštitnu foliju s pladnja prvog kolača kad sam osjetila nečiju prisutnost iza sebe. Protrnula sam, no ubrzo je osjećaj straha preplavio osjećaj olakšanja. Bio je to Niall, stajao je naslonjen na ogradu balkona i pušio.

„Oprosti, nisam te htio prepasti“, rekao je i povukao dim. Cigareta se zasvjetlia u tamnoj noći. „Zbilja se pokušavam riješiti ove dosadne navike“, dodao je gledajući u dim koji je u oblačićima izlazio iz njegovih usta. „U međuvremenu, smrzavam se po balkonima i proklinjem svoju slabost.“ Osmjehnula sam mu se i počela rezati kolače, slažući ih pritom na pladanj.

Niall mi je bio jako drag, što zbog sreće koju je uvijek ispisivao po Mateinom srcu, što zbog zanimljivog karaktera koji je posjedovao. Imao je tu sposobnost da navede ljude oko sebe da mu se otvore i povjere. Bio je jedan od onih kojima uvijek ideš po savjet kad te nešto muči jer znaš da će te, ako ništa drugo, barem pažljivo saslušati. Povrh svega, gotovo nikad nije skidao osmijeh s lica, odisao je pozitivnom energijom.

„Zbilja lijepa večer“, rekla sam promatrajući kroz balkonska vrata ekipu okupljenu oko stola.

„Da, zbilja jeste.“

Prišao mi je bliže i prstom pokazao na kolač s kremom od narančinog soka, keksom i topljenom čokoladom. „Ovaj obožavam, bojim se da ću morati na strogu dijetu poslije blagdana.“

„Bojim se da ćemo morati svi“, uzvratila sam uz osmijeh. „Doduše, ja bih sa svojim pojačanim apetitom otkako sam došla ovdje zbilja trebala pripaziti.“

„Sad si tu koliko već? Pet mjeseci? Kako ti se čini? Mattie mi je rekla da još ne znaš bi li ostala ili se vratila.“

„Da... super je ovdje, ali... ne znam, ne mogu se odlučiti, jedan dan mislim da mi je bolje tu, već drugi da bih možda ipak trebala natrag.“

„Možda ni ne trebaš donijeti konačnu odluku. Ako ti je sada dobro ovdje, pusti nek' je tako, nebitno hoće li to trajati godinu, dvije, pet. Vjeruj mi, ne moraš imati detaljan plan kad je život u pitanju“, rekao je to kao netko tko ga je imao i baš mu ničemu nije poslužio. Od Matee sam znala kako je Niall poput mene bio zaručen i da mu se doslovno preko noći srušilo sve.

„Govoriš iz iskustva?“ upitah. Nasmiješio se i povukao dim.

„Mattie je moja djevojka i tvoja najbolja prijateljica, čisto sumnjam da ne znaš da sam bio zaručen.“

Pogledala sam ga zainteresirano. „Onda i ja mogu biti slobodna pa reći da čisto sumnjam da ne znaš da sam i ja bila zaručena. Pitam se samo koliko je Matea bila detaljna u svojim izlaganjima o mom privatnom životu“, dodala sam to malo oštrije, na što se Niallovo lice naglo uozbiljilo.

„Tina, vjeruj, baš mi ništa drugo nije rekla.“

Spustila sam ruku na njegovu nadlakticu. „Niall, šalim se. Uostalom, nekako sam uvijek mislila da bih možda trebala razgovarati o tome s tobom. Oboje smo prošli nešto što bi htjeli ostaviti iza sebe. Mislim, ne znam, ti vjerojatno jesi kad si s Mateom, ja još slažem kockice u svojoj glavi“, okrenula sam se natrag k stolu i nastavila rezati kolače.

„Koliko si bila s njim?“ upitao me nakon kraće šutnje.

„Osam godina.“

„I?“

Slegnula sam ramenima. „Ukratko, promijenila sam se. On je ostao isti. Ti?“

„Šest godina. Promijenila se. Ja sam ostao isti. I onda se sve počelo rušiti kao kula od karata. Ostao sam bez nje, bez posla, bez kuće koju smo zajedno kupili. Preko noći mi je postala potpuni stranac. A ja netko tko nema pojma tko je, ni što želi od života. Jedan tren sam imao sve, već drugi apsolutno ništa.“

Glas mu nije odavao tugu, izgovorio je to kao da čita popis za kupovinu. Pitala sam se koliko još treba vremena da i sama dođem do tog stadija.

„Uh, kako mi je to sve poznato“, rekoh. „Možda glupo pitanje ali... kako si uspio to sve ostaviti iza sebe?“ Povukao je dim odsutno, zagledan negdje u daljinu.

„Nema nikakve čarobne formule, život ide dalje. Klišeji, ali tako je“

Vratila sam pogled na kolače, pitajući se da li da složim još jedan red preko postojećih da se poštedim kasnijeg ponovnog izlaska na hladnoću. „Da, sve valjda ima svoje razloge“, rekoh.

„To sigurno. Da sam ostao s njom, život bi mi bio nesretan, jaako nesretan. Tad to nisam vidio, tad sam smatrao da je život okrutna hladnokrvna kučka koja mi je oduzela sve što sam godinama stvarao.“

Odlučila sam se za još jedan red i nastavila rezati kolače.

„Uvijek je tako, zar ne? Kad mi nećemo, život se sam pobrine da nas nećemu nauči. Samo... mene čini mi se više od ičeg proganja krivnja što osjećam tako malo spram našeg prekida. Ja sam bila hladnokrvna kučka koja je doslovno prodisala kad ga je ostavila.“

„I što je tu loše?“

„Ne znam... mislim, osam godina nije osam dana, kako mogu biti tako... prazna. Nekoć sam vjerovala da ga volim...“

„Kao što si i sama rekla, promijenila si se. Prerasla si ga. Nema razloga da se grizeš zbog toga.“

Nasmijala sam se i pogledala sad već prepun pladanj kolača. Spremila sam nož i prekrila ostatak kolača aluminijskom folijom. „To izgleda tako jednostavno i prirodno kad dolazi iz tvojih usta“, rekoh. Bacio je opušak na tlo i zgazio ga cipelom.

„Pa kad je tako“, slegnuo je ramenima i pogledao me. „Uvijek se sve svodi na to da trebaš slušati svoje srce da bi bio sretna osoba, koliko god to nekad vrijeđalo druge. Možda zvuči sebično, no evo na primjer mene je bivša ostavila ne mareći puno kako će to utjecati na mene. I tada je utjecalo očajno, no danas sam joj beskrajno zahvalan što je učinila upravo to.“

Pogledao je kroz balkonska vrata, licem mu se razlio topli osmijeh. Okrenula sam se i ugledala Mateu kako se

krevelji i nešto više, nije ju bilo moguće razumjeti zbog buke koju su stvarali ostali ukućani.

„Vi Hrvatice ste zbilja zanimljive“, rekao je promatrajući Mateu zaljubljenim očima. Sad su se već i ostali okrenuli prema nama, pozivajući nas unutra. Conor je miješao karte i pokušavao ih podijeliti, dok ga je Sarah neprestano ometala, izvlačeći jednu po jednu kartu iz snopa. Na kraju ih je spustio na stol i strastveno ju poljubio. Začulo se glasno *uuuuuu* i zvižduk dok je Conorovo lice postepeno postajalo sve crvenije i crvenije. Bilo ga je nevjerojatno lako zasramiti.

„Moram priznati, i vi Irci isto“, osmjehnula sam se Niallu, uzvratilo je i pridržavajući mi balkonska vrata, pustio me unutra.

26.

*“U ljubavi ne postoje pravila.
Možemo pokušati da se pridržavamo priručnika,
da vladamo svojim srcem,
da izgradimo strategiju ponašanja,
ali sve su to koještarije.
Srce odlučuje, i to što ono odluči, jedino i važi.”
Paulo Coelho*

Jače nego ikad osjećala sam da sam ja ta koja ima moć, kontrolu nad svojim životom. Da stranice svoje svakodnevice ispisujem sitnicama, korak po korak, i da one polagano stvaraju budućnost koje sam se bespotrebno znala toliko plašiti. Nisam postala prosvjetljena, nisam otkrila tajni recept neiscrpnog izvora sreće, i dalje sam imala svoje trenutke kad bih pritisnuta sjećanjima pokušala izgurati dan čineći samo jednu stvar potrebnu da me održi na životu - dišući. Strpljivo čekajući kad će tuga proći. No, nisam bila njome opterećena, nisam se kritizirala što ju osjećam. Dala sam sebi, s obzirom na život kakav sam imala, pravo da ju osjećam. No, pravo da me određuje i kontrolira moj život sam joj oduzela. Dozvolila sam sebi da osjećam ponos, da osjećam da sam bila potrebna, a ne suvišna u životu svoje majke. Da sam bila netko tko joj je pružao prijeko potrebni oslonac u danima njezinog najdubljeg kaosa, a ne netko koga je ona tim kaosom pokušala smrviti. Dozvolila sam sebi činti greške, priznati da je Filip bio jedna od njih. Jedna od većih, no jedna od onih od kojih sam i najviše naučila. Znam da bi mnoge stvari ostale van mog

shvaćanja da nisam sebi dozvolila provesti toliko godina pokraj nekoga tko je činio ništa drugo osim onog što sam mu dozvoljavala. A dozvoljavala sam mu previše. Otkud mi onda pravo da se žalim? Da ga krivim? I on sam je nosio teret, s nekim je razlogom htio život više ispunjen kontrolom i manipulacijom nego ljubavi. Razlogom tako jakim da je bio spreman stati sa mnom pred oltar iako je znao da sam ga prevarila. Bili smo zajedno u periodima života kad smo si najviše trebali, najviše odgovarali. Oboje smo jedno od drugoga dobili upravo ono što smo tražili. Čemu sada žaliti, buniti se? Prigovarati svojoj prosudbi kad je sve vrijeme činila samo ono za što je u danom trenutku bila sposobna?

Cupkajući na hladnoći dublinskog ožujskog dana i čekajući vlak da me odveze u Dun Laoghaire, pomislila sam kako će skoro godina dana otkako sam trebala stati s njim pred oltar. Izgledalo mi je to sada gotovo nestvarno, kao da je to priča koju sam negdje čula, priča koju mi je netko jednom ispričao i iz nekog mi se razloga urezala u pamćenje. Do sada bih već imala jednogodišnji staž kao udana žena. Vjerojatno s trbuhom do zuba, s Filipovim zajedljivim opaskama i težinom u svom srcu. Stresla sam se od jeze koja mi je prošla tijelom.

Nekim sam čudom još uvijek bila tu, u Irskoj. Otkako smo Matea i ja počele živjeti same i otkako sam imala svoj toliko željeni prostor, moja se želja za povratkom još više smanjila. I iako nisam bila u stanju potpuno iz svoje glave izbaciti povratak, nisam se više ni opterećivala njime. Idem korak po korak, polako, dajem si dovoljno vremena da rane zacijele. Pomisao na osjećaje koje sam imala onog trena kad sam napustila Zadar budila je u meni još uvijek jak otpor prema povratku i odlučila sam to poštovati. Najveći razlog moje nesposobnosti da potpuno otpišem svoj povratak u

Hrvatsku bio je, naravno, Luka. Kao da nakon toliko vremena uopće ima smisla pomišljati na nas dvoje, kao da bi moj povratak u Zadar imao ikakve veze s njim, koji je očigledno svoj život odlučio nastaviti dalekih 400 kilometara dalje. Životne okolnosti su nas potpuno razdvojile, pa opet, svaki put kad bi prokleti mobitel zapištao i kad bi na ekranu ugledala njegovo ime, pomišljala sam. Koliko god pokušavala, nisam uspjela svoje srce odlijepiti od njega.

Ušla sam u stan noseći na leđima svoju fotografsku opremu i vrećicu s namirnicama koje sam imala namjeru upotrijebiti za večeru. Još s vrata čula sam Mateu kako u dnevnom boravku razgovara s nekim i kako su prestali onaj tren kad su čuli da je netko ušao. Učinilo mi se da su pričali na hrvatskom i pomislila sam kako je to neobično jer, osim Nialla, Matea nikog drugog nije dovodila ovamo. Skinula sam cipele i šmugnula u svoju sobu neraspložena za bilo kakvo upoznavanje, spustila ruksak s foto-opremom i vrećicu s namirnicama pored radnog stola te svukla kaput, šal i rukavice. Taj tren oglasilo se kucanje na vratima.

„Naprijed“, viknula sam automatski i prije nego mi je došlo do svijesti da Matea nikad ne kuca već ulijeće u sobu poput furije.

Okrenula sam se točno u trenutku kad je njegova visoka pojava ispunila dovratak. Gotovo sam se onesvijestila, u trbuhu me presjeklo, a šal i rukavice koje sam još uvijek držala u rukama, automatski ispustila na tlo. Stajao je neodlučno na ulazu napetog držanja tijela i opreznog pogleda. Upijala sam njegove crte lica, uspoređujući ih sa slikom koju sam nosila u svojim mislima. Tek neznatno se promijenio. Kosa mu je sada bila kraća no i dalje su mu kovrče odbijale poslušnost, tvrdoglavo padajući na njegovo čelo, dajući mu pomalo dječjački izgled. Možda koja bora više u kutevima

njegovih očiju, ponešto nespokojniji pogled. Tijelo visoko i vitko, baš kakvo sam i pamtila, bilo je obučeno u traperice i sivu vestu ispod čijeg se ovratnika nazirala bijela košulja. Njegova najjača snaga i dalje je počivala u njegovim prekrasnim očima. Očima koje su mi uvijek tako lijepo pričale, od kojih mi je tada, baš kao i sada, bilo teško odvojiti pogled. Otvorila sam usta da nešto kažem, no riječi nisu htjele vani. Potpuno sam bila paralizirana. Matea je provirila iza njega, držeći u ruci svoju torbu i jaknu.

„Ovaj, društvo... idem ja do Nialla, ne čekajte me večeras“, rekla je zbunjeno, gledajući nas kako zurimo jedno u drugo bez riječi poput dva luđaka.

Nismo ju pozdravili. Kad je izišla, Luka je tiho zatvorio vrata. Prišao mi je sporim korakom i zaustavio se svega par milimetara ispred mene. Preplavio me njegov poznati miris. Miris koji je pokrenuo lavinu poznatih osjećaja i suzama mi zamutio vid. Po tko zna koji put, zadrhtala sam od njegove blizine, njegovog pogleda koji je baš uvijek znao dirnuti me u najdublje dijelove moje duše.

Odjednom, bila sam doma. Spustila sam svoje usne na njegove.

BILJEŠKA O PISCU

Brankica Stanić je rođena 1983. godine u Derventi, BiH. Od svoje pete do tridesete godine živjela je u Šibeniku, a potom se s obitelji preselila u Irsku. Pisanjem se počela baviti u srednjoj školi, kada je ujedno i objavljen njen prvi roman naziva *Druga strana medalje*.

Roman *Putevima svitanja* nastao je 2016. kada se Brankica odlučila ponovno vratiti pisanju. Radnja u romanu je izmišljena, no pojedini likovi su temeljeni na stvarnim osobama, a svi opisi Dublina, koji se mogu pronaći u romanu, preuzeti su sa bloga *Dublin efekt* koji je autorica pokrenula prilikom preseljenja u Irsku.

Na web stranici brankicastanic.com, Brankica redovno piše inspiracijsku prozu i obrađuje teme iz osobnog razvoja. Povremeno piše i kratke priče, a jedna od njih, *Mogu što hoću! Možeš...Ali trebaš li?*, je u regionalnom natječaju Lola magazina, Ljudi s olovkama, osvojila drugo mjesto.

Njeno pisanje odiše jednostavnošću, toplinom i suptilnošću. Svojim tekstovima lako prodire do srži problema i potiče na razmišljanje. Konkretna je i posjeduje sposobnost da sa malo riječi kaže puno.

Brankica sa svojim suprugom i sinom trenutno živi u Dublinu gdje piše svoj treći roman.